

Katja Halttula

PEDAGOGINEN RYHMÄTOIMINTA KALLIORINTEEN
PÄIVÄKODIN LÄHIYMPÄRISTÖSSÄ

Sosiaalialan koulutusohjelma
2017

PEDAGOGINEN RYHMÄTOIMINTA KALLIORINTEEN PÄIVÄKODIN LÄHIYMPÄRISTÖSSÄ

Halttula, Katja
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaali-alan koulutusohjelma
Joulukuu 2017
Sivumäärä: 53
Liitteitä: 3

Asiasanat: varhaiskasvatus, päiväkotitoiminta, toimintaympäristö, ympäristö, ryhmätoiminta

Opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää Kalliorinteiden päiväkodin pedagogista toimintaa lähiympäristössä. Projektityö oli toimintatutkimuksellinen ja se toteutettiin 4 – 5 -vuotiaiden lasten ryhmässä syksyllä 2017. Osa Kalliorinteiden päiväkodin lapsista, sekä kaikki varhaiskasvattajat olivat osallisia tässä projektissa. Aineisto kerättiin lapsilta etnografisella haastattelulla, sekä havainnoiden. Varhaiskasvattajien näkemys kerättiin oppimiskahvila -metodilla. Näin saatiin lasten, sekä kasvattajien ääni kuuluviin tässä opinnäytetyössä.

Varhaiskasvattajat kokivat lähiympäristön käytön sisällöllisesti kaipaavan pedagogista kehittämistä. Lasten mielipiteet ja näkemys haluttiin saada merkityksellisenä esiin ja liitettyä suunnitteluun, sekä kehittämistyöhön. Se tapahtui lapsilta kerätyn aineiston avulla. Näihin kehitysehdotuksiin liitettiin varhaiskasvatusta määrittelevän Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 mukaisia oppimisen alueita. Tässä teoreettisessa viitekehyksessä kehitettiin pedagogista ryhmätoimintaa lähiympäristössä, vastaamaan tämän päivän vaatimuksiin varhaiskasvatuksessa. Tuloksena valmistui kahdeksan toimintatuokion malli, päiväkodin lähiympäristössä toteutettavaksi. Tämä on tarkoitettu koko päiväkodin yhteiseen käyttöön.

Valmiissa pedagogisessa ryhmätoteutuksessa tavoiteltiin lasten osallisuutta. Toiminnalla pyrittiin kehittämään myös lasten tunne- ja vuorovaikutustaitoja. Tähän vaikutti merkittävästi normaalia pienemmässä ryhmässä toimiminen. Ohjaava aikuinen pystyi havainnoimaan ja keskittymään paremmin lapsiryhmään. Ryhmässä olevat lapset saivat mukaansa läsnä olevan aikuisen, joka ohjasi lapsia oikea-aikaisesti kaikissa vuorovaikutustilanteissa. Opinnäytetyö toteutettiin Ylöjärvellä.

PEDAGOGICAL GROUP ACTIVITIES IN SURROUNDING ENVIRONMENT AT KALLIORINNE KINDERGARTEN

Halttula, Katja
Satakunta University of Applied Sciences
Degree Programme in Social service
December 2017
Number of pages: 53
Appendices: 3

Keywords: early childhood education, kindergarten, operating environment, environment, group activities

The purpose of this thesis was to develop Kalliorinne kindergartens pedagogic activities in surrounding environment. The project was functional and investigative, and it was done in group of 4–5 age children in autumn 2017. Some of the children and all early childhood educators were involved in this project. Material was collected from the children with ethnographic interviews and observations. View of the early childhood educators was collected with learning café method. This way the voice of both children and early childhood educators was heard in this thesis.

Early childhood educators felt the use of surrounding environment needing pedagogic development. The views and opinions of the children were significant, and they wanted to be included in the planning and development work. It was achieved with the material collected from the children. Learning areas from Early childhood education plan 2016 were included in these development suggestions. Pedagogic groupwork in surrounding environment was developed in this theoretical framework to meet modern day requirements of early childhood education. As a result, it was achieved 8 activity session model to be implemented in the surrounding environment of the kindergarten. This is meant for use of the whole kindergarten.

The goal in the finished pedagogic group implementation was child involvement. The aim of activities was also to develop children's emotional –and interaction skills. Working in a smaller than average group affected this significantly. Supervising adult was able to observe and concentrate better to the group of children. Children in the group got a present adult who was able to guide children in all interaction situations in right time. Thesis was carried out in Ylöjärvi.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT.....	6
2.1	Projektityön aihe ja tarve	6
2.2	Lähtökohtien kartoitus	8
3	PROJEKTITYÖN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	10
3.1	Varhaiskasvatuksen asiakirjat määrittelevät toimintaamme	10
3.2	Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 mukaiset oppimisen alueet ...	12
3.3	Pienennetty ryhmä	13
3.4	Lasten osallisuus	16
3.5	Lähiympäristössä toimiminen	18
4	PROJEKTIN TOTEUTUS	22
4.1	Aihe, Tarkoitus ja tavoitteet	22
4.2	Aineiston hankinta ja toimintatuokioiden alkusuunnittelu	23
4.3	Aineiston hankinnasta nousseet näkökulmat	27
4.4	Pedagogisten toimintatuokioiden kehittäminen	32
4.5	Pedagogisen toimintatuokion kulku.....	37
5	TULOKSET	41
5.1	Pedagoginen ryhmätoimintamalli päiväkodin lähiympäristössä	41
5.2	Toimintatuokio metsässä 11.10.2017.	42
5.2.1	Kokoontuminen	42
5.2.2	Toistuva leikki	43
5.2.3	Yhteisleikki	43
5.2.4	Yhteistoiminta	44
5.2.5	Mehuhetki	45
5.2.6	Mietintämyssy	45
6	POHDINTA.....	46
	LÄHTEET.....	51
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 on opetushallituksen antama määräys. Tätä asiakirjaa ohjaa varhaiskasvatustuki. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden 2016 uudistuksen lähtökohtana on ollut lasten kasvuympäristön ja varhaiskasvatuksen oppimisympäristön muutokset. (Ylöjärven kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2017, 3.) Nämä uudet ohjeet jalkautuvat parhaillaan käytäntöön varhaiskasvatuksen eri yksiköissä ympäri maan. Tällä opinnäytetyöllä haluan omalta osaltani olla mukana muutoksessa ja päiväkodin uusien oppimisympäristöjen kehittämisessä.

Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan toteutuminen erilaisissa oppimisympäristöissä vaatii tarkastelua, jotta voidaan vastata varhaiskasvatuksen uusiin vaatimuksiin. Projektissani tutkin Kalliorinteen päiväkodin lähiympäristössä tapahtuvaa toimintaa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli valmistaa toimintatuokioiden sarja, jossa pedagoginen toiminta toteutuu päiväkodin lähiympäristössä. Projektityössä päiväkodin henkilökunta on tuonut esiin pedagogisen ryhmätoiminnan tämänhetkisen tilan päiväkodin lähiympäristössä. Ryhmä 3 – 5 -vuotiaita lapsia on tuonut tietooni, mikä on heille mielekästä tekemistä päiväkodissa. Tämän aineiston avulla sekä varhaiskasvattajat että lapset, ovat tuoneet näkemyksensä muutostarpeesta esille. Tarpeiden perusteella olen tehnyt johtopäätöksiä, jotka ovat johdattaneet minua opinnäyte projektityössäni. Lopputuloksena olen kehittänyt pedagogisen ryhmätoimintasarjan koko päiväkodin käyttöön. Tämä toiminta palvelee sekä lapsia että varhaiskasvattajia.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 -asiakirja on hyvin laaja. Kerralla sen haltuun ottaminen on mahdotonta. Lähestyin uudessa oppimisympäristössä tapahtuvaa pedagogista ryhmätoimintaa nivoen mukaan asiakirjassa määritellyt oppimisen alueet, lasten mielenkiinnon kohteet ja heille merkityksellisen toiminnan (varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 36). Toiminnan suunnittelussa, kehittämisessä ja toteutuksessa oli keskeistä lasten osallisuus, sekä Kalliorinteen päiväkodin lähiympäristössä tapahtuvan ryhmätoiminnan kehittäminen.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Projektityön aihe ja tarve

Tämä opinnäytetyö on toimintatutkimuksellinen projektityö, jonka aiheena on kehittää päiväkodin lähiympäristössä tapahtuvaa pedagogista toimintaa (Virtuaali ammattikorkeakoulu). Kehitettävän toiminnan suunnan antaa uuden Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, joka astui käytäntöön elokuussa 2017. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatuksen järjestäjiä oikeudellisesti velvoittava määräys (Vasun perusteet 2016, 8). Lisäksi projektityössä toimintaa ohjaa Ylöjärven kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma ja Kalliorinteen päiväkodin oma toimintasuunnitelma vuodelle 2017–2018. Koko projekti toteutetaan Ylöjärvellä, Kalliorinteen päiväkodin ympäristössä. Tässä opinnäytetyöraportissani Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 asiakirja on lyhennetty muotoon: Vasun perusteet 2016.

Päädyin opinnäytetyöni aiheeseen peilaamalla omia kokemuksiani varhaiskasvattajana uusiin varhaiskasvatuksen perusteisiin. Olen työskennellyt eri rooleissa päiväkodeissa vuosina 2006–2017. Minulle päiväkodin arki on näyttäytynyt pedagogiikan osalta painottuvan sisätiloissa toimimiseen. Ulkoilu kuuluu päivittäiseen toimintaan, ja siinä lapset saavat toteuttaa tärkeää, vapaata leikkiä. Päiväkodeista tehdään kokemukseni mukaan myös paljon retkiä lähiympäristöön, mutta päivittäisen pedagogisen toiminnan suunnittelussa lähiympäristömme käyttöä tulisi mielestäni kehittää vielä suuntaan, jossa lähiympäristö otettaisiin vielä paremmin käyttöön. Tämä tukee lasten hyvinvointia. Toimintakulttuurimme tulee pohtia, arvioida ja kehittää jatkuvasti niin, että lapsen etu on keskiössä (Vasun perusteet 2016, 28). Kaikenlainen kannustaminen liikkumiseen, terveyttä edistävään toimintaan ja fyysisen aktiivisuuden lisäämiseen on yksi varhaiskasvatuksen tehtävistä. Tämä tulee huomioida kaikkina vuodenaikoina. (mt. 2016, 46.)

Tämän työn tarkoitus on kehittää työyhteisölleni sekä itselleni työväline, jossa on valmiiksi mietitty ja suunniteltu kokonaisuus lapsiryhmien kanssa toimimiseen lähiympäristössä. Lähiympäristöllä tarkoitan päiväkodin ympäristön alueita, joihin siirtymisen lapsiryhmän kanssa kävellen, aamupäivän aikana on mahdollista. Ryhmätoiminta

tapahtuu aamupäivällä. Ympäristössä olevat kohteet valikoituvat lapsilta ja varhaiskasvattajilta keräämäni aineiston avulla. Suunnittelen, toteutan ja arvioin kahdeksan toimintakerran kokonaisuuden, jossa on huomioitu em. velvoittavat asiakirjat ja määräykset, varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 mukaiset eri oppimisen alueet, lapsen kehitystason tuomat näkökulmat toiminnassa sekä lapselle ominainen tapa toimia. Lapset sekä työyhteisö saavat olla myös osallisia suunnittelutyössä. Tässä projektissa on mukana 4–5-vuotiaita lapsia.

Ympäristökasvattaja Marja Tuorman (2016) mukaan meitä ympäröivä luonto tuo elämyksiä, ja se rauhoittaa lasta, lievittää stressiä ja täten lisää hyvinvointia. Luontosuhde kasvaa kokemuksista ja elämyksistä. (Tuormaa 2016, 6.) Suurin osa lapsille suunnitellusta pedagogisesta toiminnasta on toteutettavissa saman sisältöisenä tai soveltaen sekä sisätiloissa että lähiympäristössä. Ulkona, päiväkodin lähiympäristössä toimiesamme voimme yhdistää monialaisesti oppimistuokioihimme myös raittiin ilman ja fyysisen terveyden hyödyt. Näin tuemme psykofyysissosiaalista kokonaisvaltaista hyvinvointia paremmin ja edistämme varhaiskasvatusta, jossa opetus, hoito ja kasvatusta linkittyvät toisiinsa ja taidot karttuvat (Ojanen 2011, 133).

Aihevalintani opinnäytetyölle otettiin kiinnostavin mielin vastaan työyksikössäni Ylöjärven kaupungilla, Kalliorinteen päiväkodissa. Valtakunnalliset varhaiskasvatuksen perusteet 2016 astuvat käytäntöön päiväkodeissa kautta maan elokuussa 2017. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on vastata tämän uuden suunnitelman tuomiin vaatimuksiin ja auttaa työyhteisöä sekä itseäni löytämään pedagogisen toiminnan sisältöihin laaja-alaista näkökulmaa huomioiden eri oppimisen alueiden eheytetty linkittyminen toisiinsa. Aihe on varhaiskasvatuksessa erittäin ajankohtainen, kun otamme haltuun Vasun perusteet 2016 velvoittamaa uutta toimintatapaa.

Tämän opinnäytetyön kautta voin tuoda uudenlaista toimintatapaa yhteisöön, jossa lapset ja aikuiset yhdessä opettelevat uutta. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa Vasun perusteet 2016 velvoittaa meitä miettimään, millaisessa vuorovaikutuksessa elämme lähiympäristömme kanssa (Vasun perusteet 2016, 29). Projektin toimeksiantajan, lähiesimieheni mielestä aihe oli tärkeä, käytännönläheinen ja innovatiivinen. Keskeistä projektissa on ollut dialogia varhaiskasvattajien ja esimieheni kanssa. Kal-

liorinteen päiväkodissa ei tällaista koostetta ole aiemmin tehty. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 on asiakirjana laaja kokonaisuus ja sen arkeemme saattaminen pienin palasin on kaikki tärkeää työtä ja vuosien projekti. Opinnäytetyö on hyödyksi minulle (tulevana lastentarhanopettajana), koko työyhteisölle sekä varhaiskasvatuksessa oleville lapsille.

2.2 Lähtökohtien kartoitus

Opinnäytetyötä aloittaessani oli tärkeää selvittää ensin lähtötilanne lähiympäristön käytöstä pedagogisessa toiminnassa. Selvitystyössä etsin vastausta sille, miten varhaiskasvattajat käyttivät lähiympäristöä pedagogiseen toimintaan. Tarkoitukseni oli myös herättää keskustelua ja tuoda työyhteisölle näkyväksi, miten he vastaavat tältä osin Vasun perusteiden 2016 vaatimuksiin tältä osin. Varhaiskasvattajien näkökulman selvittämiseen aineistonhankintamenetelmänä käytin Learning cafe -menetelmää. Päiväkodin johtaja osallistui myös Learning cafe - tilaisuuteen. Menetelmä esitellään luvussa: Aineistonhankinta ja toimintatuokioiden alkusuunnittelu.

Varhaiskasvatuksessa tulee panostaa erilaisiin oppimisympäristöihin. Sisätiloissa vaihtuvat erilaiset teemalliset, mielikuvitusta, oivaltamista, ajattelua ja oppimista tukevat oppimisympäristöt. Ne tulee olla lapsien vapaassa käytössä. (Vasun perusteet 2016, 31.) Ulkona ja pihaympäristössä vaihtelevuuden ympäristöön tuo meidän sääolosuhteemme. Kirjoittaessani tätä vuonna 2017 Suomessa on edelleen neljä vuodenaikaa. Tämä mahdollistaa luonnossa tapahtuvan muuttuvan oppimisympäristön. Tämän opinnäytetyön toiminnallinen osuus sijoittuu vuodenaikallisesti syksyyn. Kun tarjoamme ja muokkaamme lapsille oppimisympäristöjä, meidän tulee huomioida ekologisuus, ergonomia, viihtyisyys ja esteettömyys. Lisäksi huomioon on otettava ilman laatu, siisteys, sopiva valaistus ja akustiikka. (Mt. 2016, 31.) Päiväkotimme lähiympäristö pystyy tarjoamaan kaiken tämän. Kävin tutustumassa lapsiryhmän kanssa lähiympäristöömme.

Lasten osallisuus päiväkodissa tapahtuvaan toimintaan on tärkeä. Tavoittelin, että lasten osallisuus tulee näkyviin tässä opinnäytetyössä.

”Lasten ymmärrys yhteisöstä, oikeuksista, vastuusta ja valintojen seurauksista kehittyy osallisuuden kautta.”

(Ylöjärven kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2017)

Päiväkodin arjessa lapsen tulee saada osallistua ja vaikuttaa. Pedagoginen suunnitelma viedään yhdessä lasten kanssa suunniteltuun toimintaan (Vasun perusteet 2016, 36). Lastentarhanopettaja työtiimissään pohtii havainnoinnin ja lasten kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta, millaisiin taitoihin tulisi kiinnittää seuraavaksi huomiota. Toiminta muokkautuu sen mukaisesti. Oppimisen alueet viedään lapsilta tuleviin kiinnostuksen kohteisiin sekä lapselle ominaiseen tapaan toimia. Lapselle ominainen tapa toimia on liikkua, leikkiä, ilmaisullisesti kokea ja tutkia. (Mt. 2016, 36.) Lapselle iloa tuottava mieluisa tekeminen, lapselle ominainen tapa toimia ja varhaiskasvattajan pedagoginen tieto, taito sekä näkemys sovitetaan yhteen. Näin löydetään luovasti yhteinen tapa toimia, ja samalla opimme asioita leikin ohella, toiminnallisesti ja vuorovaikutuksessa. Toiminta ja leikki edellä toteutamme suunniteltua pedagogista toimintaa.

Haastattelin lapsia päiväkodissa, koska halusin saada selville lasten ajatuksia päiväkodin lähiympäristössä tapahtuvasta toiminnasta. Tarkoitukseni oli selvittää mitä lapset ovat tehneet ja mitä he haluaisivat tehdä lähiympäristössä. Ideana oli saada suunnittelutyössä myös lapsen ääni kuuluviin. Näin he voivat olla osallisia toiminnan suunnittelussa. Lapsilta itseltään kuulee parhaiten, millaisista asioista he pitävät. Toimintatuokioiden suunnittelun pohjalla oli ajatus, että lapsien tulee saada toimia heille ominaisella tavalla: leikkien, liikkuen, tutkien, taiteellisesti kokien ja käyttäen ilmaisun monia muotoja (vrt. Vasun perusteet 2016, 36). Tarkoitukseni oli selvittää, mitä on lapsien mielestä mielekäs tekeminen päiväkodin ympäristössä. Lapset olivat osallisia myös, kun mietittiin lähiympäristön inspiroivia paikkoja.

Olen käynyt keskusteluita työtovereideni kanssa päiväkodin lähiympäristön käytöstä. Learning cafe -illasta tein koosteen kahvihuoneeseen, mikä aiheutti vielä lisää keskustelua asiasta. Lasten vanhempien kanssa käydyissä keskusteluissa esiin nousi myös ulkoilun tärkeys päiväkotipäivän aikana. Uskon, että ajassamme perheet elävät kiireistä arkea ja se voi näkyä myös ulkoilun vähentymisenä. Ylöjärven kaupungin terveysstrategiassa todetaan, että väestön fyysinen aktiivisuus ja liikkuminen on laskenut

ja on kasvava haaste yhteiskunnassamme (Ylöjärven kaupungin terveystuontasuunnitelma 2017–2020, 3). Ylöjärven hyvinvointikertomuksessa kehitettävään alueeseen varhaiskasvatuksen osalta kuuluu oppimisympäristöjen kehittäminen terveelliseksi ja turvalliseksi (Ylöjärven laaja hyvinvointikertomus 2017-2020, 18). Tämä opinnäytetyöprojekti vastaa myös näihin tavoitteisiin.

3 PROJEKTITYÖN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

3.1 Varhaiskasvatuksen asiakirjat määrittelevät toimintaamme

Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta perustuu viitekehykseen, jossa yhdistyy oppimisen alueet, lasten mielenkiinnon kohteet ja lapselle ominainen tapa toimia (Vasun perusteet 2016, 36). Opinnäytetyöprojektin toimintatuokioissa merkityksellistä on Varhaiskasvatussuunnitelman 2016 perusteiden mukaisten oppimisalueiden yhdistäminen. Toiminnassa tavoitellaan eri oppimisen alueiden välillä liukuvaa kokonaisvaltaista toimintaa. Vasun perusteet 2016 oppimisen alueet antavat keskeiset tavoitteet ja sisällöt pedagogiselle toiminnalle varhaiskasvatuksessa (Vasun perusteet 2016, 39). Tarkoitus on, että osa-alueita kuljetetaan käsi kädessä koko lapsen päivän, eikä niitä toteuteta erillisinä yksittäisinä kokonaisuuksina (mt. 2016, 39).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 mukaan tehtävämme varhaiskasvatuksessa on antaa mahdollisuuksia ja valmiuksia, jotta lapsi voi havainnoida, jäsentää ja ymmärtää ympäristöään (Vasun perusteet 2016, 44). Ympäristökasvatuksella tavoittelemme vastuullista kasvua ympäristössä toimijaksi, sekä lasten kasvua kestävää elämäntapaa kunnioittaviksi aikuisiksi. Lähiluonto, sekä päiväkodin ympärille rakennettu pihapiiri ovat lapsille oppimisen kohteita ja oppimisen ympäristöjä. (Mt. 2016, 45.) Näitä oppimisen ympäristöjä tulee hyödyntää lapsille suunnitellussa toiminnassa, koska ne tarjoavat luonnonmateriaaleja, kokemuksia ja monipuolisia mahdollisuuksia asioiden ja ilmiöiden tutkimiseen ja leikkiin (Ylöjärven Varhaiskasvatussuunnitelma 2017).

Vasun 2016 mukaiset ympäristökasvatuksen kolme ulottuvuutta ovat oppiminen ympäristössä, oppiminen ympäristöstä ja toimiminen ympäristön puolesta. Kun havainnoidaan luonnonilmiöitä, käytetään eri aisteja ja hyödynnetään vuodenaikojen mukana tuomat vaihtelut oppimisympäristössä. (Vasun perusteet 2016, 45.) Tässä projektityössä olen huomionnut nämä asiat.

Ylöjärven kaupungin varhaiskasvatussuunnitelman 2017 mukaan lapsien tulee liikkua monipuolisesti ulkona ja sisällä. Meidän tulee pitää huolta koko yhteisön terveydestä. Tässä ulottuvuutena on psyykkinen, fyysinen ja sosiaalinen hyvinvointi sekä turvallisuus. (Ylöjärven varhaiskasvatussuunnitelma 2017, 31.) Ylöjärven kaupunki painottaa varhaiskasvatuksessaan tunne- ja vuorovaikutustaitojen oppimista. Näitä taitoja harjoitellaan arjen taidoissa, erikokoisissa ryhmissä ja monimuotoisessa toiminnassa. Keskeistä on myös lasten kuuleminen, aloitteisiin vastaaminen ja arvostava kohtaaminen. Ylöjärvellä painotetaan vuorovuosina lasten liikuntakasvatusta ja ravitsemuskasvatusta. Tänä toimintakautena painopiste on ravintokasvatuksessa. (Ylöjärven kaupunki.)

Toimiessamme lasten kanssa päivittäin meidän tulee huomioida sosiaalisen ja kulttuurisen kestävä elämäntavan lisäksi myös ekologinen ja taloudellisesti kestävä elämäntapa (Ylöjärven vasu 2017, 30). Erilaisissa oppimisympäristöissä voidaan toteuttaa monenlaista pedagogista toimintaa, ja se muuntuu tarpeen mukaan (mt. 2017, 31).

Kalliorinteen päiväkodin varhaiskasvatusyksikön toimintasuunnitelma pohjautuu varhaiskasvatuslakiin, Opetushallituksen laatimaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 -asiakirjaan sekä paikalliseen Ylöjärven kaupungin seutuyhteistyössä laatimaan varhaiskasvatussuunnitelmaan. Ylöjärven kaupungilla on 25 päiväkotia. Kalliorinteen päiväkotia on yksi niistä. Minä Kalliorinteen päiväkodin työntekijänä olen osa vastuullista ammattikuntaa, joiden vastuulla on Vasun 2016 mukaisen toiminnan jalkauttaminen arjen toimintaan.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 ja kaupungin oman varhaiskasvatussuunnitelma muodostavat linjauksen varhaiskasvatukselle päiväkotihoidossa, avoimessa varhaiskasvatuksessa sekä perhepäivähoidossa. Myös yksityisten varhaiskasva-

tuksen järjestäjien on noudattavat näitä velvoittavia asiakirjoja. Kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan Vasun perusteet 2016 pohjalta. (Ylöjärven varhaiskasvatussuunnitelma 2017.)

Jokainen päiväkotiryhmä tekee omassa yksikössään toimintasuunnitelman. Oman ryhmäni toimintasuunnitelmassa yksi keskeinen toimintatapa on pienemmissä ryhmissä toteutettavat ryhmätuokiot. Erikokoisissa ryhmissä toteutetaan toimintatuokioita lähiympäristössä, jotka tukevat eri oppimisen alueita. Näin lisätään terveellistä ulkoilua ja kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä toteutetaan uutta Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 määräystä. Asiakirjan mukaisen toiminnan toteutumisen vastuu jää yksiköiden johtajien jälkeen meille työntekijöille, jotka suunnittelemme arjen toimintaa. Suunnittelemalla kokonaisuuksia, joita muutkin työyhteisössä työskentelevät varhaiskasvattajat voivat hyödyntää, tuemme yhteistä laadukasta toimintaa ja saamme tietotaitoa sekä yhteistä osaamista jaettua kaikkien hyväksi.

3.2 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 mukaiset oppimisen alueet

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 mukaiset oppimisen alueet ovat kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni ja kasvan, liikun ja kehityn. Nämä oppimisen alueet ohjaavat varhaiskasvattajia pedagogisen toiminnan suunnittelussa. Toimintaa suunnitellaan toteutettavaksi eheytyttynä kokonaisuuksina yhteisten, innostavien aiheiden äärelle, yhdessä lasten kanssa, laaja-alaisen oppimisen näkökulmasta. (Vasun perusteet 2016, 39.)

Lasten mielenkiinnon kohteista valikoitui lähiympäristön paikat, jossa ryhmätoiminta toteutettiin. Toinen vaikuttava tekijä oli varhaiskasvattajien näkemys lähiympäristön käytön nykyisestä tilasta. Aihepiirit ryhmätuokioilla valikoituivat lasten kiinnostuksen kohteista leikeissä, kirjallisuudessa ja keskusteluissa. Kiinnostavana teemana kesän jälkeen oli päiväkotiryhmässä eläimet, lasten herännyt kiinnostus matemaattiseen ajatteluun sekä innostus roolileikkeihin. Tartuin näihin teemoihin. Oppimisen alueet liitin toimintahetkiin, pohtiessani toimintaa lapsia kiinnostavien aihealueiden sisällä. Oppimisen alueet liikkuvat tuokioiden sisällä koko toiminnan ajan. Toimintatuokioiden

lisäksi aihealueet kulkivat jatkumona myös muussa päivän toiminnassa. Annoin toiminnassa lapsille liikkumavaraa ja mahdollisuuksia vaikuttaa toiminnan kulkuun. Toimintatuokioiden sisältöjä suunnitellessani sisällytin niihin sekä ohjattua toimintaa että vapaata leikkiä. Lapset saivat olla aktiivisia toimijoita ryhmässä. Toiminnan pohja oli havainnointini ja aineistonkeruuni pohjalta minun suunnittelemaa, mutta lapsilla oli mahdollisuus vaikuttaa suunnitteluun ja toiminnan kulkuun. Yhdessä toimiessamme lapset näkivät erilaisia toimintatapoja. Ryhmätoiminta tarjosi lapsille oivaltamisen ja onnistumisen kokemuksia, jotka kehittävät itsetuntoa ja positiivista minäkuvaa. Havainnoimme yhdessä ilmiöitä ja asioita. Toimintatuokioissa harjaantui myös liikunnan perustaidot. Itsestä huolehtimisen taidot karttuivat, kun mietimme yhdessä, miten puukeudutaan ulos. Turvallista kulkemista liikenteessä harjoittelimme myös. Projektissa toteutui myös varhaiskasvattajien näkemys lähialueiden käytön lisäämisestä pedagogisesti mietityssä ryhmätoiminnassa. Toimintatuokioilla toimivat aikuiset ja lapset yhdessä innostuneena, jokainen omalla taitotasollaan (vrt. Vasun perusteet 2016, 40). Lapsen kuulluksi tulemisen kannalta oli keskeistä osallisuus sekä pienemmässä ryhmässä toimiminen.

3.3 Pienennetty ryhmä

Toimintatavaksi käytännön toteutuksessa valitsin pienennetyn ryhmän toiminnan. Toimintatapa on lapsilähtöinen, jossa aikuisella on aikaa keskittyä, havainnoida ja tukea lasta intensiivisesti. Opinnäytetyön toiminnallinen osuus toteutettiin 4–5-vuotiaiden lasten ryhmässä. Lapsia ryhmässä oli paikalla 8–12, Pääosin kahdeksan lasta. Pienemmässä ryhmässä toimiessa lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen mahdollistuu paremmin, koska aikuisella on vähemmän lapsia vastuullaan. Toiminta on myös rauhallisempaa ja yksilöllisempää. (Raittila 2013, 89.) Pienemmät ryhmät tukevat lasten keskittymistä ja lasten on helpompi kertoa mielipiteensä. Yksilöllisyys näkyy siten, että ryhmän ohjaajalla on enemmän aikaa lapsille. (Hujala, Puroila & Parrila 2007, Pyökimiehen 2009, 163 mukaan.)

Pienryhmätoiminta mahdollistaa myös sen, että oman vuoron odottelua on lapsilla vähemmän. Lapset toimivat aktiivisesti enemmän ja se lisää tekemisen iloa ja toimijuutta. Toimijoina he tekevät itse ja näin ollen eivät ole vain toiminnan kohteena.

Heiltä kysytään mielipiteitä ja he oppivat olemaan aloitteellisia, mikä tukee koko ryhmää kasvuympäristönä sekä lapsen omia oppimisvalmiuksia. (Kronqvist & Kumpulainen 2011, 43.) Pienryhmässä aikuisen läsnäolo on vahva ja tunnetaitojen ja vuorovaikutustaitojen harjoittelu mahdollistuu turvallisesti. Tämä työtapa on lapsilähtöinen, jossa suunnittelu, pedagogiikka ja tavoitteellisuus ovat perusteltuja.

Ryhmää, jossa on 8 tai jopa 12 lasta ei voida luokitella pienryhmäksi. Lähtökohtaisesti pienryhmän lapsimäärä voidaan jakaa iän tai esim. leikkitaitojen mukaan, toiminnasta riippuen. 4–5-vuotiaat lapset ovat yhteisen toiminnan harjoittelijoita ja pienryhmän sopiva määrä on viisi lasta. (Mikkola & Nivalainen, 2009, 35.) Käytän tässä raportissani 8–12 lapsen ryhmästäni sanaa pienennetty ryhmä. Pienennetty ryhmä voi olla mahdollinen tukimuoto esimerkiksi tehostettua tai erityistä tukea saaville lapsille varhaiskasvatuksessa. Ideana on koostaa pienempi ryhmä, joka tukee paremmin yksittäisten lasten oppimista, kasvua ja kehitystä, sekä tukee koko ryhmää. Nykyään varhaiskasvatuksessa tästä tukimuodosta puhutaan ryhmän lapsimäärän pienentämisenä, pienennetyn ryhmän sijaan. Tämä mainitaan myös usein kaupunkien laatimissa tukitoimissa, varhaiskasvatuksessa käytössä olevilla komiportaisen tuen askeleilla tukimuotona (Vrt. Ylöjärven varhaiskasvatussuunnitelma 2017, 54). Tässä projektissani pienennetyn ryhmän käytön suunnittelun taustalla ei ole olleet lapsiin kohdistuvat tukitoimet vaan pienemmästä ryhmästä saadut muut raportissani mainitut edut. Tässä työssä pienennetty ryhmä on ollut pedagoginen valinta ja painotus, jolla pyritään vaikuttamaan koko ryhmän sekä yksittäisen lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja kehitykseen.

Kasvattajan näkökulmasta pienennetty ryhmä on ihanteellinen työtapa. Lastentarhanopettajan työssä merkittävässä roolissa on lapsen ja ryhmän havainnointi sekä oikea-aikainen puuttuminen. Pienemmässä ryhmässä tähän on paremmat mahdollisuudet, kuin koko ryhmän yhtäaikaisessa toiminnassa. Pienryhmätoiminnassa voidaan tavoittaa kiireettömyys ja rauhallisuus toiminnassa. Varhaiskasvatuslain mukaan kolmen aikuisen ryhmässä saa olla yli 3-vuotiaita lapsia 24 (Varhaiskasvatus laki 580/2015, 5a §). Kouvolan hyvinvointipalvelut on julkaissut esitteen pedagogisesta pienryhmätoiminnasta varhaiskasvatuksessa. Siinä tulee hyvin esiin em. lapsilähtöisyys sekä työmuodon edut varhaiskasvattajalle. Ryhmän ohjaaminen on helpompaa ja lisäksi kaikkien osapuolien hyvinvointi ja työskentelyrauha lisääntyvät. Kouvolan mallissa pienryhmässä on 4–7 lasta. (Kouvolan hyvinvointipalvelut.)

Pienemmässä ryhmässä varhaiskasvattajan on helpompi huomioida myös lasten keskinäistä vuorovaikutusta ja siihen liittyviä tekijöitä. Varhaiskasvattajan on myös otollisempaa puuttua lasten väliseen eriarvoistavaan vuorovaikutukseen myönteisellä tavalla ja ajantasaisesti. (Vasun perusteet 2016, 30.) Pienemmässä ryhmässä lapsella on turvallisempi olo ja oman toiminnan hallinta on kontrolloidumpaa. Lapsi voi toimia oman lähikehityksensä vyöhykkeellä paremmin ja aikuinen ehtii tukemaan tässä. (Mikkola & Nivalainen 2009, 31.) Ryhmässä on eri-ikäisiä lapsia. Lapsilla on mahdollisuus toimia alueilla, joita he eivät vielä itsenäisesti osaa. Vygotskin mukaan lähikehityksen vyöhyke on alue, jossa lapsi oppii parhaiten. Lähikehityksen vyöhykkeellä lapsi liikkuu alueella, jossa on itsenäisesti hallittavien taitojen lisäksi mukana myös taitoja, jotka lapsi saavuttaa kasvattajan tuella ja ohjauksella. (vrt. Martela 2009.)

Tehdessäni tätä opinnäytetyöprojektia kahdeksan lapsen pienennetty ryhmä oli mahdollista toteuttaa tässä hetkessä ja tässä työtilanteessa Kalliorinteen päiväkodissa syksyllä 2017. Yhteisessä toimintasuunnitelmassa työparini kanssa päätimme painottaa pienemmissä ryhmässä toimimiseen. Pienennetty ryhmä voi nauttia kuitenkin suuressa määrin pienryhmätyöskentelyn eduista, vaikka se ei täytä pienryhmän kriteeriä. Tämä kahdeksan lapsen pienennetty ryhmä projektityöni toiminnallisessa toteutuksessa oli parempi vaihtoehto kuin kokonainen työparin 16 lapsen ryhmä. Ryhmäni ei ollut kiinteä ryhmä vaan vaihtuva päivän tilanteen mukaan. Varhaiskasvatuksessa on paljon lapsia, jotka eivät ole päivittäin paikalla. Työelämän muutokset näkyvät myös niin, että lapsia tulee päiväkotiin liukuvasti aamupäivän aikana. Tämä vaikutti myös ryhmien koostumusta miettiessäni.

Nivalainen & Mikkola (2009) puoltavat teoksessaan päiväkotiryhmien kiinteitä pienryhmiä. He perustelevat kiinteitä ryhmiä sillä, että lapsi oppii tuntemaan oman pienryhmänsä ja tuntee kuuluvansa siihen. Hyvä ryhmäytyminen on mahdollista, kun sama pienryhmä toimii koko toimintavuoden. Kiinteässä ryhmässä oppimis- ja kehitysprosessia voidaan ohjata ja havainnoida hyvin. (Mikkola & Nivalainen 2009, 34.)

Kallialan mukaan 2012 pysyvillä pienryhmillä ei saada monipuolisesti henkilöstön osaamista kaikkien lasten ulottuville. Tiimeissä hoitajat ja lastentarhanopettajat vetävät pienryhmiä ja osaamista on monenlaista. Mikäli aina sama aikuinen ohjaa samoille

lapsille tuokiot, tekemisessä ja näkemyksessä on yhden ihmisen kokemus ja taito. Tällöin sivuutetaan myös erilaisten koulutusten tuoma osaaminen ja sen hyödyntäminen. Voi siis olla muitakin perusteita ja arvoja, minkä mukaan ryhmät jakautuvat. (Kalliala 2012, 161.)

Itse pidän merkittävänä arvona pienempien ryhmien suunnittelussa myös lapsen saamaa tukea toisista kanssaoppijoista. Lapset kulkevat eritahtisesti kehitysvaiheissaan. Toisten lasten on tarkoituksenmukaista hypätä asioissa eteenpäin, kun toiset vielä tavoittelevat edellisiä haasteita. Vertaistuki mahdollistuu, kun voi toimia samassa tilanteessa ja hieman edistyneempien kanssa yhdessä. Tästä syystä pienryhmien muokkaaminen toiminnan mukaan on pedagogisesti perusteltua. Jokainen lapsi kuuluu omaan ryhmään ja osastoon, jolla on nimi. He oppivat toimimaan kaikkien ryhmässä olevien lasten kanssa kuluvan toimintavuoden aikana. Näin toimien olen saanut hyviä kokemuksia myös ryhmäytymisestä.

3.4 Lasten osallisuus

Lapsen osallisuus varhaiskasvatuksessa nähdään merkittävänä ja se on määritelty myös varhaiskasvatuslaissa. Lain mukaan lapselle on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa varhaiskasvatuksensa suunnitteluun, tuottamiseen ja arviointiin (Varhaiskasvatuslaki 580/2015, 1 luku 7b §). Opinnäytetyö projektissa lapset saivat olla osallisia kertomalla mielipiteensä sekä osallistumalla keskusteluun lähiympäristössä toimimisen kehittämistä. Osallisuus tulee olla mukana myös kaikissa projektityöhön liittyvissä ryhmätoiminnoissa. Kasvatuksen punaisena lankana on toisen ihmisen kunnioitus. Varhaiskasvatuksessa tämä tarkoittaa sitä, että lasta tulee kunnioittaa, kasvattaja kohtaa lapsen sensitiivisesti ja lapsen toiveilla ja kiinnostuksen kohteilla on merkitystä. Lapsen tulee kokea tullessa kuulluksi ja nähdyksi tasavertaisesti omassa yhteisössään. (Vasun perusteet 2016, 30.) Osallisuuden käsite on monimuotoinen ja sitä voidaan tarkastella eri näkökulmista. Varhaiskasvatuksessa keskeistä on luoda mahdollisuuksia, joissa lapsen osallisuudella on mahdollisuus toteutua. Osallisuus voi toteutua monella eri tasolla. (Leinonen 2014, 16.)

Pienet lapset rakentavat omilla kokemuksillaan omaa maailmankuvaansa. Omista kokemuksistaan heille karttuu ikään kuin sisäinen peili, johon he peilaavat uusia kokemuksiaan. Kun tarjoamme lapsille varhaiskasvatuksessa toimintatapaa olla osallisina, aktiivisina jäseninä heidän ympärillään tapahtuviin asioihin, kasvatamme samalla heille itselleen merkittäväksi asiaksi olla osallistujia ja vaikuttajia (Aarnio, Helakorpi & Luopajarvi 1991, 135). Lapsi kasvaa ottamaan omaa vastuuta ympärillä tapahtuvista asioista. Ympärillä olevat aikuiset mahdollistavat tämän kasvun tarjoamalla heille mahdollisuuksia monipuoliseen toimintaan, monipuolisessa ympäristössä ja kaikkia aisteja stimuloiden.

Positiivisten kokemusten kautta osallistuminen, kantaa ottaminen, mielipiteen kertominen ja osallisuus yhteisessä tekemisessä jää lapselle merkittäväksi ja tärkeäksi toimintamalliksi tulevaisuudessakin. Oppimisprosessissa tällä on merkitystä, sillä oppimisen kannalta on olennaista, että lapsi itse työstää yksin tai muiden lasten kanssa käsiteltäviä asioita (Aarnio, Helakorpi & Luopajarvi 1991, 135). Kasvatuksellisesta näkökulmasta lapsi oppii mm. muodostamaan omia mielipiteitään, vuorovaikutuksen taitoja sekä punnitsemaan erilaisia ajattelu- ja toimintatapoja. Hoidollisesti ajatellen lapsi saa osallisuuden kokemuksesta tunteen, että hän kuuluu ryhmään, häntä arvostetaan, kuullaan ja kunnioitetaan. Täten tässä projektityössä mahdollistuu Vasun 2016 velvoittama pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus. (Vasun perusteet 2016, 21.) Varhaiskasvattajien tehtäväksi jää kantaa vastuu siitä, että osallisuus mahdollistetaan arjen tilanteissa. Osallisuuden taitoja opetellaan sosiaalisissa suhteissa. Tärkeän taidon oppimisen avaimet ovat vuorovaikutussuhteissa kotona vanhempiin, mutta myös varhaiskasvatuksessa. (Kalliala 2008, Pyökkimiehen 2009, 20 mukaan.) Toiset lapset tarvitsevat enemmän aikuisen kannattelua tässä hetkessä, kuin toiset.

Osallisuus tarkoittaa sitä, että lapsi voi osallistua, mutta myös vaikuttaa siihen asiaan, mitä ollaan tekemässä ja että hänen mukana olollaan on merkitystä hänelle itselleen sekä muulle ryhmälle. Lapsi on siis mukana tekemässä ryhmästä, yhteisestä hetkestä tai kyseisestä toiminnasta sellaista, kuin siitä tulee, eikä hän ole vain yksi ryhmän toimintaan vaikuttamaton jäsen. Lapsen jälki näkyy tekemisessä, ja hän on osa tekemistä. Aikuisen on oltava läsnä, jotta hän voi huomata herkästi lapselta tulevan viestin johonkin toimintaan liittyvään asiaan. Sensitiivinen aikuinen tarttuu tähän ”pedagogiseen

viestiin” ja mahdollistaa toiminnan etenemisen. (Kalliala 2008, Pyökkimiehen 2009, 261 mukaan.) Leinosen (2014) mukaan osallisuus on kuitenkin lapsen oma kokemus. Tarjoamalla mahdollisuutta osallistua, ei tavoiteta vielä osallisuuden kokemusta. (Leinonen 2014, 18.) Osallisuus ei siis välttämättä toteudu, vaikka varhaiskasvattaja ajattelee mahdollistaneensa sen. Ryhmän ja ohjaavan aikuisen pitää olla turvallinen ja luottamusta herättävä, jotta lapsi voi kokea osallisuutta.

Kronqvist & Kumpulainen (2011) kuvaavat Lapsuuden oppimisympäristöt -teoksessaan lapsen toimijuutta. He tuovat esiin näkökulmaa, miten aiemmin lapsen asioista ja mielipiteistä kysyttiin vain aikuiselta, eikä lapsen omaa kykyä osallistua päätöksentekoon ja suunnitteluun ole totuttu kuulemaan. Tärkeät toimijuuden taidot, kuten aloitteellisuus, kyky pyytää apua, uusien ideoiden luominen ja tunne omasta vaikuttavuudesta omiin asioihin, tarvitsevat aidon aikuisen huomion ja tuen lapsen arjen kasvuympäristöissä. Näin mahdollistamme lasten kasvua hyvinvoiviksi, vastuullisiksi, vastuunottaviksi ja aktiivisiksi toimijoiksi yhteisöissämme sekä koko yhteiskunnassa. (Kronqvist & Kumpulainen 2011, 43.) Tämä toimijuusajatus liittyy vahvasti osallisuuteen. Havainnoiva ja lasta kuunteleva kasvattaja huomaa lapsen kiinnostuksen kohteet. Varhaiskasvattaja huomaa myös lapsen kehitykselliset haasteet. Osallisuuden näkökulmasta tarjotaan tekemistä, josta lapsi motivoituu ja nauttii. Takana on pedagoginen suunnitelma, jonka mukaan saadaan harjoitusta tietyille taidoille ja monipuolista toimintaa. Lapselle mieleinen tekeminen löytyy varhaiskasvattajan havaintojen perusteella, sekä lasten kanssa keskustelemalla ja ideoimalla. Varhaiskasvattaja mahdollistaa toiminnan tuomalla lasten oppimisympäristöihin erilaisia mahdollisuuksia, jotka voivat innostaa lapsia toimimaan. (Kataja 2014, 60.)

3.5 Lähiympäristössä toimiminen

Luonnon rooli hyvinvoinnin edistäjänä sekä terveydellisenä hyvänä tekijänä tunnustetaan yhä tärkeämmäksi tämän päivän Suomessa. Lasten ja nuorten luontosuhde sekä luonnon virkistyskäyttö ovat muuttumassa. Yhden näkökulman asiaan tuo se, että tiivis rakentaminen on suosiossa ja se näkyy luontoalueiden pientymisenä. (Tyrväinen, Korpela & Ojala 2014, 48.) Varhaiskasvattajien tehtävä on pitää yllä lapsen tuntumaa

lähiympäristöönsä. Tyrväisen ym. (2014) mukaan luonnon virkistyskäyttö, sen tarjoamat esteettiset elämykset ja oleskelu luonnonympäristössä edistävät henkistä ja ruumiillista hyvinvointia. Samalla saadaan muitakin terveysvaikutuksia, kuten stressin palautumiskyvyn paranemista ja mielialan kohenemista. (mt. 2014, 49.) Hyvinvoinnin hyödyt tulevat esteettisyyden kokemuksesta, ympäristön laadusta ja kiinnostavuudesta ulkoilukokemuksessa. Liikunta ulkona on myös hyvinvointia tuottava lähde, joka lisää terveyttä. Etenkin luonnossa sijaitsevassa lempipaikassa on hyvinvointia lisääviä vaikutuksia. Ihminen voi säädellä omaa olotilaansa terveyttä edistävään suuntaan hakeutumalla lempipaikkoihinsa ympäristössä. (mt. 2014, 56.) Tällaisia paikkoja voidaan hyödyntää päiväkodin lähiympäristössä.

Elämysten ja kokemusten kautta syntyy lapselle syvä luontosuhde. Lähiluonnossa tapahtuvilla positiivisilla kokemuksilla on suuri merkitys tunneperäisen luontosuhteen synnyssä. Luonnossa liikkuminen rauhoittaa lasta ja lepuuttaa myös aikuisen mielen kireyksiä. Vahva luontosuhde synnyttää meissä halun omalta osaltamme osallistua luonnon säilyttämiseen niin kaupungissa, kuin maaseudulla. Tätä kautta luonnolla ja lähiympäristöllä on meille merkitystä. Jotta tällainen suhde voi lapsilla syntyä lähiluontoonsa, tarvitaan aikuisen apua. Tarvitaan ohjausta luonnosta huolehtimiseen, luonnossa liikkumiseen ja sen arvostamiseen ympäristönämme. Omissa varhaiskasvatussuunnitelmissamme voimme nähdä lähiympäristössä liikkumisen tukevana osana tunnemaailman, mielikuvituksen ja sosiaalisuuden kehittymistä. (Tuormaa 2016, 6, 7.) Vasun perusteet 2016 velvoittaa meitä innostamaan lapsia liikkumiseen, liikunnallisiin leikkeihin ja ulkoiluun kaikkina vuodenaikoina (Vasun perusteet 2016, 46). Varhaiskasvatuksen työntekijät mahdollistavat omalla toiminnallaan lasten luontosuhteen kehittymistä.

Päiväkodin lähiympäristössä on tarjolla sekä luontoympäristöä että muuta rakennettua piha-aluetta. projektityössän nämä kaikki ovat lähiympäristöä, johon lapsella muodostuu oma suhde. Tämä projekti sijoittuu lähiympäristön alueisiin, joihin voimme liikkua yhdessä kävellen. Hyvä pihaleikkiympäristö on sellainen, joka kannustaa oppimaan uutta ja kehittämään omia taitojaan toiminnallisesti ja koko kehoa käyttäen. Lapset viettävät paljon aikaa päiväkodin pihassa. Suurin osa lapsista ulkoilee päiväkotipäivän aikana kahdesti. Perheet asuvat usein samalla alueella päiväkodin kanssa. Päi-

väkodin pihaa käytetään myös vapaa-ajalla. Tällöin se on myös osa lapsen kotiympäristön lähialuetta. Päiväkodin piha tarjoaa leikkiympäristön, johon liittyy leikin suunnittelua, ongelmien ratkaisua, vuorovaikutusta ja aikaisempien leikkien muistelu. Siellä koetaan myös monenlaisia tunteita. (Kronqvist & Kumpulainen 2011, 52.) Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjen tulee olla muun muassa sellaisia paikkoja, jotka tukevat lasten oppimista, vuorovaikutusta ja kehitystä (Vasun perusteet 2016, 31). Päiväkodin Pihapiiri puistoinen ja kenttinen on merkityksellinen, tuttu ja turvallinen oppimisympäristö lapselle. Se oli myös sopiva ympäristö osaksi opinnäytetyöni toiminnallista osuutta.

Kronqvistin & Kumpulaisen (2011) mielestä lapsen kehittyvä suhde lähiympäristöönsä on moniulotteinen. Emotionaalinen suhde ympäristöön kuvaa sitä, miten emootiot ohjaavat lapsia ympäristössä mielipaikkojen muodostumisessa. Miellyttävät emootiot, jotka syntyvät mukavalta tuntuvassa ympäristössä, edesauttavat myös oppimista ja informaation vastaanottoa. Esteettinen suhde ympäristöön rakentuu saaduista aistihavainnoista, mielenkiintoisista ympäristöistä ja mielekkyydestä toimia kyseisessä ympäristössä. Lapsi voi nauttia ja saada esteettistä mielekkyyttä joistakin oppimisen alueista enemmän kuin toisista, koska tästä tulleet esteettiset mielikuvat näyttyvät hänelle mielekkäämpinä ja kauniimpina kuin jonkin muun oppimisen alueen kokemukset. (Kronqvist & Kumpulainen 2011, 49.) Juuri tämän vuoksi kaikkia oppimisen alueita tulee viedä uusiin ympäristöihin, jotta voidaan rakentaa uudenlaisia mielikuvia liittyen kyseiseen oppimisen alueeseen. On tärkeää kuulla lapsien mielipiteitä lempipaikoista lähiympäristössä. Lapsilla voi olla myös eettinen suhde johonkin ympäristöönsä. Kotoa tulevassa elämänympäristössä ja kulttuurissa voi olla asioita, jotka synnyttävät lapselle tuntemuksia oikeasta ja väärästä tekemisestä. Nämä tulee varhaiskasvattajana huomioida, jotta emme asettaisi lapsia ristiriitaisiin tuntemuksiin tai ymmärtäisimme mistä on kysymys. Nämä kaikki osa-alueet on hyvä huomioida suunnitellessamme toimintaa eri ympäristöissä. Parhaiten se onnistuu, kun lapset saavat olla mukana suunnittelussa ja heitä kuullaan toiminnan aikana. (mt. 2011, 49.)

Luontoon ja lähiympäristöön liittyvät aiheet ovat myös kontekstuaalisessa oppimisympäristössään, kun niistä keskustellaan pihapiirissä ja lähiympäristössä (Manninen 1996; Martikainen & Manninen 2000, Erilaiset oppimisympäristöt 2010, mukaan). Keskusteltaessa esimerkiksi muuttolintujen matkasta etelän lämpöön voidaan itse

nähä muuttolintujen lentävän taivaalla, kuulla lintujen ääniä tai tuntea, miten ilma on viilennyt. Näin saadaan konteksti opittavaan asiaan ja se jää paremmin mieleen.

Kalliorinteen päiväkodin toimintasuunnitelmassa painotetaan laaja-alaisessa oppimisessä vuorovaikutuksessa tapahtuvaa kokemuksellista oppimista lähiympäristössä. Lapsille halutaan tarjota monipuolisia toimintaympäristöjä ja toimintatapoja. Pienryhmissä toimiminen tukee omaa ja ryhmän oppimista. Liian tiukkojen suunnitelmien sijaan halutaan antaa tilaa lasten ideoinnille ja osallisuudelle, luovuudelle ja aktiiviselle toimijuudelle. (Kalliorinne-Asuntilan varhaiskasvatusyksikön toimintasuunnitelma 2017–2018.)

Kalliorinteen päiväkodin varhaiskasvatusyksikön toimintasuunnitelmassa mainitaan kestävästä kehityksestä muun muassa kierrättämisen tärkeys. Lapset lajittelevat ruoantähteet. Askartelumateriaaleista lajitellaan kartongit, pahvit ja paperit omilla päiväkotiosastoilla. Yhdessä lasten kanssa huolehditaan keräyslaatikoiden tyhjennyksestä jäteposteeseen. Ohjaamme luontoa ja eläimiä kunnioittavaan elämäntapaan. (Kalliorinne– Asuntilan varhaiskasvatusyksikön toimintasuunnitelma 2017–2018.)

Kestävä kehitys tarkoittaa sitä, että toimitaan tässä hetkessä niin, että ympäristölliset tarpeet tyydyttyvät sillä hetkellä. Samalla tulee kuitenkin huolehtia, että ei viedä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta samaan. Kestävän kehityksen kasvatukseen liittyvät myös etiikka ja tasa-arvo, joten sitä voidaan pitää ympäristökasvatuksen muotona. Kulttuuriympäristökasvatuksessa painoituksena on ihmisen suhde luontoon, sen arvo ihmiselle ja vastuu, joka meitä koskee. (Matikainen 2008, 155, 156.)

Ympäristöherkkyys on vaikuttavimpia tekijöitä ympäristövastuullisuuden muodostumisessa. Siinä kuvataan ihmisen omaa suhdetta luontoon. On kyse kyvystä havaita ja aistia ympäristöään ja tähän kuuluu aina arvostava asenne. (Matikainen 2008, 161.) Luonnon kunnioittamisen ja ihmisten välisen kunnioittamisen välillä on yhteys. Oppimalla suhtautumaan kunnioittavasti koko ympäristöömme, lähiluontoomme, sekä elolliseen ja elottomaan, opimme myös kunnioitusta, joka koskee ihmisten välistä vuorovaikutusta.

Ympäristökasvatuksen aineopintojen projektikurssin opiskelijat Helsingin yliopistossa soveltavan kasvatustieteen laitoksella 2008 ovat laatineet internetiin sivuston ympäristökasvatuksesta. Heidän tutkimustyöhönsä liittyvällä sivustolla puhutaan ympäristöherkkyydestä. Sivuston mukaan ympäristöherkkyydellä tarkoitetaan empaattista suhdetta ympäristöön, joka rakentuu ihmisten tunnepitoisista kokemuksista ja havainnoista. Sen kehittymisessä on olennaista lapsuudessa saadut ympäristökokemukset, joista ihminen on saanut hyvää oloa, henkistä hyvinvointia ja esteettistä nautintoa. (Ympäristöherkkyys 2008.)

Tavoittelemisen arvoista on kasvattaa sukupolvea, jossa kasvaisi yllä kuvattu ympäristöherkkyys. Tässä kiireisessä ja kulutukseen houkuttelevassa yhteiskunnassa perusarvoihin kannattaa kiinnittää huomiota ja jo lapsille opettaa asioiden kallisarvoisuutta.

4 PROJEKTIN TOTEUTUS

4.1 Aihe, Tarkoitus ja tavoitteet

Tutkimustehtävänäni oli kehittää Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 mukainen pedagoginen ryhmätoimintamalli Kalliorinteen päiväkodin lähiympäristössä toteutettavaksi. Tämän projektin tarkoitus oli oman ammattiosaamisen, sekä työyhteisön toimintatapojen kehittäminen pieneltä osin uutta Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 -asiakirjaa vastaavaksi. Tarkoitus oli laajentaa pedagogista toimintaa sisätiloista lähiympäristöön. Työyhteisöni on valveutunut ja lähiympäristöä käytetään paljon virkistyskäytössä. Tällä opinnäytetyöllä haluan helpottaa Vasun perusteet 2016 mukaisten oppimisen eri alueiden viemistä viikoittain lähiympäristössä toteutettaviin toimintahetkiin. Tarkoitukseni oli saada koko henkilöstölle käyttöön uusi ryhmätoimintamalli, sekä perehtyä itse projektin avulla pedagogisen toiminnan viemiseen lähiympäristöön. Itselleni oli kehittävää perehtyä tällaisen kokonaisuuden rakentamiseen. Työyhteisöni hyötyy tästä myös.

Työskentelen työyhteisössä, jossa on kolmessa osastossa 3–5-vuotiaita lapsia. Kaikkiin tähän ikähaarukkaan sopivia lapsia Kalliorinteen päiväkodissa on noin 70. Toiminnan joustavuuden vuoksi lapset ulkoilevat ja toimivat sisällä porrastetusti. Tämän vuoksi on hyödyllistä suunnata pedagogista toimintaa ryhmissä enemmän myös päiväkodin seinien ulkopuolelle.

Tavoitteenani oli kehittää Kalliorinteen päiväkodin lähiympäristön käyttöön perustuvaa pedagogiikkaa. Sen kehittämiseksi kartoitin ensin, millaisesta toiminnasta lähiympäristössä lapset pitivät. Kartoitin myös, missä lasten mielestä oli mukava leikkiä, päiväkodin sisätilojen ulkopuolella. Halusin saada selville myös varhaiskasvattajien kokemukset lähiympäristön pedagogisesta käytöstä alkutilanteessa. Projektityössä tavoitteena oli yhdistää nämä kaksi näkökulmaa ja kehittää toimintaa tämän pohjalta niin, että molemmat osapuolet olivat osallisia. Valmiista ryhmätoiminnasta oli tarkoitus valmistaa työpaikalleni Kalliorinteen päiväkotiin valmis kokonaisuus, jota voi käyttää sellaisenaan tai soveltaen työvälineenä lähiympäristössä. Kohderyhmänä projektityössä oli sekä lapset että varhaiskasvattajat. Projektityön lähtökohdat perustuivat kohderyhmän henkilökohtaisiin mielipiteisiin. Näiden näkökulmien avulla tarkoitukseni oli kehittää ryhmätoimintaa, joka on Vasun perusteet 2016 eri oppimisen alueiden mukaista ja tukee myös laaja-alaista oppimista.

4.2 Aineiston hankinta ja toimintatuokioiden alkusuunnittelu

Olen käyttänyt opinnäytetyössäni tiedon hankkimiseen erilaisia metodeja. Tutkin lasten kanssa päiväkodin lähiympäristöä. Varhaiskasvattajien näkemyksiä ja kokemuksia selvitin etnografisella Learning cafe'-menetelmällä (Savolainen 2016). Kävin myös yksittäisiä dialogeja varhaiskasvattajien kanssa. Lasten kuuleminen tapahtui muotoilu- etnografisen metodin mukaisesti haastatellen. (hämäläinen, Vilka & Miettinen 2016). Lisäksi sain tietoa havainnoimalla lasten leikkejä sisällä ja ulkona. Olen käynyt myös yksittäisiä keskusteluja lasten kanssa. Olen tutustunut varhaiskasvatusta määrätteleviin asiakirjoihin sekä aiheesta kertovaan kirjallisuuteen ja julkaisuihin.

Päiväkodin uutena työntekijänä kävin lasten kanssa kävelyretkillä elokuussa 2017. Tutustuin samalla päiväkodin lähiympäristön kävelyetäisyydellä olevaan tarjontaan. Projektissani toteutettavat ryhmätuokiot ovat kaikki toteutettu lähiympäristössä, johon oli mahdollista liikkua lasten kanssa kävellessä.

Alkusuunnittelussa pohdin toimintatapoja, joilla saan tietoa varhaiskasvattajilta tämänhetkisestä lähiympäristön käytöstä. Halusin etsiä menetelmän, joka hyödyttäisi myös työyhteisöä oppimistilanteena ja ajatusten vaihtomahdollisuutena. Learning cafe -menetelmä valikoitui tällä perusteella.

Esikartoituksessa selvitin varhaiskasvattajien ja lasten näkökulmasta lähiympäristön käytön määrää ja tarkoitusta. Projektin esiselvityksessä tutkimuskysymykseni kehittämistyötä varten olivat: Kuinka paljon päiväkodin lähiympäristöä käytetään arjen toiminnassa? Onko lähiympäristön käyttö hyödynnetty pedagogisiin oppimistuokioihin? Millaisesta toiminnasta lapset pitävät päiväkodin lähiympäristössä?

Hanne Savolaisen mukaan oppimiskahvilassa on samanaikaisesti tarkoitus ideoida ja oppia. Menetelmässä tärkeää on keskustelun syntyminen, omien näkemysten selittäminen ja yhteistyö. Toisten näkemyksiä voi kommentoida, mutta tärkeää on yhteisen mielipiteen löytäminen ryhmässä. (Savolainen 2016.) Tässä menetelmässä kaikki voivat tuoda äänensä kuuluviin. Lisäksi menetelmän avulla saadaan tietoa tämänhetkisestä lähiympäristön käytöstä ja henkilöstön näkemyksestä sen riittävyydelle. Alkuperäinen suunnitelma oli pitää oppimiskahvila lastentarhanopettajien suunnittelupäivässä 29.8.2017. Vaihdoin kuitenkin suunnitelmaa. Sain lähiesimieheltä luvan tuoda oppimiskahvilan koko talon suunnittelupäivään, jossa olivat mukana kaikki Kalliorinteen päiväkodissa työskentelevät lähihoitajat ja lastentarhanopettajat sekä lähiesimies. Oppimiskahvila toteutettiin 2.9.2017.

Oppimiskahvila menetelmässä erottuu myös etnografisia piirteitä. Etnografiseksi tiedonhankinnaksi voidaan kutsua tällaista tuotekehitysryhmässä tapahtuvaa ideointia ja yhteistyötä, jossa jaetaan kokemuksia käyttäjien kesken, sekä samalla opitaan yhdessä (Hämäläinen, Vilkka & Miettinen 2016, 65). Oppimiskahvilan teemat valikoituivat etsittävien vastausten ympärille. Oppimiskahvilaan osallistui 15 varhaiskasvattajaa. Ai-

heet oli jaettu kolmeen eri pöytään (Liite 1). Yhdessä pöydässä aihepiirien äärellä työskenteli viisi henkilöä samanaikaisesti. Oppimiskahvila osoittautui tiedonkeruumenetelmänä melko hyväksi, ja sain ajantasaista tietoa lähiympäristön käytöstä sekä mahdollisista muutostarpeista. Vastauksia analysoidessani jouduin tekemään muutamia tarkentavia kysymyksiä siitä, onko kuvattu vastaus tällä hetkellä tapahtuvaa vai toivottua muutosta. Aineiston hankintaa on ollut myös dialogit esimieheni sekä työtovereideni kanssa koskien lähiympäristön käyttöä.

Tahdoin projektityössä tuoda esiin myös lapsien mielipiteen. Tiedonhankintamenetelmänä käytin havainnointia leikistä, josta aikuinen näkee, mistä lapset pitävät ja mitä he haluavat toistuvasti leikkiä. Kerronnallinen aineistonkeruu on parhaimmillaan, kun lapset ovat rennosti porukassa ja voivat inspiroitua toistensa kertomasta ja saada mielikuvia tapahtumista. Tästä syystä päädyin etnografiseen menetelmään.

Hämäläisen, Vilkan & Miettisen (2016) mukaan muotoiluetnografia on nopea tapa saada esiin ryhmältä tapoja, asenteita ja kohderyhmän ajattelua. Tämä tiedonhankinta menetelmä on tarkoitettu prosessin alkuvaiheeseen, jolloin etsitään nopeaa käyttäjätietoa ja kuvausta toiminnasta. Tarkoituksena on saada tietoa kohdehenkilöiden tarpeista, toiveista ja ideoista. Tiedon keruu tapahtuu kuuntelemalla, havainnoimalla, keskustelemalla lapsiryhmän kanssa. (Hämäläinen, Vilka & Miettinen 2016, 65.) Muotoiluetnografisella menetelmällä pyritään saamaan yksityiskohtainen ymmärrys pienen joukon kokemuksista, jossa tutkittava asia on merkittävä heille (mt. 2016, 64). Tavoitteeni oli saada selville lapsien mielipide ja ymmärtää, mikä on heille merkittävää tekemistä. Muotoiluetnografinen menetelmä auttaa asiakasymmärryksen löytymisessä (Heikkinen, 2012). Lapsiryhmässä muotoiluetnografia menetelmää käyttäessäni oli paikalla kahdeksan lasta, jotka olivat iältään 4–5-vuotiaita. Olimme mukavasti asettautuneena pehmeällä matolla ja lapset saivat olla omavalintaisessa asennossaan. Yritin rakentaa ympäristöstä rennon ja keskusteluun herättelevän. Kyselin heiltä kysymyksiä ja tarkentavia kysymyksiä mukavasta tekemisestä päiväkodin pihassa sekä lähiympäristössä. He kertoivat ajatuksiaan, mielipiteitään ja kommentoivat toistensa ajatuksia. Havainnoin lapsia ja huomasin heidän alkavan liikehtiä enemmän ja hakevan fyysistä kontaktia toisiinsa. Päätin keskustelun, ennen kuin aloite tähän tuli heiltä. Kokonaisuudessaan keskustelutilanne kesti noin 15 minuuttia. Nyt myöhemmin ajateltuna tuon keskustelun olisi voinut myös käydä ulkona.

Olen käynyt myös yksittäisiä, irrallisia keskusteluja muiden lasten kanssa, jotka eivät muotoiluetnografisessa haastattelutilaisuudessa olleet. Ulkovalvonnassa päiväkodin pihassa olen havainnoinut lasten mieltymyksiä leikkivalinnoissaan. Ympäristössä liikkuessamme olen havainnut, että yli 20–30 minuutin kävelymatka kohteeseen on liikaa. Mikäli kävelymatka on pidempi, se väsyttää osaa lapsista ja vaikuttaa leikin aktiivisuuteen. Takaisintulomatkaan saa varata enemmän aikaa.

Projektissani olen tulkinut hankkimaani aineistoa sisällönanalyysin avulla. Tämä menetelmä sopii kerätyn aineiston tutkimiseen silloin, kun aineisto on kerätty haastatte- luista tai dialogeista. Tällä analyysimenetelmällä saadaan aineistosta tehtyä johtopää- töksiä, jotka ohjaavat projektityön etenemistä toiminnalliseen vaiheeseen. (Silius 2005.) Tämän aineiston avulla esittelen oman näkökulmani aiheeseen. Analyysissä olen erotellut aineistosta tähän projektiin olennaisen informaatio, jotta olen voinut tehdä siitä tulkintoja (vrt. Eskola & Suoranta 1998, 151). Tulkinnoista olen rakentanut lähestymiskulman projektityön toiminnalliseen osuuteen.

Olen tutustunut Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin 2016, Ylöjärven kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaan 2017 ja Kalliorinteen päiväkodin toimintasuunnitel- maan 2017. Lasten mielipiteiden lisäksi merkittäväksi ohjaavaksi tekijäksi nousi myös lapselle ominainen tapa toimia leikkien, liikkuen, tutkien ja ilmaisten (Vasun perusteet 2016, 36). Osallisuus on laaja kokonaisuus. Osallisuuden näkökulma on tultava esiin muun muassa siten, että meidän varhaiskasvattajien tehtävä on rakentaa toimintaa ja rakenteita siihen suuntaan, että se kehittää lapsen osallisuutta (Ylöjärven varhaiskas- vatussuunnitelma 2017). Pienemmässä ryhmässä toimimista tässä opinnäytetyöpro- jektissani olen perustellusti myös käyttänyt. Näihin osa-alueisiin olen tutustunut muun muassa varhaiskasvatuksessa velvoittavien asiakirjojen sekä kirjallisuuden kautta.

4.3 Aineiston hankinnasta nousseet näkökulmat

Varhaiskasvattajien oppimiskahvilasta saadussa aineistossa ilmeni, että lähiympäristön käytön määrä riippui lapsiryhmästä. Päiväkodin nuorimpien ryhmät käyttivät vähemmän lähiympäristöä toiminnassaan, kuin isompien lapsien ryhmät. Kasvattajien mielestä lähiympäristön käyttö oli hankalampaa päiväkodin pienimpien kanssa turvallisuussyistä. Tässä viitataan siihen, että yhtä varhaiskasvattajaa kohden saa olla neljä alle 3 -vuotiasta lasta. Kun liikutaan täyden ryhmän kanssa, lapsia voi olla 12 ja kasvattajia 3. Varhaiskasvattajien mielestä lähiympäristön käytön määrää tulisi lisätä. Tämä on suuri ryhmä pieniä lapsia ja se vaikuttaa ryhmänhallintaan.

Kasvattajat kertoivat käyvän metsäretkillä enimmäkseen aikaisin syksyllä ja myöhemmin keväällä. Pääosin näillä retkillä lapset ovat saaneet leikkiä vapaasti. Tutkiminen ja liikkuminen tulevat varhaiskasvattajien mukaan lapsilla luonnostaan. Retkillä on ollut mukana toisinaan myös ohjattua leikkiä. Lähiympäristöön on tehty retkiä pikkubussilla. Vanhemmat lapset ovat käyneet pikkubussilla kirjastossa, raamattuhuoneella ja luistelemassa jäähallilla. Lähiympäristössä ryhmät ovat retkeilleet kävellen muun muassa kauppaan ja kierrätyspisteelle.

Henkilökunta oli suunnitellut lasten kanssa pihaan tehtäviä maalauksia. Lapset ja aikuiset toteuttivat ne yhdessä pihan asfalttiosuudelle. Tämä nähtiin yhteisenä oppimisympäristön kehittämisenä. Varhaiskasvattajien mielestä lapsia tulee opettaa kierrätykseen, roskien keräämiseen ja luonnon kunnioittamiseen. Tämä toimintatapa on vakiintunut päiväkodissa ja sen toivottiin jatkuvan edelleen. Päiväkodissa oli aiemmin esiopetusikäisiä lapsia. Nyt esiopetus on keskitetty kaupungissa ja kaikissa yksiköissä ei anneta enää esiopetusta. Kasvattajien mukaan esioppilaiden kanssa käytettiin enemmän lähiympäristöä hyödyksi. Varhaiskasvattajat olivat sitä mieltä, että pedagogisesti suunniteltua toimintaa ryhmille tulee lisätä toteutettavaksi myös päiväkodin lähiympäristössä. Kehitysehdotuksena nähtiin ulkoilualueiden ja muun lähiympäristön aktiivisempi käyttö. Taiteellisen ja ilmaisullisen kokemisen yhdistäminen lähiympäristössä toimimiseen oli kasvattajien mielestä vähäistä. Esiin nousi myös toive henkilökunnan osaamisen jakamisesta muille. Valmiiden ideoiden, tuokioiden ja suunnitelmien jakamista toivottiin kaikkien käyttöön. Luonnonmateriaaleja tulisi hyödyntää henkilöstön mielestä paremmin oppimistuokioissa. Lapsilta tuleviin spontaaneihin ideoihin ulkona

tulisi kasvattajien mielestä tarttua paremmin. Kentälle ja päiväkodin puutarhaan pitäisi myös kehittää toimintaa. Kasvattajat ideoivat, että erilaisia ratoja ja pelejä voisi tehdä kentälle ja puutarhaan. Tärkeänä pidettiin sitä, että lapsille tarjottaisiin uusia kokemuksia ympäristössä. Kasvattajien näkemyksen mukaan kaikilla lapsilla ei ole mahdollisuutta leikkiä vapaa-ajallaan muun muassa läheisessä luonnossa. Kasvattajien mielestä varhaiskasvatuksen tärkeä osa on tutustuttaa lapsia ympäristöönsä. Yhteisesti ajateltiin, että pihapiiriin ja päiväkodin ympäristöön tulisi panostaa enemmän oppimisympäristönä. Sen käyttö tässä tarkoituksessa nähtiin vähäisenä.

Halusin perehtyä siihen, millainen tekeminen oli lapsien mielestä kiinnostavaa ja merkityksellistä heille. Tarvitsin tätä tietoa, jotta toiminnan kehittäminen olisi mahdollista. Tehtäväni oli selvittää mitä lapset leikkivät päiväkodissa ja sen ympäristössä ja mitä he haluaisivat leikkiä enemmän. Valitsemani etnografinen tiedonkeruumenetelmä oli oikein toimiva. Lapset keskustelivat ja kuuntelivat välikysymyksiäni. Lasten vastauksista voin päätellä, että mielekäs tekeminen on hyvin toiminnallista ja heidän mielestä tekemisen pitää olla hauskaa tai ainakin sellaista, joka tuottaa heille mielihyvää. Kun lapset kertoivat mielekkäästä tekemisestä, he hymyilivät ja naurahtelivat. Yhdessä toisten lasten kanssa tekemisellä on myös merkittävä rooli, koska useassa valitussa leikissä leikkijöitä on enemmän kuin yksi. Esittelen tässä muutamia haastateltavien lasten näkemyksistä mielekkäästä tekemisestä päiväkodin ympäristössä. Seuraavissa suorissa lainauksissa käytän lyhenteitä L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7, L8

”Muistan kun oltiin vadelmapuistossa...se oli kivaa.” (H1)

”Niin olikin”(L3) ”Määkin tykkään siitä.” (L4, L7)

”Ollaan käyty kaupan lähellä siellä gaablipseissä ja se oli kivaa.” (L8)

”Puutarhassa mä oon poiminu vadelmii kun siä toisella puolen on.” (L1)

”Mä en oo käyny ainakaan missään muussa paikassa päiväkotikaverien kanssa...naapuri meillä on siellä...vois mennä.” (L1)

Lapset kertoivat, missä kaikkialla he ovat käyneet päiväkotipäivän aikana. Suorien lainauksien lisäksi he kertoivat käyneensä läheisessä kaupassa ja metsässä. Pyysin lapsia miettimään ja kertomaan, mitä on kivointa leikkiä päiväkodin pihassa:

”Kivointa...mää tykkään pihassa leikkiä kotia ja keinut on kivat.” (L8)

*”Mä tykkään leikkii kavereitten kaa, mut mä en tykkää jos joku tulee pi-
laan meidän leikin.” (L7)*

*”Kaivelu on kivaa...ja liukuminen ja keinut kans ja se kun pitää nau-
hasta kii ja kiivetä liukumäkee niinku.” (6)*

*”Se ruutuhyppely on kaikista kivointa” (L5) ”Mäkin tykkään niistä...ne
uudet.” (L5)*

*”Kiipeilytelineessä on kiva kiivetä ja keinuminen...mul on kaikki kivaa.”
(1)*

”Mikä on kiipeilyteline? joo. Mä tykkään semmosesta.” (L1)

*”Keinuminen on kivaa” (L7, L6, L3) ”ja hiekkalaatikossa kaivaa kuop-
pia.” (L3, L4)*

”Mä tykkään hyppii sitä ruutuhyppy.” (L1)

”Mä tykkään kans keinua ...emmä pyöräilystä tykkää.” (L2)

*”Mä tykkään kyllä mut mä en oo vielä harjoitellu kahrella pyörällä.”
(L6)*

Päiväkodin pihaan on maalattu syksyllä uusia maalauksia laattaosuudelle. Tämä tuli esiin myös haastattelussa hauskana ja uutena tekemisenä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 nostaa leikin tärkeyden keskiöön. Jokaisella on oltava mahdolli-

suus olla osallisena leikkiin niillä taidoilla jotka hän omaa. Havainnoinnin ja dokumentoinnin avulla varhaiskasvattaja saa selvyyttä lasta kiinnostavista asioista. Lasten tulee myös saada itse vaikuttaa leikin valintoihin ja leikkiympäristöihin. (Tarkka www sivut.) Varhaiskasvattajien tehtävä on mahdollistaa lapsille uusia oppimisympäristöjä. Seuraavassa haastateltavien lasten näkemyksiä toivotusta toiminnasta, mitä he tahtoisivat tehdä enemmän:

”Vois Potkii enemmän palloa ja kattoo sitä sammakkoa.” (L1)

”Ois kiva Mennä piilosta...ja hippaa.” (L8)

”Se on kivointa kun mennään leikkipuistoon.” (L8, L4)

” Haluun metsään.” (L3, L5)

”Pelaaminen pihassa olis kivaa ja potkiminen pallolla...ja kotonakin.” (L1)

”Metsään mentäs vielä... joo, se olis kivaa.” (L1, L7)

”Metsään ...sielt löytää jotain tehtäväjuttuja...voi tehdä sellasia salatehtäviä...että etsitään jotain... jälkiä. Rakennetaan jättimäjä josta karhut ja sudet ei löydä.” (L1)

”Ei siellä oo karhuja ja susia.” (L4)

”...voi jossain kaukana.” (L1)

”No ei varmana oo.” (L5)

Omissa havainnoissani 4–5-vuotiaat lapset viihtyivät pihassa roolileikeissä. Suosittuja leikkejä olivat kotileikki, poliisi ja rosvot tai muu hyvä vastaan paha -leikki, liukumäessä porukalla laskeminen, takaa-ajoleikit, pyöräily, keinuminen, oma-aloitteiset pelit pihamaalla. Lapset liikkuvat eri kokoonpanojen välillä ja vaihtoivat mieluisampiin leikkeihin. He näyttivät haluavan monenlaisia leikkikokemuksia. Keinuminen näyttäytyi suosittuna, mutta siinä lapset olivat yleensä vain vähän aikaa. Hetken keinuttuaan he lähtivät muihin puuhiin. Mietin myös, että onko keinu hyvä tarkkailupaikka, josta näkee, mitä pihassa tapahtuu. Keinut ovat pihan reunalla ja sieltä näkee koko piha-alueen. Uudet asfalttimaalaukset kiinnostivat ja innostivat lapsia (ruutuhyppely, väritäplät, merkitty ajorata pyörille). Kenttäaluetta käytettiin peleihin ja ratojen tekemiseen. Kalliorinteen päiväkodissa on ulkovarastossa lapsille runsaasti välineitä omien liikuntaratojen tekoon. Pääasiassa poikalapset käyttivät näitä omatoimisesti. He rakensivat ratoja esteistä, kartioista ja vanteista.

Leikkipuistossa lapset käyttivät leikkipuiston välineitä, mutta myös ympärillä olevaa nurmikko- ja puistikkomaastoa. He tuntuivat huomioivan ympäristöään herkemmin. Ohikiitävät linnut ja puussa hyppäävä orava huomattiin heti. He vaihtelivat leikkikenttää ja puistikkoa liittäen ne molemmat leikkiinsä toimintaympäristöiksi. Tähän projektiin osallistuvat lapset liikkuvat monipuolisimmin metsäympäristössä. He raahasivat risuja, kasasivat keppejä, kiipeivät kiville, hyppivät kiviltä ja kannoilta, rakensivat majoja, kiertelivät puita ja kaivelivat maata kepeillä. Metsässä he innostuvat myös tutkimaan ötököiden elämää. Kuljimme kävellen metsään ensin noin 25 minuuttia ja leikimme sitten yhteisleikkejä ohjatussa toiminnassa. Vapaa leikki oli silti hyvin liikunnallista. Tämä kertoo metsän inspiroivasta toimintaympäristöstä. Leikkipuistossa lapset liikkuvat myös paljon. Omassa pihassa lapset leikkivät liikkumisen lomassa myös paikallaan pysyviä leikkejä.

Kävelyretkellä suuri osa keskittymisestä 4–5-vuotiaiden kanssa meni turvallisen kulkemisen ohjaamiseen. Lapset tunnistivat paikkoja, joista he ovat kulkeneet vanhempien kanssa ja missä he ovat käyneet. He kertoivat kokemuksistaan tutuissa ympäristöissä. He ohjasivat myös toisiaan liikenteessä. ”Puutarha”-alueella leikkiessään lapset halusivat juosta ja käyttää avaraa tilaa liikkumiseen.

4.4 Pedagogisten toimintatuokioiden kehittäminen

On tärkeää, että myös päiväkodin pienimmät saavat elämyksiä ja uusia oppimiskokemuksia lähiympäristössä. Mikäli kulkemisessa kasvaa turvallisuusriskit, on kehitettävä lähellä olevaan ympäristöön sijoituvia mahdollisuuksia. Oppimiskahvila toi näkyviin varhaiskasvattajille tämän hetkisen lähiympäristön käytön määrän. Varhaiskasvattajat itse huomasivat, että pedagogisesti suunniteltuja pienryhmiä lähiympäristössä tulee lisätä. Eniten käytetty kävelyetäisyydellä oleva kohde oli metsä. Lapsien mielestä oli hauskaa leikkiä päiväkodin pihapiirissä ja myös metsässä. Projektini toi ajattelemisen aihetta uudenvuodelle toiminnalle, jossa päivittäiset ryhmähetket voidaan suunnitella aina sisälle tai ulos. Pihapiirissä on monia hyviä paikkoja toimintatuokioiden toteuttamiselle.

Kerätystä aineistosta päätellen toimintaympäristöksemme ryhmätoiminnassa valikoitui metsä, päiväkodin piha, kenttä, puutarhaksi kutsuttu nurmikkoalue päiväkodin vieressä ja leikkipuisto. Teimme myös yhdessä kävelyretken kierrätyspisteeseen. toimintaympäristöissä yhdistyivät lasten toiveet, varhaiskasvattajien näkökulma, Vasun perusteiden 2016 mukainen monipuolisten oppimisympäristöjen käyttö (Vasun perusteet 2016, 31). Itselleni oli uutta lasten kanssa kierrättäminen, joten halusin oppia talon tavoille. Nämä lähiympäristön kohteet olivat tarkoituksenmukaiset toimintatuokioiden toteuttamiselle. Kaikkiin kohteisiin oli sopiva etäisyys päiväkodista. Päiväkodin pienimmätkin voivat toimia näissä ympäristöissä. Perinteisesti päiväkodissa tehdään paljon ohjattua toimintaa sisällä. Uskoakseni yksi syy tähän on se, että materiaalit ovat käden ulottuvilla. Päätin, että se mikä reppuun mahtuu, on riittävä materiaaliksi. Muu löytyi ympäristöstä.

Aineiston mukaan ohjattua ryhmätoimintaa lähiympäristössä kaivattiin lisää. Ulkona liikkuminen ja leikkiminen on terveellistä ja lisää hyvinvointia. Opetus- ja kulttuuriministeriön lasten liikuntasuosituksen (2016) mukaan alle kahdeksan vuotiaiden lasten tulisi liikkua vähintään kolme tuntia päivässä. Tähän määrään sisältyy kevyt liikunta, reipas ulkoilu ja erittäin vauhdikas liikkuminen. Riittävä fyysinen aktiivisuus lapsien elämässä on myös varhaiskasvatuksen vastuulla. Ulkoilun tärkeys on mainittu kyseisissä suosituksissa myös. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016.) Aineiston perusteella suurin osa ryhmätoiminnasta tapahtuu sisätiloissa. Määrällisesti ulkoilua tulee

siis myös lisätä. Lähiympäristössä toteutettava monipuolinen ryhmätoiminta vastaa myös tähän tarpeeseen. Kehitin ryhmätoimintaa ympäristössä, lasten ja aikuisten ulkoilun määrä lisääntyi ja saimme hauskaa yhteistä tekemistä. Välimatkat lähiympäristömme kohteisiin kuljimme yhdessä kävellen. Matkalla havainnoimme säätä, vuodenaikojen tuomia luonnonilmiöitä ja liikennettä. Terveyskasvatukseen kiinnitimme huomiota päiväkodilla miettiessämme, mitä kannattaa pukea päälle tietyllä säällä. Tässä oli usein lasten kanssa mukava hetki pohtia, miten vaatetuksessa näkyy ilmojen viileneminen. Aluksi lapsista osa kertoi äidin valinneen päällä olevat vaatteet. Useamman keskustelun jälkeen alkoi oma ajattelu virkistyä ja lapset miettivät jo, pitääkö lisätä jotain. Yritimme muistella, oliko eilen samanlainen sää? Mitä minulla eilen oli ylläni? Sain liitettyä projektiin lisää vastuullista pohdintaa lasten kanssa. Turvallisuustaitoja lapset harjoittelivat liikkeessämme kohteisiin lähiympäristössämme (Vasun perusteet 2016, 46).

Havainnoidessani lapsia omavalintaisessa toiminnassa, he leikkivät paljon ja tekivät oma-aloitteisesti taitoja kehittävää, sekä hauskalta tuntuvaa toimintaa. Lapsen päivään mahtuu monenlaisia oppimistilanteita. Aineistosta ilmeni, että vapaavalintaiselle toiminnalle on annettu hyvin tilaa muun muassa metsäretkillä. Lapsi ei pysty kuitenkaan itsenäisesti hakeutumaan monipuolisen tekemisen äärelle. Hän ei kykene punnitsemaan itse, mitä asioita tulee harjoitella lisää. Siksi varhaiskasvatuksessa on ammattilaiset, jotka ohjaavat toimintaa oikeaan suuntaan ja tarjoavat monipuolisia ja elämyksellisiä mahdollisuuksia. Varhaiskasvattajien tehtävä on johdatella lapset aikuisen tuella kokemaan monipuolisesti eri elämän sisältöalueita. Aikuisen tuoman sisällön kautta lapsi saa lisää kokemuksia ja ideoita. Tämä virittää lapsen uteliaisuutta ja mielenkiintoa kokeilla itse. Lapsen kehittymisen ydin on ajattelun, tietoisuuden, itsetunnon ja minuuden rakentumisessa. Aikuisen tuella ja avulla, yhdessä toimien tämä kehitys on mahdollista. (Mikkola & Nivalainen 2009, 56.) Tärkeän vapaan leikin rinnalle on perusteltua tarjota ja kehittää toimintaympäristöihin myös pedagogisesti suunniteltua toimintaa. Tästä syntyi rakenne toimintatuokioihin. Ensin on yhdessä toimimista aikuisen ohjaamana ja sen jälkeen toisena, mutta ei vähäisempänä on vapaan leikin vuoro.

Suunnitellessani sisältöjä toimintatuokioihin kerätyn aineiston perusteella, aloitin lasten näkökulmasta. Sisällytin kaikkiin tuokioihin lapsilta keräämääni ja analysoimaani

aineistoa. Sen jälkeen sijoitin varhaiskasvattajilta saamiani kehitysehdotuksia tuokioihin. Kasvattajien kokonaisvaltainen kehitystoive toteutui jo toiminnan suunnittelussa lähiympäristöön. Heiltä tulleesta aineistosta sisältö rikastui myös muun muassa ympäristöä arvostavalla näkökulmalla ja ilmaisupainotteisella toiminnalla. Tunnetaitoja lähestyttiin ystävällisen puheen, toisen huomioon ottamisen sekä ystävällisen kosketuksen kautta. Etsin leikkejä, joissa Vasun perusteet 2016 mukaiset oppimisen alueet ovat keskiössä. Oman ryhmän syksystä tutuista teemoista vein jatkumona eläinaiheen toimintaan mukaan. Matemaattisia valmiuksia kehittäviä leikkejä sisällytin tuokioihin myös, koska ryhmäni lapset olivat osoittaneet kiinnostusta näihin viime aikoina. Pohdin missä tilanteissa oli mahdollista tutkia eri aistien varassa. Päiväkodilla usein jatkettiin iltapäivällä aamupäivällä esiin tulleista aiheista.

Tästä projektista valmistui kahdeksan kerran ryhmätuokio lähiympäristössä toteutettavaksi. Mukana aikuisten lisäksi oli 4–5 -vuotiaita lapsia. Valmis kokonaisuus ei palvele sellaisenaan päiväkodin pienimpiä. Kaikissa lapsiryhmissä ei voi toteuttaa samoja suunnitelmia. Tarkoitukseni oli luoda pohja, jota varhaiskasvattajat voivat soveltaa omalle ryhmälleen sopivaksi. Ajatukseni oli ideoiden ja käytänteiden jakaminen. Varhaiskasvattajat voivat halutessaan suunnittelussa käyttää apuna valmista materiaalia ja tuoda itse toimintaan näkökulmaa, jota minä en ole oivaltanut. Monet toimintatuokioissa käyttämäni leikit ovat päiväkodissa jo ennestään tuttuja. Olen koonnut ryhmätuokioihin leikkejä, jotka vastaavat aihealueeltaan haluttua toimintaa. Tutuiksi tulleet leikit olivat itselle luontevia ohjata ja leikkiin oli helppo heittäytyä mukaan. Olen etsinyt myös uusia, aineiston perusteella mukaan sopivia leikkejä.

Toisinaan ennen tuokiota, annoin lapsille vaihtoehtoja toimintaympäristön valinnassa. He äänestivät kahden vaihtoehdon välillä. Lapset saivat harjoitusta mielipiteiden kuulemisesta ja yhteisistä päätöksistä, jotka eivät aina ole omavalintaisia. Toiminnassa halusin saattaa lapsia monenlaisen tekemisen äärelle. Toiminnan sisältö rakentui aineiston pohjalta, mutta muokkasin sitä palvelemaan monimuotoisemmin varhaiskasvatusta. Ajatukseni oli saada toimintaan mukaan monia erilaisia tässä luvussa esittelemiäni tasoja. Lastentarhanopettajana voin nähdä kokonaisuuden, miten toiminta liikkuu eri osa-alueiden välillä. Tahdoin antaa lapsille ajatusta siitä, että kaikki voivat tehdä kaikkea miettimättä, onko siinä taitava vai ei. Taiteet ja liikunta kuuluvat nauhintona ja luovana ilmaisuna kaikille. Ei tarvitse olla erityisen taitava, jotta voi tehdä

tiettyjä asioita. Toisaalta taidot harjaantuvat myös tehdessä ja tämä kasvattaa itsetuntoa. Toivon, että jokainen lapsi voi kokea onnistuvansa juuri sellaisena kuin on.

Hyvä ryhmän yhteishenki kannattelee kaikkia lapsia. Suunnittelin tuokioille mukaan myös ryhmän yhteisöllisyyttä tukevaa toimintaa. Toimintatuokioiden rungossa asetin ensisijalle lasten näkemykset mielekkäästä ja hauskasta tekemisestä. Huomioin myös lasten mielenkiinnon kohteet, jotka nousivat lapsille tehdystä muotoiluetafnografisesta haastattelusta. Toin mukaan aineistoon havaintoni lasten lempi leikeistä, jotka sain seurattessani lasten leikkejä. Lisäksi lasten kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta tärkeä suunnannäyttjä oli myös mukavalta tuntunut yhteinen tekeminen. Aineiston analyysissä jouduin rajaamaan aineiston käyttöä. Pohdin, että millainen toiminta on toteutettavissa helposti lapsien itsenäisessä ulkoilussa. Seuloin sitten mukaan toimintaa, joka oli lapsille merkityksellistä ja samalla toimintaa, mikä hyötyi aikuisen ohjauksesta. Mietin myös vuorovaikutuksellisesta näkökulmasta asiaa. Leikit joihin liittyy usein erilaisia tunteita, halusin valita aikuisen ohjaukseen. Kehitysvaiheellisesti lapset elävät roolileikin kulta-aikaa. Tästäkin syystä valikoitui mukaan ilmaisullisia leikkejä. Huomioin ideoinnissani lähiympäristön alueet, joihin varhaiskasvattajat ja lapset suunnittelivat aktiivisempaa käyttöä.

Ryhmähetkien struktuuri rakentui suurelta osin omasta kokemuksestani varhaiskasvatuksessa. Rakensin toiminnalle selkeän raamin. Yhteinen aloitus ja toistuva leikki loivat turvaa ja toiminnan selkeyttä lapsille. Keskipaiheilla oli yhteistä toimintaa liikkuen, leikkien ja toisten kanssa toimien. Lopuksi oli yhteinen lopetus, jolloin lapset tiesivät vapaan leikin alkavan. Projektin edetessä muutin toimintaa tarvittaessa, mutta pohjastruktuuri pysyi samana.

Ollessamme leikkipuistossa, puistoon tuli isä kahden lapsen kanssa. Olimme juuri aloittaneet yhteisen toiminnan. Huomasin, että lasten keskittyminen hajosi. Toimintaa jäsentäviä kuvia ei ollut mukana, mutta vihko ja kynä ajoivat saman asian. Piirsin kuvat tulevista tapahtumista toiminnan tueksi paperille. Kävimme yhdessä läpi tulevan toiminnan. Tämä auttoi lapsia keskittymään. Tuokioiden sisällöllisessä rakenteessa huomioin vaihtelevuuden toiminnallisen ja enemmän pohtimista vaativan tekemisen vuorottelussa. Toisessa osassa lapsilla oli mahdollisuus vapaaseen leikkiin. Siinä he

voivat pureskella tapahtunutta ja muuttaa leikkiä ajatuksen virran mukana halua-
maansa suuntaan. Sama toiminnan pohjastruktuuri kertoi lapsille, milloin tuokio alkaa,
mitä siinä tapahtuu ja milloin se loppuu. Tässä voi tarvittaessa käyttää myös kuvatu-
kea. Osallisuuden ajatus kehitti toimintaa siihen suuntaan, että pohjastrukturin raken-
tamisessa en suunnitellut kiinteää ajallista kestoja toiminnalle. Luotin omaan havain-
nointikykyyni, milloin toimintaa tulee muuttaa vaiheesta toiseen ja siirtyä vapaaseen
leikkiin. Jätin suunnitelman auki mahdollisille sivuraiteille, uusille ideoille ja muulle
luovalle toiminnalle. Toiminta tapahtui klo 9.00 – 11.00 välillä ennen ruokailua, ja
tämä riitti raamikseni. Lapsien portaittainen päiväkotiin tulo aamulla vaikutti myös
päivän toimintaan. Varhaiskasvatusta määrittelevien asiakirjojen mukaisesti toiminta
tulee suunnitella niin, että lapset voivat liikkua oppimisenalueilla eheytyttyä sen ajan,
jonka se ympärilleen vaatii. Halusin jättää tälle myös tilaa, enkä aikatauluttanut toi-
mintaani liikaa. Koivusen & Lehtisen (2015, 172) mukaan 4 -vuotiaalta lapselta voi
odottaa noin puoli tuntia ohjattuun toimintaan osallistumista. Huomasin projektissani,
että keskittynyt mukana olo oli kuitenkin riippuvainen siitä, miten toimintatuokio oli
rakennettu. Yhtäjaksoinen intensiivinen keskittyminen ei 4 -vuotiailla ollut vielä kovin
pitkä. Leikkien ja vaihtelevatempoisen, sekä toiminnallisen tekemisen lomassa aikaa
saattoi kulua huomattavasti enemmän.

Oppimisen alueet Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2016 ovat kielten rikas
maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ym-
päristössäni, sekä kasvan, liikun ja kehityn. Lapselle ominainen tapa tutustua ympäris-
töönsä ja toimia on leikkien, liikkuen, ilmaisten ja tutkien (Vasun perusteet 2016, 36).
Nämä teemat toistuvat jokaisessa ryhmätuokiossa. Lapselle tulee antaa mahdollisuus
kokea osallisuutta ja mahdollisuus opetella, kokea, toimia ja osallistua ryhmässä, parin
kanssa tai yksin (Vasun perusteet 2016, 36). Kannustin lapsia auttamaan toinen tois-
taan. Toivoin tämän lisäävän ryhmän yhteenkuuluvuuden tunnetta. Rakensin toimin-
tahetkiä niin, että lapset saivat erilaisia rooleja, kokemuksia ja vastuita tehtävissä. Toi-
sinaan toimittiin yksin ja toisinaan parin kanssa. Pienemmässä ryhmässä toimiminen
mahdollisti hyvin lapsien yksittäisen tukemisen. Mikäli jokin leikki oli aluksi liian jän-
nittävä, siihen oli mahdollisuus tutustua vieressäni tai kanssani asteittain.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 velvoittaa tarjoamaan lapsille oppimisen mahdollisuuksia erilaisissa ympäristöissä ja mahdollisuutta oppia omasta ympäristöstä. Opettelemme yhdessä toimimaan myös ympäristön puolesta. Nämä kolme ympäristökasvatuksen ulottuvuutta on otettu huomioon ryhmätoiminnassa. (Vasun perusteet. 2016, 45.) Kaikki tuokiot toteutin pienennetyssä vaihtuvassa ryhmässä. Ryhmän lasten henkilökohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat syksyille 2017 on laadittu ja niihin liittyvät kasvatuskeskustelut on käyty perheiden kanssa. Yksilöllisten tavoitteiden lisäksi Ylöjärven kaupungin linjauksessa painotetaan tunne- ja vuorovaikutustaitoihin. Ryhmässä toimimisen taitoja on myös hyvä harjoitella pienemmässä ryhmässä. Nämä kehittämäni ryhmätuokiot palvelivat myös tätä tarkoitusta. Lasten yksilölliset tarpeet huomioidaan päivän mittaan kaikessa toiminnassa, vuorovaikutuksessa ja kohtaamisissa sensitiivisesti. Vasun perusteet 2016 mukaiset laaja-alaisen oppimisen osa-alueet täyttyvät tässä ryhmätyöskentelyssä myös monelta osin. Tässä projektissa en kuitenkaan perehdy koko laaja-alaisen oppimisen näkökulmaan kaiken kattavasti vaan eri oppimisen alueiden tuomiseen pedagogisesti suunniteltuun ryhmään lähiympäristössä. (vasun perusteet 2016, 22.)

4.5 Pedagogisen toimintatuokion kulku

Varsinainen toimintatuokio alkoi yhteisellä kokoontumisella. Istuimme yhdessä piiriin ja katsoimme paikalla olijat. Samalla mietimme, kuka lapsista puuttuu tai on toisessa ryhmässä. Tässä sain toimintaan mukaan laskemisen sekä abstraktin mielikuvan mukaan muistelun. Olin katsekontaktissa jokaiseen lapseen ja havainnoin tunnetilaa ja vireystilaa. Vaihdoin jokaisen lapsen kanssa muutaman sanan. Viestin myös omalla sanattomalla viestinnälläni, että on kiva olla tässä teidän kanssa yhdessä. Tämä tapahtui elein, ilmein ja äänensävyin. Tämä perustuu Vasun perusteiden 2016 (41) mukaiseen vuorovaikutustaitojen tukemiseen. Havainnoimme usein myös päivän säätä ja se auttoi ymmärtämään aikakäsitettä ja muuttuvaa ympäristöämme syksystä kohti talvea. Tässä osiossa keskeisenä aiheena oli vuorovaikutus ja yhteenkuuluvuuden tunteen lisääminen. Jokainen lapsi huomioitiin yksilöllisesti.

Alkuleikiksi valikoitui loru. Loruttelu vahvistaa kielellisesti esim. kielenkäyttötaitoja. Puhetta tuotetaan loruilemalla ja leikkimällä samalla yhdessä. Kielitietoisuus vahvistuu, kun mietimme yhdessä sanoja: Tikka koputtaa, jänis laputtaa, orava nakertaa jne. Lorun lopussa oli myös aina arvoitus. Loruilu oli ollut aiemmin meidän yhteistä mukavaa tekemistä. Yksi lapsista sai esittää jotain eläintä ja äännellä sen tavoin. Muut yrittivät arvata, mistä eläimestä oli kyse. Tässä leikissä sai ilmaista itseään näytellen tai äännellen, mikä lapsesta mukavammalta tuntui. Lapsi päätti ja valitsi itse, kuka sai yrittää arvata. Toiset lapset nostivat käden ylös merkiksi, että haluavat yrittää arvata eläintä. Lapset joutuivat odottamaan vuoroaan, ja kaikki eivät päässeet samalla kerralla esittäjiksi, mutta arvaamaan pääsivät useimmiten kaikki. Toistuva loru alkuleikinä tukee lapsen kielellisen ilmaisun kehittymistä sekä muistin ja sanavaraston kehittymistä (Vasun perusteet 2016, 41). Kielenkehityksen tukeminen kehittää lapsen taitoja kokonaisvaltaisesti. Kielen kokonaisvaltainen omaksuminen on yhteydessä leikkiin ja päinvastoin. 4 -vuotiaalta lapselta voi odottaa jo vuorotellen puhumista (Koivunen & Lehtinen 2015, 154). Koko toimintahetken ajan yritimme yhdessä harjoitella tätä.

Yhteisleikissä ja yhteistoiminnassa oli mukana aina aiheeseen sopiva tai erilaisia taitoja kehittävä leikki. Leikki on lapsen tapa toimia ja sitä toivottiin myös lasten haastatteluissa. Sisällytin ryhmähetkiin ohjattua ja vapaavalintaista leikkiä. Harjoittelimme yksinkertaisia sääntöleikkejä. Koivusen & Lehtisen (2015) mukaan 4–5 -vuotiaiden lasten keskuudessa sääntöleikkien harjoittelu toisten lasten kanssa on ajankohtaista. Sääntöjen oppimisen tukena tarvitaan aikuista tai vanhempia lapsia. (Koivunen & Lehtinen, 2015, 35). Villissä hippaleikissä oli haasteellista muistaa leikkialue sekä säännöt kiinni jäädessä. Peliä opetellaan lukemaan niin, että juoksija itse huomaa, milloin on turvallista mennä pelastamaan kaveria. Oman toiminnan ohjaus säätelee muun muassa sitä, miten vauhdikkaassa leikissä lapset malttavat kiinniottajina koskettaa toista sopivalla voimakkuudella. Kiinnijääneen pelastaminen on sankarityö ja yhteistoimintaa parhaimmillaan. Lasten katseet ja hymyt kohtasivat leikin aikana. Hippaleikki oli yksi lapsien haastattelussa esiin tullut toiveleikki ja osoittautui suosikiksi. Yhteisleikeissä harjoitellaan yhdessä toimimisen taitoja ja toisen lapsen huomioon ottamista koko toiminnan ajan. Ohjaajana kannustin lapsia myös pelissä vuorovaikutukseen keskenään.

Aikataulumme oli väljä ja se innoitti lapsia kertomaan kokemuksiaan käsiteltävistä asioista. Tämä oli tietoinen valinta ja halusin tukea näin puheen tuottamisen taitoja (vrt. Vasun perusteet 2016, 41). Laululeikeissä oli mukana sekä musiikillinen että kehoollinen ilmaisu. Ilmaisua oli vahvaa, koska aina leikimme laulunsanojen mukana. Kehollinen ilmaisu oli mukana myös lasten leikeissä. Lapset käyttivät kehoaan leikissä monimuotoisesti, kokeillessaan erilaisia rooleja. Kuvallinen ilmaisu toteutui sekä rakentelu- että lumileikeissä. Yhteisrakennelmassa piti hyväksyä toisen näkemys rakentamisesta. Rakennusmateriaalimme oli lumi, ja yhdessä päätettiin, mihin lunta lisätään. Aluksi tuli vähän mielipahaa, mutta homman edetessä yhteinen sävel löytyi. Ilmaisun monet muodot toteutuvat ryhmähetkillä (Vasun perusteet 2016, 42). Toimimme yhdessä, huomioiden toiset ihmiset ja ympäröivän luonnon. Keskustelimme kulkiesamme näkemistämme roskista ja niiden mahdollisesta maatumisesta. Kierrätykseen tutustuimme kävelyretkellä läheiseen kierrätyspisteeseen. Näin saimme näkökulmaa yksittäisen ihmisen mahdollisuuksista vaikuttaa tulevaisuuteemme.

Liikkuminen oli osana kaikissa ryhmähetkissämme. Liikuimme erilaisin tavoin: vaihtelevalla voimakkuudella, ympäristöä hyödyntäen, omaehtoisesti tai ohjatusti (vrt. Vasun perusteet 2016, 46). Liikkuminen tuli esiin myös lasten toiveista yhteiselle tekemiselle. Lapset huomasivat yhteistoiminnassa, että on erilaisia tapoja tehdä asioita. Toisinaan toimittiin ryhmässä, toisinaan parin kanssa ja joskus omatoimisesti. Sain havainnoida jokaisen lapsen omatoimisuutta ja työskentelyvarmuutta tai -epävarmuutta. Huomasin myös sen, jos lapsella oli tarvetta katsoa muiden tekemisistä mallia. Paritehtävissä annoin aluksi itse valita parin. Luottamuksen kasvaessa minä valitsin parin, koska tahtooin tietoisesti rakentaa pareja, joita ei omavalintaisesti syntyisi. Lapsille tarjoutui päivän aikana paljon mahdollisuuksia myös omiin leikkikaverivalintoihin.

Kaikessa toiminnassamme tuli myös tilanteita, joissa lapsen piti odottaa omaa vuoroaan. Neljän vuoden iässä lapsen on jo helpompi odottaa omaa vuoroaan, ja lähempänä viittä ikävuotta lapsi alkaa huomioida toisten lasten tunteita ja toiveita. Silloin neuvottelutaidot ja oman tunteen ilmaisu ovat kehittyneet ja näkyvät lapsen toiminnassa. (Koivunen & Lehtinen 2015, 176.) Sain ilokseni huomata, että lapset kuuntelivat tarkasti ja kiinnostuneina muiden ryhmäläisten kertomia kokemuksia. He suhtautuivat kertomuksiin useimmiten kunnioittavasti ja keskittyneesti.

Mehuhetkellä harjoittelimme hyviä tapoja, kuten kiitos ja ole hyvä. Lapset auttoivat ja olivat mukana meuhetken rakentamisessa. Mukien jakaminen ja mehun annostelu onnistuivat lapsilta mainiosti ja he saivat olla mukana toimijoina. Lapset odottivat, että kaikilla on oma mehu, jotta voidaan yhdessä kippistellä. Muun muassa tämä ehdotus tuli lapsilta. Se osoittautui hauskaksi ja odotetuksi yhteiseksi toimintatavaksi. Odottelu oli ensin haastavaa. Lapset kehittivät tähän oheistoimintaa. He alkoivat haistella mehua, joka tuoksui heidän mielestä hyvältä. He alkoivat myös vertailla mukejaan, jotka olivat erivärisiä. Tästä ideoin, että voimme käyttää mukeja apuna vertailussa jatkossakin. Kun kaikki olivat valmiita, aloitimme yhteisen loppuleikin. Mehuhetkellä oli mukava voimaannuttava vaikutus. Ryhmässä mietittiin yhdessä myös eri asioiden herättämiä tunteita. Tämä tukee eettisen ajattelun kehittymistä, jota Vasun perusteissa (2016, 43) vaaditaan.

Loppuleikki oli nimeltään Mietintämyssy. Tässä osiossa olimme edelleen kokoontuneet yhteen ja pohdimme yhdessä jotakin pulmaa. Matemaattisia valmiuksia kehitti mukavat leikit, kuten Kim-leikki, sarjoitusleikki tai ryhmittelyleikki. Matemaattiset leikit olivat hauskoja ja oivaltaminen näytti olevan kivaa lasten mielestä (vrt. Vasun perusteet 2016, 44). Mukana oli muun muassa leikki, jossa lapset tulkitsivat tilannetta ja antoivat aikuiselle ohjeita, miten tulee toimia. Muistista kaiveltiin myös erilaisia asioita ja koetettiin palauttaa niitä mieleen. Jatkossa käytimme usein välineinä retki-mukejamme. Mukien avulla ryhmittelimme, sarjoitimme, pelasimme sekä mietimme käsitteitä enemmän, vähemmän ja yhtä monta.

Vapaan leikin aika seurasi aina mukana tasavertaisena tekemisenä. Pohdin vapaan leikin sijoittumista myös toiminnan alkuun. Huomasin kuitenkin, että jo siirtyessämme erilaisiin toimintaympäristöihimme oli lapset kuluttaneet ylimääräistä energiaa. Vapaa leikki lopussa osoittautui hyväksi, koska lapset ottivat usein leikkeihin elementtejä aiemmin yhdessä tekemistämme asioista. He pureskelivat kokemuksiaan ja liittivät siihen lisää haluamiaan elementtejä. Vapaa leikki on tärkeä työväline opittujen asioiden sisäistämiseksi. Yhtä tärkeä osa omaehtoista leikkimistä on myös lapsen vapaus ilmaista itseään. Lapset pitävät sitä hauskana, nautittavana ja kaikin puolin mielenkiintoisena tekemisenä.

Täydensin usein ryhmätuokioita päiväkodilla iltapäivällä. Tarjosin mahdollisuuden toimintaan, jota ei toteutettu ryhmätuokiolla. Tämä oli mahdollisuus lapsille jatkaa asian pohtimista. Joskus luin iltapäivällä lapsille kirjaa aamupäivän aiheeseen liittyen. Lapset jatkoivat toisinaan teemaa myös kuvataiteen keinoin tai muilla luovilla menetelmillä. Tarjosin myös erilaisia vaihtoehtoja luovaan työskentelyyn. Laitoin esimerkiksi kolmeen pöytään erilaisia tarvikkeita, kuten muovailuvahaa, vesivärejä ja askartelutarvikkeita. Jokainen lapsi sai valita millä tekniikalla halusi kuvata aamupäivän yhteisiä touhuja ja niiden herättämiä ajatuksia. Valittu toteutustapa sai olla myös muu, kuin minun ehdotukseni. Usein se olikin leikki. Näin löytyi oma tapa työstää luovasti ajatuksiaan. Jotkut lapset hyötyvät siitä, että tarjoan rajallisia vaihtoehtoja. Jotkut lapset tietävät heti, mikä luovan ilmaisun keino kutsuu tänään. Lapsille tarjoutui jälleen mahdollisuus huomata ihmisten erilaiset mieltymykset ja tavat toimia.

Ylöjärven kaupungin varhaiskasvatuksessa on käytössä kooste laaja-alaisen oppimisen osa-alueista. Tämä malli on kehitetty kyläsepan päiväkodin pedagogisessa tiimissä. Tein tätä mallia käyttäen oman taulukon, jota täytin jokaisen toimintakerran jälkeen (Liite 2). Projektin edetessä seurasin taulukon avulla, miten tavoitteilemani osa-alueet varhaiskasvatuksen velvoittavien asiakirjojen osalta täyttyivät. Toiminnan eläessä lisäsin suunnitelmaan puuttuvia osia ja jätin jotain suunniteltua pois. Lopputuloksesta tein päiväkodin käyttöön valmiin ryhmätoiminta toteutuksen, joka on kaikkien käytettävissä.

5 TULOKSET

5.1 Pedagoginen ryhmätoimintamalli päiväkodin lähiympäristössä

Projektityössä valmistui kahdeksan toimintatuokion malli, pedagogisen toiminnan viemisestä Kalliorinteen päiväkodin lähiympäristöön. Ratkaisin kehitystyön seurannan koostetun ruudukon avulla. Tämän avulla seurasin projektin edetessä toimintatuokioiden sisältöalueiden täyttymistä ja tätä kautta mallin toimivuutta käytännön toteutuksessa. Kyläsepan päiväkodissa kehitetty ruudukko laaja-alaisen osaamisen täyttymisen

seurantaan, toimi innoittajanani. Tätä ruudukkoa käytetään Ylöjärven kaupungin päiväkodeissa. Keräsin oman ruudukkoni sarakkeisiin ne osa-alueet, joiden toteutuminen oli merkityksellistä kehittyissä ryhmätuokioissa. Koostettu ruudukkoni on liitteenä (Liite 2). Seurantaruuudun osa-alueet valikoituivat luvussa kolme esittelemieni teoreettisten lähtökohtien painotusten mukaan. Ruudukon avulla kuljetin keskeisiä alueita mukana läpi koko toiminnan. Alla on tuloksena kuvaus päiväkodille kehitetystä pedagogisesta toiminnasta lähiympäristössä. Se kuvaa yksittäistä toimintatuokiota kahdeksan kerran toimintatuokio sarjasta. Se on esimerkki siitä, miten pedagogista toimintaa toteutettiin päiväkodin lähiympäristössä niin, että teoreettinen viitekehys täyttyi sisällössä. Vasun perusteet 2016 mukaiset oppimisen alueet täyttyivät kaikissa toimintatuokioissa myös (vrt. Vasun perusteet 2016, 36). Esimerkin avulla esittelen myös rakenteen, joka toistui kaikissa ryhmätuokioissa. Kehitetyt toimintatuokiot ovat sovellettavissa erilaisille lapsiryhmille sopiviksi sisältönsä ja rakenteensa puolesta. Tällaisenaan se palvelee onnistuneesti tämän projektin tarkoitusta Kalliorinteen päiväkodissa. Liitteenä työn lopussa on päiväkodille tehty kokonainen kooste toimintatuokiosta (Liite 3). Toimintatuokiot toteutuivat seuraavassa järjestyksessä: 1. Puutarha, 2. metsä, 3. Päiväkodin kenttä, 4. Päiväkodin piha, 5. Metsä, 6. Vadelmakujan leikki- puisto, 7. Puutarha ja 8. kävelyretki jätelajittelupisteeseen.

5.2 Toimintatuokio metsässä 11.10.2017.

Alkuvalmisteluina ennen yhteistä kokoontumista käydään laittamassa tukevaan puunkoksaan köysi kiinni. Tarkoituksena on, että lapsi pystyy kiipeämään köyden avulla puunrunkoa ylös pienen matkan. Toiseen kohtaan pingotetaan kahden lähekkäin olevan puun väliin päiväkodin naruista tehty köysirata. Alaköysi astumiseen (liikkumiseen sivuttain) ja yläköysi kiinnipitoon.

5.2.1 Kokoontuminen

Istutaan yhteiseen piiriin, jossa ohjaaja huomioi jokaisen lapsen puheellaan, sekä muulla vuorovaikutuksellaan. Jokainen lapsi huomioidaan erikseen katseella, kysymyksellä, kosketuksella tai muulla tilanteeseen sopivalla tavalla. Mietitään yhdessä

ohjaajan johdolla, kuinka monta lasta on paikalla? Kuinka monta lasta puuttuu? (las-ketaan ja mietitään yhdessä lapsiryhmästä riippuen). Montako tyttöä on paikalla? Montako poikaa on paikalla? Kumpia on enemmän? Kumpia on vähemmän? Montako aikuista on paikalla? Olemme havainnoineet matkalla yhdessä säätilaa, sekä syksyn merkkejä. Lapset saavat ottaa matkalla valokuvia syksyn merkeistä.

5.2.2 Toistuva leikki

Tikka puuta koputtaa (koputellaan sormella kämmeneen).

Jänis juosta laputtaa (”laukataan” molemmilla käpälillä kyljen vieressä).

Orava käpyä nakertaa (nakerretaan kuviteltua käpyä käpälissä, suun edessä).

Myyrä kolostaan kurkistaa (tehdään kämmenistä kiikarit silmien ympärille).

Kukas se tuolta tallustaa (Tähyillään kauas kämmen lippana otsalla)?

En sano, en sano, arvatkaa (heilutellaan rytmissä sormeja sivuttain).

Joku lapsista saa esittää haluamaansa eläintä, joko kehonkielellä näytellen tai äännel-len (helpompi vaihtoehto). Halukkaat vastaajat nostavat käden ylös ja eläintä esittänyt lapsi valitsee, kuka on arvausvuorossa. Hän myös sanoo, oliko vastaus oikea vai väärä. Arvailtaan, kunnes oikea vastaus löytyy. Tätä leikitään kunnes, jokainen halukas on saanut arvata tai esittää eläintä.

5.2.3 Yhteisleikki

Kerrotaan lapsille, että metsästä voi löytää luonnon oman temppuradan. Lähdetään yhdessä tutkimaan. Johdatetaan lapsia, kulkien itse jonon ensimmäisenä. Kiivetään ki-velle, josta on turvallista hypätä alas. Ohjataan lapsia havainnoimaan ympäristöä eri aisteilla (Mitäs täältä korkealta näkyykään?). Hiiviskellään eteenpäin ja kuunnellaan, kuuluuko mitään? Ohjaaja kertoo tarinaa, jossa eräs tuttu metsätonttu asuu tuolla aivan pienimmässä kolossa kiven juurella. On mentävä maahan makaamaan, että voi kurkis-taa kannon koloon (Näkyykö siellä mitään? Tuoksuuko tonttupuuro?) Metsätonttu on niin pieni, että sitä on vaikea nähdä. Se ei taida olla nyt kotona. Matkan jatkuessa kii- vetään kaatuneen puunrungon yli. Etsitään myös puu, jossa on niin matalalle tulevat

oksat, että pitää kontata ali. Keksitään jotain, mihin lapsen täytyy kurottaa varpailtaan. Esimerkiksi puunrungossa näkyvään auringonvalon heijastamaan läikkään. Puiden välissä kulkee myös oiva sokkelorata. Matkalta löytyy puuhun kiinnitetty köysi. Auteetaan lapsia nousemaan jaloilla vuorotellen puunrunkoa pitkin, jotta he voivat kurkistaa korkealle. Näkyykö siellä jotain, vaikka oravan pesä? Jutellaan samalla siitä, miltä oravan pesä näyttää. Lopuksi on ylitettävä vaarallinen joki tasapainoilemalla köysien varassa. Käsillä pidetään ylänarusta kiinni ja jaloilla astutaan sivuttaisiin tasapainoillein alanarun päällä. Näin kuljetaan kohti toista puun runkoa.

Toiminnassa toteutuu kiipeäminen, hyppääminen, tasapainoilu ja kokonaisvaltainen kehonkäyttö epätasaisessa maastossa. Kiville kiivetään taitojen mukaan ja hypätään pehmeään sammalikkoon. Rataa voi muokata mielikuvituksensa mukaan, inspiroituen siitä mitä ympäristö tarjoaa. Tartu lasten ehdotuksiin. Vanhemmat lapset voivat auttaa nuorempia tarvittaessa. Hyödynnä toiminnassa käsitteitä, kuten ylhäällä, alhaalla, takana ja edessä. Säättele tarinan jännitystä lapsiryhmän mukaan.

5.2.4 Yhteistoiminta

Kokoonnutaan piiriin istumaan. Otetaan 2 tyhjää munakennoa. Pohditaan ohjaajan johdolla, mitkä ovat pieniä asioita luonnossa. Pyydetään lapsia keräämään piirimme lähistöltä sellaisia pieniä asioita, jotka mahtuvat munakennoihimme. Pohdimme, mikä on sammalta ja voiko sitä kerätä. Päätämme, että neiti Sammalleinen ei suutu, jos otamme vain pienen määrän tutkiaksemme ja jätämme sen sitten luontoon. Lapsiryhmästä riippuen tämä on hyvä aasinsilta elävän ja elottoman luonnon esimerkkien näyttämiseen. Lapset tuovat pieniä asioita munakennoihin keskelle piiriä (käpyjä, lehtiä, havunneulasia, vähän sammalta). Yhdessä tutkitaan ja lajitellaan näitä. Lajitteluperusteena voi olla väri tai muu ominaisuus kuten, kova ja pehmeä. Anna lapsien etsiä yhdessä ja tukeutua toisiinsa.

5.2.5 Mehuhetki

Otetaan repusta värikkäät matkamukit. Pyydetään lapsia avuksi jakamaan mukeja. Kaadetaan mehua mukeihin. Opetellaan hyviä tapoja, kuten kiitos ja ole hyvä. Odotetaan, että kaikki ovat saaneet mehut ja sitten vasta aloitetaan. Lapsien aloitteesta mehuhetkeen kuuluu ryhmäkipistelyt.

5.2.6 Mietintämyssy

Myrkkysieni leikki leikitään värikkäillä matkamukeilla. Ohjaaja menee vähän kauemmaksi ja kääntyy selin lapsiin. Lapset päättävät, minkä mukin alle käpy piilotetaan. Ohjaaja palaa paikalle ja nostaa yhden kupin. Lapset laskevat ääneen, kun ohjaaja nostaa mukeja ja yrittää arvata, minkä mukin alla käpy on. Kun ohjaaja nostaa kävyn kätkevän mukin, lapset huutavat: Myrkkysieni! Leikkiä voi jatkaa halutessaan niin, että lapset piilottavat toisilleen käpyä.

Ohjatun toiminnan jälkeen alkoi lasten vapaa leikki. Lapset palasivat takaisin köysien luo leikkeihin. Osa lapsista alkoi rakentaa majaa. Toiminta jatkui päiväkodilla myöhemmin. Tulostin lapsien ottamat valokuvat. Lapset leikkasivat ja liimasivat niistä yhteisen syystaulun.

Jokaisen toimintatuokion jälkeen tein yhteenvedon ja lisäsin toteutuneet osa-alueet seurantaruudukkoon.

Vasun perusteiden 2016 mukaiset oppimisen alueet täyttyivät hyvin (Vasun perusteet 2016, 39). Lapset olivat toivoneet päiväkotileikkeihin erilaisia ratoja. Tällä kertaa mukana oli toinen varhaiskasvattaja ja lapsia 10. Työparini kävi valmistelemassa köydet kiinni puihin ja pääsin heti aloittamaan lasten kanssa kokoontumisen. Tämä joudutti toimintaa. Pienemmille 4 -vuotiaille oli ajoittain liian jännittävää mielikuvituskroktiili, joka vaani joessa. Vanhemmat lapset nauroivat innoissaan. Laskin tarinassa vähän jännityksen tasoa ja kaikilla oli mukavaa. Köydet kutsuivat vielä vapaan leikin ajalla monta leikkijää luokseen. Lapset ideoivat roikkuvista narunpätkistä puunrungossa liinaan ja innostuivat leikkimään sillä. Osa lapsista jäi leikkimään tasapainotteluleikkiä,

puiden väliin pingotettuihin naruihin. Tässä toimintatuokiossa käytettiin myös aisteja apuna. Ympäristössä oppiminen, sekä ympäristöstä oppiminen toteutui myös (Vasun perusteet 2016, 45). Yhteistoiminnassa lapset etsivät ja päättelivät, mikä on ympäristössä pientä ja sopii meidän munakennoihiimme. Lapset hakeutuivat pääosin ryhmiin ja pareihin tutkiessaan ympäristöä. He vertailivat, mitä olivat keränneet. Matemaattiset lajittelutaidot saivat harjoitusta myös. Luonnon puolesta toimimisen näkökulmaa saatiin miettimällä, mitä voidaan metsästä kerätä. Syksystä siirtyneet aiheemme eläimistä ja matemaattisten taitojen herättelystä kulkivat luonnollisesti mukana ja aihe jatkui vielä päiväkodilla myöhemminkin.

6 POHDINTA

Opinnäytetyöni aihe valikoitui vasta kolmantena opiskeluvuoteni. Pohdin pitkään, jotta löytäisin todella kiinnostavan aiheen. Kuten jo johdannossa tuli esiin, aiheeni oli myös ajankohtainen. Oli myös merkittävää, että voin tuoda sen avulla jotain uutta itselleni sekä työyhteisöni. Lähiympäristö ja luonto ovat itselleni merkittäviä asioita. Arvostus ja kunnioitus kulkeutuvat itselleni jo sukupolvien takaa. Haluan jatkaa tätä perimää omalta osaltani eteenpäin. Aihevalinta oli osuva ja kantoi loppuun asti. Toivon, että myös lukija voi aistia innostukseni tästä työstä. Kiitollisena kirjoitan tätä pohdintaa tänään 6.12.2017, kun kotimaani Suomi täyttää 100 vuotta.

Suunnitellessa aineistonhankintaa lähtökohta oli, että saan lasten äänen kuuluviin. Muotoiluetnografinen menetelmä oli onnistunut valinta lasten kuulemiseen. Lisäarvoa aineistoon toi lisäksi havainnointi. Sen merkityksen huomasin pian. Lapsien toiminta oli niin kokonaisvaltaista. Lasten toiminta viestitti minulle paljon informaatiota, haastattelujen lisäksi. Jos olisin tehnyt analyysia pelkästään kuulemani perusteella, lopputulos olisi ollut toisenlainen. Aineisto olisi ollut liian suppea. Tein muistiinpanoja projektin aikana.

Oppimiskahvilassa varhaiskasvattajat innostuivat aiheesta. Olisin voinut miettiä vielä tarkemmin aihealueet, jotka oppimiskahvilan keskusteluun toin. Learning café -menetelmä oli minulle uusi. Olin tutustunut siihen opinnoissani, mutta työelämässä en ollut sitä itse käyttänyt. Tarkemmin ajateltuna, olisin voinut tehdä mallin testaamisen ja myöhemmin varsinaisen kysymysten asettelun. Olisin voinut saada suoraan täsmällisempiä vastauksia. Sain kuitenkin aineistoa riittävästi täydentäessäni aineistonkeruuta dialogeilla. Oppimiskahvilassa oli menetelmänä onnistunutta se, että se oli hyödyksi ja opiksi kaikille mukana olijoille. Keskustelua käytiin paljon ja erilaisia ajatuksia heräsi. Kasvattajat pysähtyivät miettimään nykytilannetta lähiympäristön käytön sisällössä. Tämän kautta löytyi myös kehitysehdotuksia. Työtovereideni mielestä opinnäytetyöni aihevalinta oli kiinnostava ja ajankohtainen.

Suunnittelutyössä aiheeni laajeni ja paisui. Jouduin miettimään, mikä on keskeistä projektin kannalta. Vasun perusteet 2016 -asiakirjan myötä projektiin olisi voinut liittää useita näkökulmia. Laaja-alainen oppiminen on ajankohtainen, mutta laaja käsite kokonaisuudessaan. Aiheen rajaaminen oli tärkeää. Olin ajatellut toteuttavani toiminnan pienryhmissä. Arjessa tämä vähän suurempi ryhmä oli kuitenkin realistisemmin toteutettavissa. Työpaikallani en joutunut tekemään mitään erityisjärjestelyjä, jotta sain ryhmätoiminnan toteutettua. Jälkikäteen ajateltuna tämä varsinaisesta pienryhmästä joustaminen olikin parempi vaihtoehto. Tällainen pienennetty ryhmä oli helppo toteuttaa projektissa. Todennäköisesti se on myös helppo toteuttaa jatkossakin, tavallisessa arjessa.

Osallisuus oli myös laaja käsite. Sain lapsien osallisuuden mahdollisuuksia mukaan projektiin. Lapset saivat olla osallisia suunnittelussa sekä toteutuksessa. Heidän kokemuksillaan oli merkitystä ja vaikuttavuutta heille itselleen, sekä koko ryhmälle. Teoriaan perehtyessäni projektin edetessä ajatustyö toi mukanaan monia ideoita. Osallisuuteen liittyen aion kehittää lasten oppimisympäristöjä jatkossakin. Haluan päästä vielä syvemmälle aiheeseen. Uskon lasten saaneen osallisuuden kokemuksia tässä projektissa. Suullisessa palautteessa olen saanut lapsilta kiitosta kivoista leikeistä ulkona. Olen myös tulkinnut positiiviseksi palautteeksi kaikki lasten leikit, jotka ovat saaneet pontta yhteisistä tekemisistämme toimintatuokioilla. Projektissani olisin voinut toteuttaa vielä laajemmin toteutuksen arvioinnin. Tämäkin olisi ollut uusi mahdollisuus lapsien osallisuudelle.

Projektin aikana sain kulkea lasten rinnalla ja olla läsnä. Havainnointi mahdollistui hyvin. Pääsin myös puuttumaan tilanteisiin oikea-aikaisesti. Kuluneen syksyn aikana pääsin suuren askeleen lähemmäs ryhmäni lapsia ja he minua. Sain nähdä onnistumisen ilon tuottamaa naurua. Epäonnistumisen hetkellä lapsen ei tarvinnut jäädä yksin miettimään, missä on lähin aikuinen. Minä tai työparini olimme siinä lähellä. Tämän projektin perusteella voin myös todeta, että pienemmissä ryhmissä toimiminen tukee laaja-alaisesti lasten ja aikuisten välistä vuorovaikutusta, sekä lasten keskinäistä toimimista ryhmässä. Tämä pedagoginen ratkaisu mahdollistaa paremmin lapsen sensitiivisen kohtaamisen. Uusi ulottuvuus aiheelle olisi se, miten lapset itse kokevat pienemmässä ryhmässä toimimisen, verraten toisenlaisiin ryhmiin. Tämä ryhmätoiminta tarvitsee jatko-osan. Siinä kehittäisin lähiympäristössä toimimista talvella. Tahdon ylläpitää ympäristön tarjoamaa pedagogista toimintamahdollisuutta ympäri vuoden. Täten toimien jatko kehittäisin omaa ja työyhteisöni ammattiosaamista oppimisympäristöjen käytössä.

Toimintatuokioihin oli jätettävä väljyyttä, jotta lapsien osallisuudelle jäi tilaa. Tämä oli itselleni ajoittain haastavaa ja vaati opettelua koko projektin ajan. Elämme arjessa aikataulutetusti ja on tärkeää pysyä raameissa. Tehokkuusajattelu nosti päätään ajoittain. Sain sen kuitenkin lannistettua. Ensimmäisissä toimintatuokioissa lapsilla oli suuri tarve tuulla huomioiduksi. Se näkyi päälle puhumisena, istumapaikoista kiistelynä ja muuna aikuisen huomion tavoitteluna. Toiminnan edetessä he huomasivat, että aikuinen jakaa huomiota niin, että sitä ei tarvitse enää erityisesti hakea. Lapset rohkaistuivat projektin aikana ja uskaltoutuivat kokeilemaan uusia asioita. Ryhmään syntyi hyvä keskinäinen luottamus.

Toimintatuokioiden pohjasuunnitelma piti toteutukseni kurssissa. Välillä toiminta rönkyli ja lapset veivät keskustelua kiinnostuksenkohteidensa mukana. Oli kuitenkin suunnitelma, johon saatoin aina palata. Mikkola & Nivalainen kuvaavat varhaiskasvatuksen ajan hengen mukana tuomia muutoksia. 1980-luvulla oli tempoiltu irti vahvasti aikuislähtöisestä kasvatustyylistä. Tuli vaihe, jolloin pelättiin kaiken suunnitellun toiminnan uhkaavan lapsen itsemääräämisoikeutta ja luovuuden tyrehtymistä. Kuljettiin kohti kasvatustyyliä, jossa vastattiin spontaanisti lasten aloitteisiin ja uskottiin tämän

yksin riittävän toiminnan sisällöksi. Tänään 2010-luvulla uskotaan yhä lapsilähtöisyyteen, mutta varhaiskasvattajalla on oltava selvä kuva ja suunnitelma siitä, mitä lapsilähtöisyydellä halutaan saavuttaa. (Mikkola & Nivalainen 2009, 29.) Tähän perustan ajatukseni suunnitellusta pedagogisesta toiminnasta, jossa lapsilla on tilaa vaikuttaa.

Projektissani valmistui pedagogisten toimintatuokioiden sarja, suunnitelmien mukaan. Olen tyytyväinen lopputulokseen. Sain lasten, sekä varhaiskasvattajien äänen kuuluviin toteutuksessa. Sain teoreettisen viitekehyksen mukaiset, merkitykselliset asiat sisällytettyä suunnitelmaan ja toteutukseen. Sain myös hyvää harjoitusta dokumentoinnista. Projektiin liittyviä havainnoiteja kirjatessani, sain samalla harjoitusta pedagogisesta dokumentoinnista. Leikkiä sekä muuta toimintaa havainnoidessani sain tarkkaa tietoa lasten kasvun- ja kehityksen vaiheista. Kävin kiinnostavia keskusteluja lasten kanssa. Sain selville, mitä lapsilla oli elämässä juuri nyt meneillään. Lasten erilaiset tarpeet tulivat esiin toiminnassa. Havainnoin lasten oppimisvalmiuksia ja ajattelun kehitysvaiheita. Projektissa kehitin toimintaa, joka sisältää uuden vasun perusteet 2016 mukaiset oppimisen alueet (vrt. Vasun perusteet 2016, 39). Ilokseni huomasin, että toiminta sisältää paljon myös osa-alueita laaja-alaisen osaamisen kokonaisuudesta (vrt. Vasun perusteet 2016, 21).

Opinnäytetyön kirjoittamisen aloittaminen oli vaikeaa. Kirjoitustyö tuntui aluksi suurelta. Kirjoitin iltaisin työn ohessa. Välillä pidin kirjoittamisessa taukoa. Oli vaikeaa jatkaa tauon jälkeen. Kirjoittamisen loppuvaiheessa kirjoitin lähes joka päivä ja tämä oli hyvä ratkaisu. Huomasin, että pitkät tauot harhauttivat ajatukseni. Uudessa tilanteessa en osannut käyttää ohjaajaani tarpeeksi avuksi. Tiiviimpi vuoropuhelu välillä olisi ollut eduksi. Tutustuin teoriaan ja onnistuin saamaan hyvin aiheeseen liittyviä teoksia. Raportoin tarkasti tapahtumia projektissani ja merkitsin lähdeviittaukset kaikkiin viitattuihin teoksiin. Lähteenä käytin kirjallisuuden lisäksi sähköisiä julkaisuja. Opettelin opiskelun aikana, sekä opinnäytetyötä tehdessäni vastuullista tiedonhankintaa internetistä. Tulevana lastentarhanopettajana tästä on minulle hyötyä. Mielestäni onnistuin teorian kautta linkittämään lähiympäristön käytön tärkeyden toteutukseeni. Esittelen valmiin toteutuksen pedagogisesta ryhmätoiminnasta työyhteisölle. Toivon heidän innostuvan siitä. Toivoisin myös, että voisimme yhdessä kehittää toimintaa.

Tämä opinnäytetyö opetti minulle projektityöskentelyn taitoja. En kyennyt opinnäytetyösuunnitelman mukaiseen aikatauluun. Työpaikan vaihdos, uuden lastentarhanopettajan työn vaatimusten sisäistäminen ja vastuutehtävien opettelu uudessa työpaikassa veloittivat energiastani osan. Opinnäytetyön eteneminen oli odotettua hitaampaa. Olen kuitenkin iloinen onnistumisestani ja työn loppuun saattamisesta hidastuksista huolimatta. Ammatillista kasvua on tapahtunut. Olen oppinut uutta perehtyessä työn teoreettiseen viitekehykseen, lapsiin ja työyhteisööni. Itsestäni olen löytänyt sitkeän puurtajan ja tavoitteelliseen työhön kykenevän lastentarhanopettajan.

Uuden kehittämisessä ei aina tarvita uusinta teknologiaa ja monipuolisia välineitä. Suhtaudun kriittisesti kulutusyhteiskunnan ja median tuomaan painostukseen moniin uusiin varhaiskasvatusta tehostaviin välineisiin. Minulle oivaltamisen onni löytyy siitä, että tarvittavat välineet ovat jo olemassa. Luonnon- ja rakennetun ympäristön tarjonta on opetusvälineitä täynnä. On helpompi välittää lapsille kestävä elämäntapaa, jos aloitamme itsestämme. Taloudellinen ajattelu yhteiskunnassamme ajaa hyvin usein henkisen hyvän olon ja elämänlaadun edelle. Päiväkotirakentamisessa turvallisuus sanelee sen, että puut kaadetaan pihasta ja kivet kaivetaan ylös. Lapsien tulee saada olla yhä enemmän kertomassa ajatuksiaan inspiroivista piha-alueista, kun uusia päiväkoiteja suunnitellaan.

LÄHTEET

Aarnio, H., Helakorpi, S. & Luopajarvi, T. 1991. Ammattipedagogiikka, perusteita ja sovelluksia. Juva: WSOY.

Erilaiset oppimisympäristöt. Jyväskylän yliopisto 2010. Viitattu 5.10.2017. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/mit/virtuaaliset-oppimisympaeristoet/oppimisympaeristoet-ja-alustat/oppimisympaeristoejen-ja-alustojen-taustaa-1/erilaisia-oppimisympaeristoejae>

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Heikkinen, H. 2012. Muotoiluetaografia. Viitattu 5.11.2017. <https://www.innokyla.fi/web/malli110530>

Hämäläinen, K., Vilkkä, H. & Miettinen, S. 2016. Asiakasymmärryksen ja käyttäjätiedon hankkiminen. Teoksessa S. Miettinen (toim.) Palvelumuotoilu -uusia menetelmiä käyttäjätiedon hankintaan ja hyödyntämiseen. Helsinki: Teknova, 61-75.

Jantunen, M. 2011. Leikki on totta. Teoksessa T. Jantunen & E. Ojanen (toim.) Sydämen sivistys kasvatuksen ytimessä. Vihti: Aurinko kustannus, 131–166.

Kalliala, M. 2012. Lapsuus hoidossa. Aikuisten päätökset ja lasten kokemukset päivähoidossa. Helsinki: Gaudeamus.

Kalliorinne-Asuntilan varhaiskasvatussyksikön toimintasuunnitelma 2017–2018. Viitattu 29.8.2017. <https://www.ylojarvi.fi/site/assets/files/8978/toimintasuunnitelma2017-2018kalliorinne-asuntila-kallionkolo.pdf>

Koivunen, P. & Lehtinen, T. 2015. Kasvu kiikarissa – havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kouvolan hyvinvointipalvelut: Pedagoginen pienryhmätoiminta varhaiskasvatuksessa. Viitattu 12.10.2017. <https://www.kouvola.fi/material/attachments/hyvinvointipalvelut/esitteet/MqzBlpnwr/Pienryhmatoiminta.pdf>

Kronqvist, E. & Kumpulainen, K. 2011. Lapsuuden oppimisympäristöt. Eheä polku varhaiskasvatuksesta kouluun. Helsinki: WSOYpro.

Leinonen, J 2014. Pedagogisia näkökulmia lasten osallisuuden tukemiseen varhaiskasvatuksessa. Teoksessa J, Heikka., E, Fonsen., J, Elo. & J, Leinonen (toim.) Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa. Tampere: Suomen varhaiskasvatus ry. 16–39.

Martela, F. 2009. Lähikehityksen vyöhyke ja yksilön ylittävä osaaminen. Viitattu 3.12.2017. <https://frankmartela.fi/2009/06/01/post-129/>

Matikainen, E. 2008. Lasten orientoituminen luonnonympäristöön. Teoksessa A. Helenius & R. Korhonen (toim.) Pedagogiikan palikat. Johdatus varhaiskasvatukseen ja -kehitykseen. Helsinki: WSOY, 155–163.

Mikkola, P. & Nivalainen, K. 2009. Lapselle hyvä päivä tänään - näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Saarijärvi: Pedatieto.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Lasten liikuntasuosituksat: Vähintään kolme tuntia liikuntaa päivässä. Viitattu 5.12.2017. http://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/lasten-liikuntasuosituksat-vahintaan-kolme-tuntia-liikuntaa-paivassa

Pyökkimies, M. 2009. Lasten osallisuus suomalaisessa vahaiskasvatusta ohjaavissa asiakirjoissa. Pro gradu, Jyväskylän yliopisto, kasvatustieteen laitos.

Raittila, R. 2013. Pienryhmätoiminta ja leikkialueet: varhaiskasvatuksen pedagoginen toimintaympäristö rakentuu arkisissa käytännöissä. Teoksessa K. Karila & L. Lipponen (toim.) Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino, 69–94.

Savolainen Hanne 2016. Learning cafe eli oppimiskahvila. Viitattu 22.9.2017 <https://www.innokyla.fi/web/malli2825539>

Silius, K. Sisällönanalyysi. 2005. Viitattu 12.10.2017. http://matwww.ee.tut.fi/hmopetus/hmjatkosems04/liitteet/JOS_hypermedia_Silius150405.pdf

Tarkka, K. Vasu-perusteet leikin asialla. Viitattu 10.10.2017. <https://www.xn--leikkipiv-12ac.fi/vasu-perusteet-leikin-asialla/>

Tuormaa, M. 2016. Takapihalta alkaa seikkailu. Jyväskylä: PS-kustannus.

Tyrväinen, L., Korpela, K. & Ojala, A. 2015. Luonnon virkistyskäytön terveys- ja hyvinvointihyödyt. Teoksessa L. Tyrväinen, M. Kurttila, T. Sievänen & S. Tuulentie (toim.) Hyvinvointia metsästä. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 48–70.

Varhaiskasvatuslaki 8.5.2015/580. Viitattu 25.10.2017. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>

Varhaiskasvatuspalvelut. Ylöjärven kaupunki. Viitattu 22.9.2017. <https://www.ylojarvi.fi/perhe-ja-sosiaalipalvelut/varhaiskasvatus/>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Viitattu 2.9.2017. http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

Virtuaali ammattikorkeakoulu. Toimintatutkimus. Viitattu 12.12.2017. <http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojak-sot/0709019/1193463890749/1193464158778/1194360111832/1194360447229.html>

Ylöjärven kaupungin terveysliikuntasuunnitelma 2017–2020. Viitattu 30.8.2017.
https://www.ylojarvi.fi/site/assets/files/17626/terveysliikuntasuunnitelma_2017-2020.pdf

Ylöjärven laaja hyvinvointikertomus 2017–2020. Viitattu 30.8.2017.
https://www.ylojarvi.fi/site/assets/files/12547/ylojarven_laaja_hyvinvointikertomus_2017-2020-1.pdf

Ylöjärven varhaiskasvatussuunnitelma 2017. Viitattu 12.11.2017.
https://www.ylojarvi.fi/site/assets/files/32522/yl_j_rven_varhaiskasvatussuunnitelma_2017.pdf

Ympäristöherkkyys. Helsingin yliopiston soveltavan kasvatustieteen laitos 2008. Viitattu 6.9.2017. <http://blogs.helsinki.fi/ymparistokasvatus/keskeisia-kasitteita/ymparistoherkkyys/>

Oppimiskahvilan aiheet:

Mitä sinulle tulee mieleen seuraavista Vasun 2016 mukaisista velvoitteista?

Miten, missä määrin toteutuu meillä?

1 Ryhmä

Ympäristömme on oppimisen kohde:

Ympäristömme on oppimisympäristö:

Oppiminen ympäristössä:

Oppiminen ympäristöstä:

Toimiminen ympäristön puolesta:

Mitä sinulle tarkoittaa: NÄE LUONTO LAPSEN SILMIN.

2 Ryhmä

Onko arjen toiminnassa hyödynnetty hyvin lähiympäristön käyttö?

Käytetäänkö ympäristöä mielestäsi sopivasti?

Käytetäänkö lähiympäristöä arjen pienryhmissä? Kuinka usein käytetään?

Omaa pihaa:

Metsää:

Leikkipuistoa:

Läheistä puistikkoa/ pikkumetsää:

Kenttää:

”Puutarha”:

Kävelyretkiä:

3. Ryhmä

Toteutuvatko seuraavat alueet liikkuessanne lasten kanssa lähiympäristössä?

Luova, vapaa leikki:

Tutkiminen:

Liikunnallinen näkökulma:

Taiteellinen kokeminen:

Ilmaisun mahdollisuus:

Kalliorinteen päiväkodin lähiympäristössä toteutet- tava pedagoginen ryhmä- toimintamalli

Suunniteltu ja kehitetty yhdessä lasten ja varhaiskasvattajien kanssa syksyllä 2017. Katja Halttula

1. PUUTARHA 11.9.2017.

1.Kokoontuminen:

Yhteinen piiri, jossa ohjaaja huomioi jokaisen lapsen puheellaan sekä muulla vuorovaikutuksellaan. Jokainen lapsi huomioidaan erikseen katseella, kysymyksellä, kosketuksella tai muulla tilanteeseen sopivalla tavalla.

Mietitään yhdessä, kuinka monta lasta on paikalla? Kuinka monta puuttuu? (lasketaan ja mietitään yhdessä lapsiryhmästä riippuen). Kuinka monta tyttöä paikalla? Montako poikaa paikalla? Kumpia on enemmän? Vähemmän? Montako aikuista paikalla? Mistä tunnistaa, että on lapsi tai aikuinen? Havainnoidaan päivän säätä ja vuodenaikaan kuuluvia merkkejä luonnossa. Lajitellaan ja vertaillaan.

2.Toistuva leikki:

Tikka puuta koputtaa loru leikitään yhdessä.

Tikka puuta koputtaa (koputellaan sormella kämmeneen)

Jänis juosta laputtaa ("laukataan" molemmilla käpäliillä kyljen vieressä)

Orava käpyä nakertaa (nakerretaan kuviteltua käpyä käpälässä, suun edessä)

Myyrä kolostaan kurkistaa (tehdään kämmenistä kiikarit silmien ympärille)

Kukas se tuolta tallustaa? (Tähyilläään kauas kämmen lippana otsalla)

En sano, en sano, arvatkaa! (heilutellaan rytmissä sormeja sivuttain)

Joku lapsista saa esittää haluamaansa eläintä, joko kehonkielellä näytellen tai äännellen eläimen tavoin (helpompi vaihtoehto). Halukkaat vastaajat nostavat käden ylös ja eläintä esittänyt lapsi valitsee, kuka on arvausvuorossa. Hän myös sanoo, oliko vastaus oikea vai väärä. Arvailtaan, kunnes oikea vastaus löytyy. Tätä leikitään kunnes, jokainen halukas on saanut arvata tai esittää eläintä.

3.Yhteisleikki:

Leikitään banaanihippaa. Leikissä on 2 kiinniottajaa ja muut juoksevat sovitulla alueella karuun. Kiinni jäätyään lapsi nostaa kädet ylös. Toinen lapsi voi pelastaa hänet laskemalla kädet sivuilta alas, ikään kuin kuorimalla banaanin. Käydään yhdessä läpi, millainen "kiinni ottaminen" on sallittua. Sen ei ole tarkoitus tuntua ikävältä. Kiinni otettu voi huomata, että ei tarvitse olla surullinen, vaikka jää kiinni. Hän voi antaa merkin (kädet ylhäällä), että hänet voi pelastaa.

- rajatussa leikkialueessa pysyminen, sääntöjen muistaminen ja sen mukaan toimiminen.
- auta lasta toimimaan kiinni jäädessä (pettymysten sietokyky).
- auta lasta menemään pelastustoimiin (sääntöjen muistaminen ja pelitilanteen lukeminen).

- auta kiinniottajaa löytämään sopiva kosketus (ketään ei saa pelottaa tai sattua, oman toiminnan ohjaus).

Lopeta leikki silloin, kun kaikki ovat kiinni tai pelastettu. Lasten toiveesta leikkiä voi jatkaa vielä lisää.

4.Yhteistoiminta:

Pyydä lapsia keräämään enintään kyynärvarren pituisia keppejä ympäristöstä. Mitataan ensin yhdessä. (pienemmille lapsille voi antaa mallimittaisen kepin) Mennään piiriin niin, että keskelle jää työtila. Pyydä lapsia rakentamaan neliön muotoiset aitaukset. (mikäli muotojen opettelu on ajankohtaista ryhmässäsi, hyödynnä eri muotoja) Pussista nostetaan näkemättä jokin eläin. Pohditaan yhdessä, että kuuluuko eläin kotieläimiin vai villieläimiin? Lajitellaan nämä aitauksiinsa. Miten kotieläimet ja villieläimet eroavat toisistaan? Tarvitsevatko jotkut näistä eläimistä ihmisen huolenpitoa voidakseen hyvin? Miten ihminen eläimiä hoitaa?

- lajittelu ja perusteet, syntyvä keskustelu.

- luonnon puolesta toimiminen ja eläimistä huolehtiminen

- tuntoaistin mukainen hahmottaminen ja lukukäsitemalli yksi (ota pussista yksi eläin). Haastetta saa lisää kysymyksillä siitä, mitä lapsi tuntee kädessään. Tuntuuko jalkoja? Sarvia? Montako?

5.Mehuhetki:

Kaivellaan repusta värikkäät matkamukit. Pyydetään lapsia avuksi jakamaan mukeja. Kaadetaan mehua mukeihin. Opetellaan hyviä tapoja ja odotellaan, että kaikki ovat saaneet mehut ja voidaan yhdessä tehdä ryhmäkipistelyt. Ravistellaan mukista tipat tyhjäksi luontoon, että reppu pysyy siistinä. Keskustelemme siitä, mitä nurmikolle tapahtuu meidän mehutipojen ansiosta. Haittaisiko se jos jättäisin karkkipaperin luontoon?

-toimin ympäristössäni vastuullisesti

- Minä ja muut yhdessä

6.Mietintämyssy:

Kim- leikki eläimillä. Laitetaan 10 eläintä keskelle lähekkäin toisiaan ja peitetään ne liinalla. Lapset sulkevat silmänsä ja liinan mukana otan yhden eläimen pois. Mikä puuttuu? 4 – 5 -vuotiaiden ryhmässä 10 eläintä osoittautui helpoksi. Haastetta saa lisää ottamalla 2 eläintä pois tai lisäämällä eläimiä.

Vapaa leikki: Lapset saavat halutessaan ottaa eläimiä leikkeihinsä.

	KIELTEN RIKAS MAAILMA	ILMAISUN MONET MUODOT	MINÄ JA MEIDÄN YHTEISÖMME	TUTKIN JA TOIMIN YMPÄRISTÖSSÄNI	KASVAN, LIIKUN JA KEHITYN
1.Kokoon- tuminen	X			X	
2.Toistuva- leikki	X	X		X	
3.Yhteis- leikki	X	X	X		X
4.Yhteis- toiminta	X	X	X	X	X
5.Mehu- hetki	X		X		
6.mietintä- myssy	X			X	
Vapaa leikki	X	X	X	X	X

Pohdintaa:

Lasten osallisuus toteutui hyvin. Lapset olivat toivoneet hippaleikkejä lisää ja he saivat olla myös osallisia toiminnan kulussa. Varhaiskasvattajien toiveesta kehitin toimintaa päiväkodin puutarhaan. Vasun perusteet 2016 mukaiset oppimisen alueet täyttyivät hyvin (Vasun perusteet 2016, 39).

Alkuperäisessä suunnitelmassa ennen meuhetkeä oli vielä musiikki-liikuntaleikki. Siirsin sen toiseen kertaan, koska lapset innostuivat kertomaan eläimistä ja lajittelemaan niitä. He halusivat lajitella eläimet 3 ryhmään: Kotieläimet, Suomen villieläimet, villieläimet muualla maailmassa. Heidän ansiostaan menimme syvemmälle keskustelussa ja lajittelumme sai uuden suunnan. Osallisuus toteutui toimintatuokiolla. Lapsilla oli mahdollisuus vaikuttaa ja se merkitsi koko ryhmälle uudenlaista oppimista muuallakin maailmassa asuvista villieläimistä.

Lapsia vähän jännitti eläimien näyttely. He halusivat ainoastaan äänellä eläimen tavoin. Toiset lapset arvailivat ääntelystä, mikä eläin oli kyseessä.

Hippaleikki oli jännittävä. Yksi lapsista ei halunnut aluksi osallistua. Lopulta juoksimme yhdessä käsi kädessä ja lapsi uskaltautui mukaan leikkiin. Säännöt olivat haastavat ryhmän pienimmille 4- vuotiaille. Isommilta sujui hyvin ja he nauttivat selvästi leikistä. He yrittivät myös ohjata pienempiä lapsia säännöissä. Ohjausta vaadittiin reilusti. Kiinni jääminen aiheutti myös mielipahaa. Tästä selvittiin yhdessä. Tunnetaitoja opeteltiin tässä leikissä lisäksi myös mm. sopivalla kosketuksella.

Muotojen opettelu on kuulunut suunnitelmaamme tänä syksynä. Sain yhdistettyä tähän uuden tavan muotojen opettelussa. Pisimmillään Käsivarren pituisen kepin etsiminen olikin haastava tehtävä. Kaikki puuhasivat kuitenkin mukana ja aikuisen varmistelua tarvittiin kovasti, kepin oikeasta pituudesta.

Mehuhetki toi hymyt huulille. Se oli mukava pikku extra vain tälle porukalle. Yksi lapsista keksi, että kippistellään mukeilla. Päätimme, että näin tehdään jatkossakin. Se tuntui lisäävän porukkahenkeä.

Vapaassa leikissä kepit olivat kovassa taistelukäytössä. Eläimet lepäilivät rauhisasti repun vieressä, niitä ei kysynyt kukaan. Päiväkodin pihaan alkoi ilmestyä lapsia ja äänet kantautuivat puutarhaan. Jotkut lapsista halusivat lähteä päiväkodin pihaan leikkimään. Pienen tiedustelun jälkeen päätimme lähteä kaikki.

Ympäristössä vastuullinen toimiminen sekä meitä ympäröivästä ympäristöstä oppiminen toteutuivat. Keskustelimme metsiemme eläimistä, kotipihaan eläimistä ja maailmalla asuvista eläimistä. Tässä saatiin mukaan myös ympäristökasvatusta. Kim- leikki tukee muistin ja hahmotuksen taitojen kehittymistä.

Ulkoilimme yhdessä n. 1 h 40 minuuttia sisältäen ohjattua, sekä vapaata toimintaa.

2. METSÄ 20.9.2017.

Ennen yhteistä kokoontumista käydään laittamassa tukevaan puunoksaan köysi kiinni. Tarkoituksena on, että lapsi pystyy kiipeämään köyden avulla puunrunkoa ylös pienen matkan. Toiseen kohtaan pingotetaan kahden lähekkäin olevan puun väliin naruista tehty köysirata. Alaköysi astumiseen (liikkumiseen sivuttain) ja yläköysi kiinnipitoon.

1.Kokoontuminen:

Yhteinen piiri, jossa ohjaaja huomioi jokaisen lapsen puheellaan sekä muulla vuorovaikutuksellaan. Jokainen lapsi huomioidaan erikseen katseella, kysymyksellä, kosketuksella tai muulla tilanteeseen sopivalla tavalla.

Mietitään yhdessä, kuinka monta lasta on paikalla? Kuinka monta lasta puuttuu? (lasketaan ja mietitään yhdessä lapsiryhmästä riippuen). Montako tyttöä on paikalla? Montako poikaa? Kumpia on enemmän tai vähemmän? Montako aikuista on paikalla? Olemme havainnoineet matkalla yhdessä säätilaa sekä syksyn merkkejä. Lapset saavat ottaa matkalla valokuvia syksyn merkeistä.

2.Toistuva leikki:

Tikka puuta koputtaa (koputellaan sormella kämmeneen)

Jänis juosta laputtaa ("laukataan" molemmilla käpälillä kyljen vieressä)

Orava käpyä nakertaa (nakerretaan kuviteltua käpyä käpälissä, suun edessä)

Myyrä kolostaan kurkistaa (tehdään kämmenistä kiikarit silmien ympärille)

Kukas se tuolta tallustaa? (Tähyilläään kauas kämmen lippana otsalla)

En sano, en sano, arvatkaa! (heilutellaan rytmissä sormeja sivuttain)

Joku lapsista saa esittää haluamaansa eläintä, joko kehonkielellä näytellen tai äännellen (helpompi vaihtoehto). Halukkaat vastaajat nostavat käden ylös ja eläintä esittänyt lapsi valitsee, kuka on arvausvuorossa. Hän myös sanoo, oliko vastaus oikea vai väärä. Arvaillaan, kunnes oikea vastaus löytyy. Tätä leikitään kunnes, jokainen halukas on saanut arvata tai esittää eläintä.

3.Yhteisleikki:

Kerrotaan lapsille, että metsästä voi löytää oman temppuradan. Lähdetään tutkimaan yhdessä. Johdatetaan lapsia itse kulkien jonon ensimmäisenä. Kiivetään kivellet, josta on turvallista hypätä alas. Mitäs täältä korkealta näkyykään? Autetaan lapsia tarvittaessa hyppäämään

alas. Hiiviskellään eteenpäin ja kuunnellaan, kuuluuko mitään? Ohjaaja kertoo tarinaa, jossa eräs tuttu metsätonttu asuu tuolla aivan pienimmässä kolossa kiven juurella. On mentävä melkein maata myöden, että voi kurkistaa kannon koloon. Näkykö mitään? Tuoksuuko tonttupuuro? Metsätonttu on niin pieni, että sitä on vaikea nähdä. Se ei taida olla nyt kotona. Matkan jatkuessa kiivetään kaatuneen puunrungon yli. Etsitään myös puu, jossa on niin matalat oksat, että pitää kontata ali. Yhdessä puunrungossa näkyy auringonvalon heijastama läikkä, mitä yritetään kurottaen koskettaa (Keksitään jotain, mihin lapsen täytyy kurottaa). Puiden välissä kulkee myös sokkelorata. Matkalta löytyy puuhun kiinnitetty köysi. Autetaan lasta nousemaan jaloilla puunrunkoa pitkin, jotta hän voi kurkistaa korkealle, näkykö siellä oravan pesää? Samalla jutellaan siitä, miltä oravan pesä näyttää. Lopuksi on ylitettävä vaarallinen joki tasapainoilemalla köysien varassa. Käsillä pidetään ylänarusta kiinni ja jaloilla astutaan sivuttain tasapainoillein narun päällä, kohti toista puun runkoa.

- kiipeäminen, hyppääminen, tasapainoilu ja kokonaisvaltainen kehonkäyttö.
- Kiville kiipeilyä taitojen mukaan ja hyppy pehmeään sammalikkoon. Rataa voi muokata mielikuvituksensa mukaan, inspiroituen siitä mitä ympäristö tarjoaa.
- vanhemmat lapset voivat auttaa nuorempia lapsia tarvittaessa
- hyödynnä käsitteet ylhäällä, alhaalla, takana, edessä
- säätele tarinan jännitystä kuulijakunnan mukaan

4.Yhteistoiminta:

Kokoonnutaan piiriin istumaan. Otetaan 2 tyhjää munakennoa. Pohditaan ohjaajan johdolla, mitkä ovat pieniä asioita luonnossa (vertaillen). Pyydetään lapsia keräilemään piirimme lähistöltä sellaisia pieniä asioita, jotka mahtuvat munakennoihin. Mietimme mikä on sammalta ja voiko sitä kerätä. Päätämme, että neiti Sammaleinen ei suutu, jos otamme vain pienen määrän tutkiaksemme ja jätämme sen sitten luontoon. Mietimme elävän ja elottoman luonnon merkkejä. Lapset tuovat pieniä asioita munakennoihin keskelle piiriä (käpyjä, lehtiä, havunneulasia, vähän sammalta). Yhdessä tutkimme ja lajittelemme näitä ensin värin mukaan ja seuraavaksi ominaisuuksien mukaan, kuten Kovat ja pehmeät.

- lapset etsivät yhdessä ja tukeutuvat toisiinsa

5.Mehuhetki

Kaivellaan repusta värikkäät matkamukit. Pyydetään lapsia avuksi jakamaan mukeja. Kaadetaan mehua mukeihin. Opetellaan hyviä tapoja ja odotellaan, että kaikki ovat saaneet mehut ja voidaan yhdessä tehdä ryhmäkipistelyt.

- minä ja muut yhdessä
- levähdyshetki

6.Mietintämyssy

Myrkkysieni leikki värikkäillä matkamukeilla. Ohjaaja menee vähän kauemmaksi ja kääntyy selin lapsiin. Lapset päättävät, minkä mukin alle käpy piilotetaan. Ohjaaja palaa paikalle ja nostaa yhden kupin. Lapset laskevat ääneen, kun ohjaaja nostaa mukeja ja yrittää arvailla, minkä mukin alla käpy on. Kun Ohjaaja nostaa kävyn kätkevän mukin, lapset huutavat: Myrkkysieni! Leikkiä voi jatkaa halutessaan niin, että lapset piilottavat toisilleen käpyä.

Vapaa leikki: Lapset palaavat köysien luo leikkimään ja osa alkaa rakentaa majaa. Vietämme pitkän aamupäivän metsässä ja lähemme sitten päiväkodille syömään.

Seuraavana päivänä tulostimme valokuvat. Lapset leikkasivat ja liimasivat kuvat yhteiselle pahville ja teimme yhteisen syystaulun.

	KIELTEN RIKAS MAAILMA	ILMAISUN MONET MUODOT	MINÄ JA MEIDÄN YHTEISÖMME	TUTKIN JA TOIMIN YMPÄRISTÖSSÄNI	KASVAN, LIIKUN JA KEHITYN
1.Kokoon- tuminen	X		X	X	X
2.Toistuva- leikki	X	X		X	
3.Yhteis- leikki	X	X	X	X	X
4.Yhteis- toiminta	X		X	X	X
5.Mehu- hetki	X		X		
6.mietintä- myssy	X		X		
Vapaa leikki	X	X	X	X	X

Pohdintaa:

Kävelimme n.30 minuuttia metsään. Keskustelimme matkalla ja otimme valokuvia. Media-laitteena meillä oli mukana I pad. Tämä oli vähän hidas kuvaamisessa.

Vasun perusteiden 2016 mukaiset oppimisen alueet täyttyivät hyvin (Vasun perusteet 2016, 39). Tämä kokonaisuus oli melko fyysinen. Lapset jaksoivat silti hyvin koko matkan.

Tarkoituksella toistin täysin samanlaisena toistuvan leikin jatkuvuuden näkökulmasta. Tarkoituksena oli saada toiminaan mukaan jotain jo ennestään hieman tuttua. Lapset halusivat esittää eläintä äännellen. Eläinteema tulee jatkumona aiemmin syksyllä käsitellyistä asioista.

Temppurata metsässä oli loistojuttu. Lapset olivat innoissaan mukana. Lapset olivatkin toivoneet päiväkotileikkeihin erilaisia ratoja. Tällä kertaa mukana oli toinen varhaiskasvattaja

ja lapsia 10. Työparini kävi valmistelemassa köydet ja pääsin heti aloittamaan lasten kanssa kokoontumisen. Tämä joudutti mukavasti. Pienemmille 4 -vuotiaille oli ajoittain liian jännittävää mielikuvituskrokotiili, joka vaanii joessa. Isommat lapset nauroivat innoissaan. Laskin tarinassa vähän jännityksen tasoa ja kaikilla oli mukavaa. Köydet kutsuivat vielä vapaan leikin ajalla monta leikkijää luokseen. Roikkuvista narunpätkistä puunrungossa lapset keksivät liaanin ja innostuvat leikkimään sillä. Osa lapsista jäi keikkumaan tasapainotteluleikkiä paikoilleen puiden väliin pingotettuihin naruihin. Tässä toimintatuokiossa käytettiin myös aisteja apuna. Ympäristössä oppiminen toteutui hyvin.

Yhteistoiminnassa lapset etsivät ja päättelivät, mikä on ympäristössä pientä ja sopii meidän munakennoihimme. Lapset hakeutuivat pääosin ryhmiin ja pareittain työskennellessään. He vertailivat, mitä olivat keräilleet. Saimme synnytettyä hyvää keskustelua ympäristössä, ympäristöstä ja toimimme sen puolesta miettimällä mitä voimme kerätä. Matemaattiset lajitteletaidot saivat harjoitusta. Luonnon puolesta toimimisen näkökulmaa saatiin miettimällä, mitä voidaan metsästä kerätä. Tunnustelimme, mikä on kovaa tai pehmeää (tuntoaistiin perustuva hahmotus).

Mehuhetkellä odottelu-aika oli hieman pidempi, koska lapsia oli enemmän. Lapset alkoivat keksiä oheistoimintaa odotellessaan. Mehuja haisteltiin ja odotettiin malttamattomana, että saa maistaa ja kippistä kaverien kanssa.

Halukkaat saivat rakentaa majaa, kuten toiveissa oli ollutkin. Salaisia tehtäviä, etsintää, kiipeilyä ja köyden varassa kiipeämistä oli lapsien suunnalta kehitelty mukavana ja toivottuna tekemisenä.

jatkoimme projektia myöhemmin päiväkodilla. Lasten ottamat valokuvat tulostettiin värikuviksi ja lapset leikkasivat ja liimasivat kuvansa yhteiseen syksytaluuun. Keskustelu aiheesta jatkui yhä.

Yhteinen toimintamme kesti matkoineen 2h. Lapsia oli mukana 10.

3. PÄIVÄKODIN KENTTÄ 28.9.2017.

1.Kokoontuminen:

Yhteinen piiri, jossa ohjaaja huomioi jokaisen lapsen puheellaan sekä muulla vuorovaikutuksellaan. Jokainen lapsi huomioidaan erikseen katseella, kysymyksellä, kosketuksella tai muulla tilanteeseen sopivalla tavalla.

Mietitään yhdessä, kuinka monta lasta on paikalla? Kuinka monta puuttuu? (lasketaan ja mietitään yhdessä lapsiryhmästä riippuen). Montako jalkaa on paikalla? Montako kättä on paikalla? Kumpia on enemmän? Vähemmän? Yhtä monta? Havainnoidaan päivän säätä ja vuodenaikaan kuuluvia merkkejä luonnossa. Onko lämpötilassa muutosta? Miten se näkyy esim. pukeutumisessa? Käytä tarvittaessa tukena kuvia toiminnan sisällöstä.

2.Toistuva leikki:

Tikka puuta koputtaa (koputellaan sormella kämmeneen)

Jänis juosta laputtaa ("laukataan" molemmilla käpälillä kyljen vieressä)

Orava käpyä nakertaa (nakerretaan kuviteltua käpyä käpälissä, suun edessä)

Myyrä kolostaan kurkistaa (tehdään kämmenistä kiikarit silmien ympärille)

Kukas se tuolta tallustaa? (Tähyillään kauas kämmen lippana otsalla)

En sano, en sano, arvatkaa! (heilutellaan rytmisä sormeä sivuttain).

Tällä kertaa otetaan pussista eläinkuva ja esitetään sitä. Pussissa on muistipelin kuvia, joissa on valokuvia oikeista eläimistä. Eläintä voi esittää äännellen tai näytellen. Tarvittaessa autetaan ja kuiskataan ohjeita, jos lapsen on vaikea aloittaa. Halukkaat vastaajat nostavat käden ylös ja eläintä esittänyt lapsi valitsee, kuka on arvausvuorossa. Hän myös sanoo, oliko vastaus oikea vai väärä. Arvailaan, kunnes oikea vastaus löytyy. Tätä leikitään kunnes, jokainen halukas on saanut arvata tai esittää eläintä.

3.Yhteisleikki:

Lapset jäävät kentän päähän. Ohjaaja menee sopivalle etäisyydelle noin kentän puoleen väliin. Miten loikkivat jänikset? Loikkikaa tänne, kuin pikkuiset jänikset. Kuinka loikkivat äiti-jänikset tai isäjänikset? Pyydetään lapsia palaamaan alkuun takaisin. Liikutaan erilaisin tavoin kentällä. Leikki jatkuu ohjeilla: laukatkaa kuin hevoset, liitäkää kuin suuret Joutsenet tai pienet talitiaiset. Annetaan lapsille vuoro keksiä, miten liikutaan. Yksi lapista näyttää ja muut liikkuvat osoitetulla tavalla. Ohjaaja liikkuu lasten mukana.

Lopuksi ohjaaja alkaa vetämään viivaa jalalla kenttään. Pyydetään lapsia seuraamaan ja tekemään samoin, jotta saadaan jäljestä voimakkaampi. Kerrotaan lapsille, että jokainen saa tulla vuorollaan jonon vetäjäksi ja päättää suunnan, mihin viiva kiemurtelee. Vaihdetaan viivan piirtäjää. Viimeisen piirtäjän jälkeen yhdistetään alku- ja loppupää. Tutkitaan samalla

millaista jälkeä jää, jos painaa kantapäätä maahan tai jos koko jalanpohja on maata vasten. Miten paksu viiva jää yhdestä kengästä ja useammasta kengästä? Lapsen kengästä? Aikuisen kengästä? Miksi aikuisen piirtämä jälki on syvempi?

Kuljetaan yhdessä radalla. Kokeillaan takaperin kävelyä, lilliputti askeleilla kulkemista (kantapäätä asetetaan kävellessä aivan edessä olevaan jalkaan kiinni.)

- lasten oma näkemys saa tulla esiin liikkumisessa eri tavoin
- lapset saavat vaikuttaa leikissä eläinten valintaan ja liikkumistapoihin

4.Yhteistoiminta:

Leikitään karhu nukkuu -leikkiä. Leikkialueena on juuri piirtämämme radan sisäpuoli. Yksi lapsista käpertyy kasvot alaspäin maahan. Muut kiertävät piirissä ympärillä laulaen:

”Karhu nukkuu, karhu nukkuu, talvipesässään,

Ei ole vaaraa kellään, näin sitä leikitellään,

Karhu nukkuu, karhu nukkuu...eipäs nukukaan!

Karhu nousee ylös ja muut juoksevat karkuun. Karhu koittaa saada muut leikkijät kiinni. Kiinni jäänyt menee karhuksi maahan ja leikki jatkuu taas piirissä ympärillä.

- kiinni jäänti kuuluu leikkiin ja ei haittaa (pettymysten sietokyky)
- säännöissä pysymisen taidot: ystävällinen kosketus, rajattu alue, vaihtuva leikkirooli

5.Mehuhetki:

Kaivellaan repusta värikkäät matkamukit. Pyydetään lapsia avuksi jakamaan mukeja. Kaadetaan mehua mukeihin. Opetellaan hyviä tapoja ja odotellaan, että kaikki ovat saaneet mehut ja voidaan yhdessä tehdä ryhmäkipistelyt.

- minä ja muut yhdessä

6.Mietintämyssy

Karhu nukkuu -leikistä pääsemme pohdintaan, mitä karhut tekevät talven tullen? Keskustelemme karhun valmistautumisesta pitkään talviuneen (paljon ravintoa, pesäkolon etsiminen, talviunille meno syys-lokakuussa. Karhu viettää pesässään n. kuusi kuukautta ja saa usein keväällä pennut. Huhtikuussa karhu herää kevään lämpöön ja pennut saavat vielä kevään ajan suojaa talvipesästä).

Lapset innostuvat miettimään onko metsässä karhuja ja onko niitä paljon vai vähän. Sovittiin, että selvitetään asiaa iltapäivällä.

Vapaa leikki: Lapset leikkivät monenlaisia leikkejä. Yhteisesti tehdyistä leikeistä on tarttunut jotain mukaan. Kaksi tyttöä leikkii eläintenhoitaja leikkiä. Siinä ruokitaan ja hoidetaan eläimiä. Poikaporukka lähtee leikkimään juoksuleikkejä kentällä olevalle radalle. Maahan piirrellään lisää ratoja ja viivoja.

Iltapäivällä tutkimme tietoa karhusta suurpedot.fi -sivustolta. <http://www.suurpedot.fi/> Opimme, että suomessa on vähintään 1800 karhua ja levinneisyys on kaikkialla muualla paitsi Ahvenanmaalla. Katsomme kartasta missä me olemme nyt. Tutkimme myös luonnonvarakeskuksen sivuja. <https://www.luke.fi/tietoa-luonnonvaroista/riista/>

	KIELTEN RIKAS MAAILMA	ILMAISUN MONET MUODOT	MINÄ JA MEIDÄN YHTEISÖMME	TUTKIN JA TOIMIN YMPÄRISTÖSSÄNI	KASVAN, LIIKUN JA KEHITYN
1.Kokoon- tuminen	X			X	X
2.Toistuva- leikki	X	X		X	
3.Yhteis- leikki		X		X	X
4.Yhteis- toiminta	X	X		X	X
5.Mehu- hetki	X		X		
6.mietintä- myssy	X		X	X	
Vapaa leikki	X	X	X	X	X

Pohdintaa:

Kokoontumisessa jälleen huomioidaan lapset yksilöllisesti. Ohjaajan avustuksella lapset huomioivat kaikille sopivan tilan istua. Lapset tietävät jo, että nyt tehdään ensin yhdessä jotain ja sitten on oman leikin vuoro. Kertaan vielä tämän. Yhteisessä kokoontumisessamme saadaan harjoitusta oman kehon tuntemuksesta sekä laskemisen taidoista. Itsestä huolehtimisen taitoihin liittyvät säähän sopivat varusteet. Tästä puhuimme päiväkodilla, ennen ulos lähtöä.

Toistuvassa leikissä käytin oikeita eläinten valokuvia. Syksyn kokonaisteemana ryhmäsämme on ollut ympäristömme eläimet. Lapsille on hyvä näyttää oikeita kuvia eläimistä piirrettyjen hahmojen sijaan. Leikkiin tulee haastetta lisää, kun eläin ei olekaan omavalintainen. Yhteisleikissä lapset saivat vaikuttaa toimintaan. Ympäristökasvatuksen näkökulmasta eläinteema oli läsnä ja liikumme monin tavoin. Tutkimme yhdessä arkisia asioita. Pohdimme vaikuttaako liikkumiseen, onko eläin suuri, pieni, poikanen, täyskasvuinen, vanha? Tutkimme myös jättämiämme jalanjälkiä hiekkaan. Varhaiskasvattajat olivat toivoneet mm. kentälle aktiivisempaa käyttöä. Liikun, leikin, ilmaisen ja tutkin (Vasun perusteet 2016, 36) toteutuvat myös hyvin.

Laulu ja leikki yhdistettynä elänteemaan on luovaa ja lasten mielestä hauskaa tekemistä. Leikissä saa ilmentää hurjaa karhua noustessaan ylös laulun loputtua. Ystävällistä kosketusta harjoitellaan jälleen, ei haittaa, vaikka jää kiinni. Tämä tukee tunnetaitokasvatusta. Leikki on liikunnallinen ja siinä juostaan karkuun. Yhteisesti sovittu juoksualue tulee muistaa.

Mietintämyssy -hetkellä aihe tulee lapsilta. Tässä toteutui hyvin osallisuus. Annoin tilan lapsille tarttua aiheeseen, joka heitä kiinnosti. Itse en asiasta tarpeeksi tiennyt, joten sovimme hankkivamme tietoa lisää. Minä ja meidän yhteisömme oppimisenalueessa (Vasun perusteet 2016, 43) veloitetaan tarttumaan lapsia kiinnostaviin teemoihin. Mediakasvatus toteutui myöhemmin etsiessämme internetistä tietoa. Tämä oli mielenkiintoista yhdessä oppimista aikuisille ja lapsille. Samalla opimme yhdessä ympäristötämme lisää. Toimintatuokiolla kaikki oppimisen alueet toteutuivat hyvin. Varhaiskasvattajien ajatukset kentän aktiivisemmasta käytöstä huomioitiin tässä myös.

Yhteistä ulkoilua n. 1.5 h sisältäen ohjattua ja vapaata toimintaa. Lapsia mukana 8.

4. PÄIVÄKODIN PIHA 2.10.2017.

1.Kokoontuminen:

Yhteinen piiri, jossa aikuinen huomioi jokaisen lapsen puheellaan sekä muulla vuorovaikutuksellaan. Jokainen lapsi huomioidaan erikseen katseella, kysymyksellä, kosketuksella tai muulla tilanteeseen sopivalla tavalla.

Mietitään yhdessä, kuinka monta lasta on paikalla? Kuinka monta puuttuu? (lasketaan ja mietitään yhdessä lapsiryhmästä riippuen). Olen ottanut mukaan viikonpäivä symbolien kuvat. Asetetaan piiriin keskelle mato (maanantai), tikka (tiistai), kettu (keskiviikko), tonttu (torstai), perhonen (perjantai), lammas (lauantai) ja sukka (sunnuntai). Lapset miettivät mikä päivä on tänään, huomenna, ylihuomenna ja mikä päivä oli eilen tai toissa päivänä. Lapset miettivät myös, mitkä päivät muodostavat viikonlopun ja montako yötä on viikonloppuun?

-aikakäsite, laskeminen ja hahmottaminen

2.Toistuva leikki:

Tikka puuta koputtaa (koputellaan sormella kämmeneen).

Jänis juosta laputtaa ("laukataan" molemmilla käpälillä kyljen vieressä).

Orava käpyä nakertaa (nakerretaan kuviteltua käpyä käpälissä, suun edessä).

Myyrä kolostaan kurkistaa (tehdään kämmenistä kiikarit silmien ympärille).

Kukas se tuolta tallustaa? (Tähyillään kauas kämmen lippana otsalla).

En sano, en sano, arvatkaa! (heilutellaan rytmissä sormeja sivuttain).

Otetaan pussista eläinkuva ja esitetään sitä. Pussissa on muistipelin kuvia, joissa on valokuvia oikeista eläimistä. Eläintä voi esittää äännellen tai näytellen. Tarvittaessa autetaan ja kuiskataan ohjeita, jos lapsen on vaikea aloittaa. Halukkaat vastaajat nostavat käden ylös ja eläintä esittänyt lapsi valitsee, kuka on arvausvuorossa. Esittäjä sanoo, oliko vastaus oikea vai väärä. Arvaillaan, kunnes oikea vastaus löytyy. Tätä leikitään kunnes, jokainen halukas on saanut arvata tai esittää eläintä.

3.Yhteisleikki:

Kuralätäkössä laulu (Alho, E., Hautsalo, H. & Perkiö, S. Pienten lasten kuuntelun aika. 1992. Helsinki: WSOY.)

Pompin, pompin kuralätäköissä (pompitaan paikallaan).

Kurahousut, kumisaappaat, sadehattu päässä x2 (kosketetaan reisiä, sääriä ja laitetaan sadehattu leikisti päähän).

Keitän kuravellii, sakeata vellii x2 (sekoitetaan leikisti kauhalla).

Paistan, paistan hiekkakakun makean, (taputetaan).

hiekkakakun päälle kaadan kuravellin sakean (pyöritään ympäri paikallaan).

Nam, nam makean kuravellin sakean x2 (sanotaan kahdesti).

Nam, nam, nam. (sanotaan nopeasti).

Lauletaan ja leikitään yhdessä laulu kahteen kertaan.

Kuljemme ruutuhyppelypaikan kautta kiipeilytelineelle. Kaikki hyppivät vuorotellen ruudukossa. Ensimmäisellä kerralla lasketaan yhdessä ääneen hyppyjen määrä. Havainnoidaan, onko kaikilla hyppääjillä sama määrä ruutuja ja hyppyjä. Toiseksi tavutetaan omaa nimeä hyppiessä (Kat – ja, Kat – ja, Kat – ja). Kaikki tavuttavat ääneen mukana.

- tavutuksen lisäksi tavutus on hyvä rytmiharjoitus

- toiminnan ja laskemisen yhdistämistä

4.Yhteistoiminta:

Kiipeilytelineen luona juostaan kiipeilytelinettä ympäri. Aina kun ohjaaja huutaa: Turvaan! Pitää juosta lähimmän vapaan pylvään luo turvapaikkaan.

Maa – meri – laiva -leikki on seuraavana vuorossa. Sovitaan yhdessä mitä tarkoittaa eri termit. Esim.

Maa – ihan matalaksi makaamaan maata vasten, liikahtamatta

Meri – kiivetään pylväissä kiinni oleville astinlaudoille istumaan

Laiva – kiipeilytelineen keinuviin osiin istumaan (on 8 kpl)

Lisätään jännitystä hieman leikkiin. Lapsien ehdotuksesta ohjaaja on hirviö joka yrittää saada lapset kiinni. Juostaan kiipeilytelinettä ympäri ja ohjaaja huutelee käskyjä: Maa – Meri tai laiva. Lapset yrittivät muistaa, mitä käsky tarkoitti ja ohjaaja yrittää saada lapset kiinni.

-ohjeiden muistaminen, ketteryys liikkeiden nopeissa vaihteluissa, kehonhallinta, hahmotaminen.

5.Mehuhetki:

Kaivellaan repusta värikkäät matkamukit. Pyydetään lapsia avuksi jakamaan mukeja. Istutaan porukalla maahan kiipeilytelineen viereen. Kaadetaan mehua mukeihin. Opetellaan hyviä tapoja ja odotellaan, että kaikki ovat saaneet mehut ja voidaan yhdessä tehdä ryhmäkipistelyt.

- minä ja muut yhdessä

6.Mietintämyssy:

Asetetaan tyhjä, värikkäät mukit alassuun piirin keskelle. Jaotellaan mukeja erilaisiin ryhmiin ja tutkitaan käsitteitä enemmän/ vähemmän. Aloitetaan karkealla erolla (ryhmissä 1 muki ja 7 mukia). Vaikeutetaan sopivasti ryhmitellessä mukeja yhä uudelleen. Leikkiä voi jatkaa vielä niin, että laitetaan molempiin ryhmiin 4 mukia. kysytään edelleen: Kummassa ryhmässä on enemmän? Saadaan mukaan käsite yhtä monta. Tällä teemalla jatkamme niin kauan, kun mukavalta tuntuu.

- käsitteet enemmän ja vähemmän. Haastetta kaipaaville vielä lisäksi: Yhtä monta.

Vapaa leikki: Osa lapsista jää jatkamaan hirviöleikkiä kiipeilytelineeseen. 2 lapsista palaa ruutuhyppeleyn. Muut lähtevät muihin hommiin päiväkodin pihassa.

Iltapäivällä leikimme sisällä vielä *Kuralätäkössä* -laulua.

	KIELTEN RIKAS MAAILMA	ILMAISUN MONET MUODOT	MINÄ JA MEIDÄN YHTEISÖMME	TUTKIN JA TOIMIN YMPÄRISTÖSSÄNI	KASVAN, LIIKUN JA KEHITYN
1.Kokoon- tuminen	X			X	X
2.Toistuva- leikki	X	X		X	
3.Yhteis- leikki	X	X		X	X
4.Yhteis- toiminta	X				X
5.Mehu- hetki	X		X		
6.mietintä- myssy	X			X	
Vapaa leikki	X	X	x	X	X

Pohdintaa:

Pohdimme yhdessä aikakäsitteitä. 5-vuotiaille tehtävä oli helpompi, kuin 4 -vuotiaille. Haastetta riitti silti kaikille. Käsitteet toissa päivänä ja ylihuomenna olivat haasteelliset koko porukalle.

Toistuvassa leikissä kaksi lapsista uskaltautui jo näyttelymään eläintä. Muut ääntelivät eläimen tavoin. Kaikki lapset olivat innokkaita arvaajia. Ilmaisui jatkui laululeikissä. Toistimme laulun kahdesti, jotta sanat jäisivät paremmin mieleen. Seuraavaksi olin suunnitellut siirtävämme kiipeilytelineeseen. Lapset keksivät ruutuhyppelyn. Siirryimme sitten ruutuhyppelyn kautta kiipeilytelineelle. Ruutuhyppelyssä tavutukset ja laskemiset sujuivat hienosti.

Kiipeilytelineelle olin suunnitellut maa-meri-laiva leikin. Kiipeilytelineessä oli keinuvat osat, jossa toteutui lasten mielestä mukava keinuminen. Leikissä piti kuunnella ohjeet ja yrittää muistaa ne. Yksi leikkijöistä ehdotti hirviötä, joka jahtaa. Minun toimimiseni hirviönä sopi nuoremmillekin leikkijöille. Leikki sai jännittävän käänteen. Leikistämme kuului kiljumista ja naurua. Meillä oli hauskaa yhdessä. Hengästyimme mukavasti leikin tiimellyksessä. Toimintatuokion aikana hypimme, kiipesimme, menimme maahan matalaksi ja ylös monesti, ja tasapainoilimme kiipeilytelineen keinulauta-askelmilla. Ketteryyttä ja kehonhallintaa tarvittiin nopeissa liikkeiden vaihteluissa ulkovaatteet päällä. Aiemmin haastatellessani lapsia, toiveena päiväkotileikkeihin oli takaa-ajo ja jahtaamisleikkejä lisää. Lapsen ääni saatiin kuuluviin hyvin sekä toiminnan suunnittelussa, että toteutuksen vaikutusmahdollisuuksissa.

Koska värikkäät mikit olivat osoittautuneet viihdyttäväksi, olin suunnitellut jatkavamme toimintaa mukien avulla. Enemmän / vähemmän leikki oli innostavaa ja osa lapsista kaipasi haastetta. Annoin nuoremmille hieman helpompia kysymyksiä ja 5 -vuotiaat saivat miettiä lisäksi yhtä monta -käsitettä. Ilokseni huomasin, että suurin osa lapsista jäi innostuneena jatkamaan leikkejä, joita olimme yhdessä leikkineet. Kiipeilyteline oli kovassa käytössä tästä eteenpäinkin, muina viikonpäivinä.

Lapset saivat vaikuttaa yhteiseen toimintaamme. Tunne- ja vuorovaikutustaidot kehittyvät toimiessamme ryhmässä, vuorovaikutuksessa. Vasun 2016 mukaiset oppimisen alueet toteutuivat hyvin (Vasun perusteet 2016, 39).

Ulkoilua yhdessä n. 1,5 h sisältäen ohjattua ja vapaata toimintaa. Lapsia mukana 8.

Kuva internetistä

5. METSÄ 31.10.2017.

1.Kokoontuminen:

Yhteinen piiri, jossa ohjaaja huomioi jokaisen lapsen puheellaan sekä muulla vuorovaikutuksellaan. Jokainen lapsi huomioidaan erikseen katseella, kysymyksellä, kosketuksella tai muulla tilanteeseen sopivalla tavalla.

kävellään metsään ja havainnoidaan samalla ympäristöä. Kokoontuessa jokainen halukas saa kertoa vuorollaan yhden asian, jonka matkalla näki, kuuli tai haistoi. Muut saavat nostaa käden merkiksi, jos ovat havainneet saman asian. Pysähdymme vielä hetkeksi kuuntelemaan hiljaista metsää. Mitä kuuluu? Mistä päin ääni kuuluu? Miltä tuoksu? Mistä tuoksu tulee? Käytä tarvittaessa kuvatukea kuvaamaan yhteistä toimintaa.

-omista havainnoista kertominen

-aistien käyttö

2.Toistuva leikki:

Tikka puuta koputtaa (koputellaan sormella kämmeneen)

Jänis juosta laputtaa ("laukataan" molemmilla käpäliillä kyljen vieressä)

Orava käpyä nakertaa (nakerretaan kuviteltua käpyä käpäliissä, suun edessä)

Myyrä kolostaan kurkistaa (tehdään kämmenistä kiikarit silmien ympärille)

Kukas se tuolta tallustaa? (Tähyilläään kauas kämmen lippana otsalla)

En sano, en sano, arvatkaa! (heilutellaan rytmissä sormea sivuttain)

Mukana on eläinhahmoja pussissa. Kukin vuorollaan nostaa eläimen pussista niin, että muut leikkijät eivät näe sitä. Eläintä voi esittää äännellen tai näytellen. Tarvittaessa autetaan ja kuiskataan ohjeita, jos lapsen on vaikea aloittaa. Halukkaat vastaajat nostavat käden ylös ja eläintä esittänyt lapsi valitsee, kuka on arvausvuorossa. Esittäjä sanoo, oliko vastaus oikea vai väärä. Arvaillaan, kunnes oikea vastaus löytyy. Arvattu eläin näytetään ja jätetään keskelle. Lopuksi keskustellaan eläimistä. Saa kertoa, jos tietää kyseisestä eläimestä jotain. Minkä kokoinen se voi olla? Mitä se syö? Miltä sen turkki tai nahka tuntuu? Onko nähnyt oikeasti sellaisen?

3.Yhteisleikki:

Leikitään hippaa. Sovitaan 2 puuta jotka ovat turvapaikkoja. Jos joku tulee turvaan, siellä olevan on lähdettävä. 1 lapsi/puu voi olla turvassa. Kiinniottajia on 2. Sovimme juoksuaalueen rajat. Löysimme metsästä puustoisien kohdan, jossa oli vähän aluskasvillisuutta. Tässä oli turvallista juosta.

- sääntöjen muistelu
- tunteiden säätely (kiinni jäädessä)

4.Yhteistoiminta:

Lapset ottavat repusta eläinpäähineet. Tehdään eläimistä 3 ryhmää. Ohjaaja suunnittelee ryhmät. Ryhmävalinnoissa kiinnitetään huomiota siihen, että ryhmän tulisi rakentaa yhdessä eläimille suojaava maja. Ohjaaja auttaa ryhmiä löytämään sopivan paikan majan rakentamiselle. Annetaan lapsille rakennusvinkkejä tarvittaessa. Lapset rakentavat yhdessä majaa. (Sovellettu M. Tuorman kirjasta: Takapihalta alkaa seikkailu, 38)

- havainnoi vuorovaikutusta yhteisessä rakentamisessa. Auta tarvittaessa, että kaikki saavat äänensä kuuluviin.
- ryhmähenki ja yhdessä tekemisen ilo

5.Mehuhetki:

Kaivellaan repusta värikkäät matkamukit. Pyydetään lapsia avuksi jakamaan mukeja. Kaadetaan mehua mukeihin. Opetellaan hyviä tapoja ja odotellaan, että kaikki ovat saaneet mehut ja voidaan yhdessä tehdä ryhmäkipistelyt.

- minä ja muut yhdessä

6.Mietintämyssy:

Pohditaan yhdessä, mitä jokainen eläin olisi kerännyt talvenvaralle pesäänsä. Mitä he olisivat syöneet pesässä? Miten ne olisivat pysyneet lämpimänä? Miten metsäeläimet selviävät talven yli?

- ympäristössä oppiminen, ympäristöstä oppiminen

Vapaa leikki: Kaikki lapset palaavat majojen luo ja jatkavat puuhastelua. Ryhmät vähän vaihtuvat majoissa. Osa lapsista haluaa eläinpäähineen pois ja osa pitää päähineitä loppuun saakka.

Kuvataideteihin tarvittiin 2 omenaa. Mietimme mitä värejä liittyi syksyyn ja painoimme omenataideteokset.

	KIELTEN RIKAS MAAILMA	ILMAISUN MONET MUODOT	MINÄ JA MEIDÄN YHTEISÖMME	TUTKIN JA TOIMIN YMPÄRISTÖSSÄNI	KASVAN, LIIKUN JA KEHITYN
1.Kokoon- tuminen	X			X	X
2.Toistuva- leikki	X	X			
3.Yhteis- leikki			X		X
4.Yhteis- toiminta	X	X		X	X
5.Mehu- hetki	X		X		
6.mietintä- myssy	X		X	X	
Vapaa leikki	X	X	X	X	X

Pohdintaa:

Lapset kertoivat havainnoistaan, joita olivat tehneet matkalla metsään. Osa lapsista tarvitsi aikuisen apua muistelussa. Kuunnellessamme metsän ääniä, jostain tuli samalla hetkellä taivaalle armeijan lentokone. Sen ääni vei kaiken huomion ja kuului pitkään. Yksi lapsista pelästyi kovaa ääntä. Yhdessä annoimme hänelle tukea. Toiset lapset sanoivat, että ei tarvitse pelätä. Kerroin, että ilma-alusten täytyy harjoitella, että lentäjistä tulee taitavia koneenkäyttäjiä. Yhteinen rauhoittelumme tehoi ja päästiin taas tunnelmaan. Oli hienoa huomata, että lapset lähtivät mukaan tukemaan toista lasta jännittävässä tilanteessa (tunnetaidot). Metsässä toimiessamme käytimme myös eri aisteja.

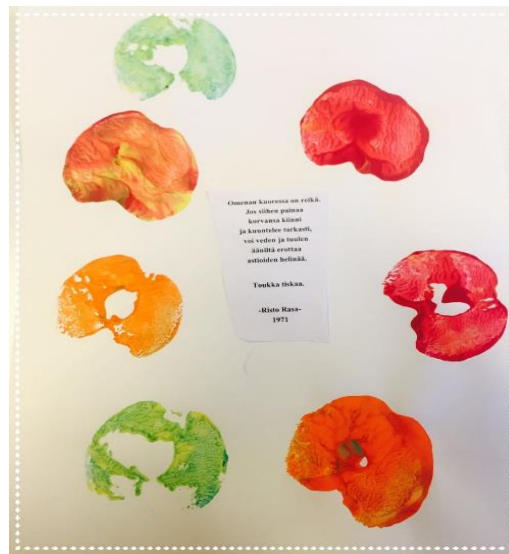
Toistuvassa leikissä 5 lasta halusi näytellä eläintä, pelkän ääntelyn sijaan.

Hippaleikki oli lasten suunnittelemaa ja toivomaa toimintaa. Tämä hippaleikki osoittautui hieman liian haastavaksi 4 -vuotiaille. Oli vaikea hahmottaa, että puun luona oli turvassa vain yksi lapsi. 5 -vuotiaille tämä oli sopivan haastava. Tätä kannattaa jatkaa toisellakin kerralla. Eläinpäähineet olivat lapsille mieluisat. Lapset laittoivat innoissaan päähineet ja suurin osa piti niitä loppuun saakka. Lasten mielestä oli jännittävää, että ulkona sai olla ilman pipoa, karhumyssy päässä. Majanrakennuksen alkuun saattamisessa tarvittiin ohjausta. Ryhmissä oli lapsia, jotka eivät omaehtoisesti hakeudu yhteen. Tarkalla korvalla kuuntelin vuorovaikutusta. Ohjailin hieman, jotta aremmat lapset saivat äänensä kuuluviin. Jokaiseen ryhmään jaoin lapsen, jonka vahvuus oli ideointi ja luova toiminta leikissä. Ryhmäjako onnistui hyvin. Päästiin toteuttamaan yhteistä tekemistä, vuorovaikutusta, suunnittelua, huomioonottamista ja huomioimaan erilaisia näkemyksiä.

Jatkoimme teemasta miettimällä mitä eläimet säilöisivät pesäänsä talven varalle. Joku lapsista keksi, että heidän pihassaan on maahan jääneitä omenoita ja niitä voisi eläimet hakea pesäänsä. Tästä sain idean toteuttaa omenilla kuvataidetyön iltapäivällä. Lapset miettivät myös, että marjoja on voinut jäädä metsään ja eläimet voi kerätä niitä. Muistettiin, että orava syö käpyjä jne. vapaan leikin alkaessa kaikki palasivat majaleikkeihin.

Lasten toivomaa majanrakentelua ja hippaa saatiin mukaan. Liikkuminen, leikki, ilmaisu ja tutkiminen (vasun perusteet 2016, 39) toteutuivat myös. Osallisuus sekä ympäristössä tapahtuva oppiminen ympäristöstä toteutui hyvin.

Yhteinen toimintamme kesti matkoineen n. 2h. Mukana toiminnassa oli ohjattua ja vapaata toimintaa. Lapsia oli mukana 8, sekä toinen varhaiskasvattaja.

6. VADELMAKUJAN LEIKKIPUISTO 17.10.2017.

1.Kokoontuminen:

Yhteinen piiri, jossa ohjaaja huomioi jokaisen lapsen puheellaan sekä muulla vuorovaikutuksellaan. Jokainen lapsi huomioidaan erikseen katseella, kysymyksellä, kosketuksella tai muulla tilanteeseen sopivalla tavalla. Katsotaan paikalla olevat lapset. Jokainen vuorollaan saa kertoa yhden asian mistä pitää ja muut nostavat käden ylös, jos pitävät samasta asiasta, herkusta, tekemisestä, eläimestä tms.

- esiintyminen / esillä olo henkilökohtaisessa aiheessa
- yhteistoimintaa, jossa on mahdollisuus miettiä mitä mieltä itse olen

2.toistuva leikki:

Uusi loru toistuvassa leikissä on pöllön saunaloru (Illoinen aapinen 1991)

Pöllö ei saunomasta lakkaa, lakkaa X2 (taputetaan tasaista rytmiä reisiin)

Löylyä, löylyä höpöttää pöllö X2 (taputetaan tasaista rytmiä reisiin)

Vettä tshii, kiukaalle nakkaa x2 (heitetään tshii- kohdalla löylyä)

Lauteilla kellii (kellahdetaan selälle kippurassa ja takaisin)

Ja vihdalla hakkaa (vihdotaan vihdalla kainaloa).

- rytmissä pysyminen ja yhdessä leikkiminen

Lasten pyynnöstä leikimme vielä tikka -lorun.

3.Yhteistoiminta:

Kokoonnutaan liukumäen luokse. Seuraava leikki on kannustuspiiri. Jaetaan lapset kahteen yhtä suureen ryhmään. Puolet lähtevät kiipeämään liukumäkitorniin ja puolet asettuvat alastulo liusun molemmin puolin. Aina kun joku lapsista laskee, muut kannustavat ja hurraavat hänen nimeään. Lapset juoksevat ja liukuvat kahdesti. Sitten vaihdetaan ja jälleen kannustetaan.

Seuraavaksi otetaan repusta villalanka kerä. Jokainen lapsi vuorollaan saa kuljettaa lankaa leikkikentän laitteesta toiseen ja näin syntyy kiemurteleva hauska rata. Lopuksi lanka solmitaan. Sitten kuljetaan yhdessä rataa, kädellä lankaa seuraten.

- yhteinen tekeminen, toisten kannustaminen ja suosionosoituksista nauttiminen

- spontaani rakentaminen. Omien valintojen tekeminen ja toisten valintojen hyväksyminen.

4.Yhteisleikki: Siirrytään hiekkalaatikon reunoille. Kuljetaan yhdessä reunoja pitkin tasapainoillen. Jokainen ottaa oman paikan hiekkalaatikon reunalla. Jokainen halukas saa mennä keskelle ja näyttää jonkin liikkeen, jonka yritimme tehdä kapealla reunalla seisten. Ohjaaja menee myös.

- tasapainoilu

- oman liikkeen keksiminen ja muille esittäminen

- mallista tekeminen

5.Mehuhetki:

Kaivellaan repusta värikkäät matkamukit. Pyydetään lapsia avuksi jakamaan mukeja. Kaadetaan mehua mukeihin. Opetellaan hyviä tapoja ja odotellaan, että kaikki ovat saaneet mehut ja voidaan yhdessä tehdä ryhmäkipistelyt.

- Minä ja muut yhdessä

6.Mietintämyssy:

Ohjaaja on tarkoituksella tyhjentänyt tavaroita repusta maahan meuhetkellä. Pyydetään lapsia laittamaan meuhetkeltä jääneet mukit maahan keskelle. Annetaan lapsille ohje: Nyt leikitään muistin menetys leikkiä. Tässä leikissä minä (ohjaaja) en muista yhtään mitä pitäisi tehdä, jotta saadaan tavarat reppuun ja päästään leikkimään. Tavaroina ei voi jättää tänne pihalle, vaan meidän on huolehdittava niistä. Teidän, lasten pitää antaa minulle vuorotellen yksityiskohtaisia ohjeita, jotta kaikki tavarat tulevat mukaan.

-Looginen ajattelu, yksityiskohtainen ohjeiden antaminen. Toiminnan sanallistaminen.

Vapaa leikki: Lapset leikkivät sekä leikkipuistossa että viereisessä metsikössä. He vaihtavat ajoittain näiden leikkipaikkojen välillä. Joudumme purkamaan villalankaradan pois, koska puistoon tulee muita lapsia, jotka eivät näytä innostuvan radasta.

Iltapäiväulkoilussa laitoin liukumäkeen kiinni köyden. Lapset saivat kiivetä liukua ylös. Pienemmille köysi on hyvä apuväline kiipeämiseen. Vanhemmat lapset ylettyivät hyvin liukumäen reunoille ja kiipesivät reunoista kiinni pitäen.

	KIELTEN RIKAS MAAILMA	ILMAISUN MONET MUODOT	MINÄ JA MEIDÄN YHTEISÖMME	TUTKIN JA TOIMIN YMPÄRISTÖSSÄNI	KASVAN, LIIKUN JA KEHITYN
1.Kokoon- tuminen	X	X		X	X
2.Toistuva- leikki	X	X			
3.Yhteis- leikki	X		X		X
4.Yhteis- toiminta		X			X
5.Mehu- hetki	X		X		
6.mietintä- myssy	X				
Vapaa leikki	X	X	x	X	X

Pohdintaa:

Olin suunnitellut myös keinuihin toimintaa lasten toiveista lähtien. Keinut oli kerätty talveksi säilöön. Suunnitelmissa oli myös pallon potkaisu leikki. Toinen parista menee keinuun ja toinen koittaa heittää kevyttä palloa hänen jalkoihinsa. Keinuja yrittää potkaista palloa. Keinujan kannattaa aloittaa hiljaisella vauhdilla, koska leikissä tasapaino joutuu koetukselle. Hiekkaan piirretään viiva, minkä ulkopuolella heittäjien on pysyttävä turvallisuus syistä. Pareja vaihdetaan välillä. Suunnitelmiin tuli muutos.

Kokoontumishetkellä harjoiteltiin oman mieltymyksen kertomista. On jännittävää kertoa mistä pitää. Voi joutua tilanteeseen, että kukaan muu ei pidäkään samasta asiasta. Ohjaaja pitää tarvittaessa kaikesta. Hienosti lapset uskaltautuivat kertomaan mieltymyksistään. Leikkipuistoon tuli lapsia, jotka eivät kuuluneet ryhmäämme. Keskittyminen hajosi hetkellisesti. Tarvitsin toimintaa tukevat kuvat avuksi. Kuvia ei ollut mukana. Käytin piirtämistekniikkaa tukena. Piirsin tulevasta kuvat ja näin konkretisoin, mitä teemme yhdessä.

Toin uuden pöllö-lorun toistuvaan leikkiin. Tikka-loru osattiin jo hyvin ja lapset olivat rohkaistuneet hienosti näyttelemään eläimiä. Pöllö-lorussa oli hyvä rytmiharjoitus ja se oli hauska. Lapset kuitenkin halusivat tikka-lorun mukaan. Päätin kuljettaa molempia loruja mukana siirtymävaiheen ajan.

Liukumäessä oli tarkoitus kiivetä liukua alhaalta ylöspäin, muiden kannustaessa. Liuku olikin vähän jäässä, joten suunnitelma vaihtui. Yksi lapsista ei tahtonut laskea ja olla huomion keskipisteenä. Koetin kannustaa häntä, mutta hän valitsi kannustajan osan. Sama lapsi uskaltautui kuitenkin hiekkalaatikolla näyttämään temppuja, joita kaikki kokeilivat. Tämä oli hänelle riittävä määrä huomiota. Muille maistuivat suosion osoitukset ja hurraa huudot liukumäessä. Hymyt olivat korvissa. Hiekkalaatikolla saimme hyvää tasapainoharjoitusta.

Lapset antoivat minulle ohjeita repun pakkaamiseen. Ymmärsin välillä ohjeita tahallani väärin. Tämä oli oikein hauska harjoitus ja saimme makeat naurut. Lapsia nauratti aikuisen rooli, joka ei tiennytkään mistään mitään.

Vapaan leikin aikana lapset halusivat käyttää sekä metsikköä että puistoa. Lapset leikkivät innostuneina pitkään. Havaitimme työparini kanssa uuden syntyneen leikkiparin. Nämä lapset eivät ole leikkineet aiemmin yhdessä kahdestaan. Uskon, että se on hyvän ryhmähengen luomisen aiheuttamaa vapautumista. Lasten ääni tuli kuuluviin leikkipuiston valinnassa toimintatuokiomme ympäristöksi. Vasun mukaiset oppimisen alueet täyttivät myös toiminnassa hyvin (Vasun perusteet 2016, 39).

Yhteinen toimintamme kesti matkoineen n. 1h 45 minuuttia. Lapsia oli mukana 10, sekä toinen varhaishkasvattaja.

7. PUUTARHA 27.10.2017.

1.Kokoontuminen:

Yhteinen piiri, jossa ohjaaja huomioi jokaisen lapsen puheellaan sekä muulla vuorovaikutuksellaan. Jokainen lapsi huomioidaan erikseen katseella, kysymyksellä, kosketuksella tai muulla tilanteeseen sopivalla tavalla. Yllättäen yöllä oli satanut ensilumi. Tunnustelimme, oliko lumi suojalunta vai pakkaslunta? Miten eron voi tuntea rukkasissa? Millaisesta lumesta pystyy rakentamaan? Käytä tarvittaessa kuvatukea kuvaamaan yhteistä toimintaa.

2.Toistuva leikki:

Pöllö ei saunomasta lakkaa, lakkaa X2 (taputetaan tasaista rytmiä reisiin)

Löylyä, löylyä höpöttää pöllö X2 (taputetaan tasaista rytmiä reisiin)

Vettä tshii, kiukaalle nakkaa x2 (heitetään tshii- kohdalla löylyä)

Lauteilla kellii (kellahdetaan selälle kippurassa ja takaisin)

Ja vihdalla hakkaa (vihdotaan vihdalla kainaloa).

Leikitään loru kahdesti. Keskustellaan saunomisesta ja suomalaisesta saunakulttuurista (on maasaunoja, savusaunoja, ulkosaunoja, sisäsaunoja, sähkökiuas saunoja ja puulämmitteisiä saunoja. Kulttuurissamme saunalla on ollut merkitys lasten syntymisessä, kehon puhdistamisessa, sairauksien parantajana, rentouttajana, mukavana kokoontumispaikkana, morsiusriittinä. Sauna on vanhaa kulttuuriperimää ja liittyy usein myös juhlapyyhiimme).

Keskustellaan ovatko kaikki lapset saunoneet? Pitävätkö he siitä? Onko siellä koko perhe yhdessä vai lapsi kahden aikuisen kanssa? Onko joku tietty saunapäivä?

Lasten pyynnöstä otimme vielä tikka puuta koputtaa lorun.

3.Yhteisleikki:

Uusitaan aikaisemmalta kerralta tuttu, karhu nukkuu – leikki. Saadaan lapset juoksemaan ja lämpiämään.

”Karhu nukkuu, karhu nukkuu, talvipesässään,

Ei ole vaaraa kellään, näin sitä leikitellään,

Karhu nukkuu, karhu nukkuu...eipäs nukukaan!

Karhu nousee ylös ja muut juoksevat karkuun. Karhu koittaa saada muut leikkijät kiinni. Kiinni jäänyt menee karhuksi maahan ja leikki jatkuu taas piirillä ympärillä.

- kiinni jäänti kuuluu leikkiin ja ei haittaa.

- säännöissä pysymisen taidot: ystävällinen kosketus, rajattu alue, vaihtuva leikkirooli.

4.Yhteistoiminta:

Kaikille jaetaan pikkulapiot. Ohjeeksi annetaan: Rakenna jotain pientä lumesta. Rakenna vie-reen jotain, joka on vähän suurempi edellistä. Rakenna jotain joka on kaikkein suurin. Tutus-tutaan näihin rakennelmiin ja vertaillaan, toteutuiko koko erot. Rakennetaan vielä yhdessä lumesta jotain. Tässä ryhmässä Päätimme rakentaa lumilinnan.

- kokojen vertailua ja hahmottamista, omalla tyylillä luovaa toimintaa

- yhteistä rakentamista

5.Mehuhetki:

Kaivellaan repusta värikkäät matkamukit. Pyydetään lapsia avuksi jakamaan mukeja. Kaade-taan mehua mukeihin. Opetellaan hyviä tapoja ja odotellaan, että kaikki ovat saaneet mehut ja voidaan yhdessä tehdä ryhmäkipistelyt. Juomme mehut lumilinnassa.

- yhteistä päätöksentekoa

6.Mietintämyssy:

Otamme kahteen mukiin lunta. Yritetään arvioida mitä lumelle tapahtuu, kun mukit viedään sisälle? Mukit viedään sisälle täynnä lunta.

Vapaa leikki: Osa lapsista jää lumilinnalle leikkimään. Osa lähtee muiden lasten kutsuvien äänten mukana pihan muihin puuhiin.

Iltapäivällä katsotaan mukeihin uudelleen. Ihme on tapahtunut. Lunta ei enää ole ja mu-kissa on puoli mukia vettä. Jatkamme keskustelua tästä tutkimuksen aiheuttamasta tulok-sesta. Lisäksi luetaan kirja: Muumi ja ensilumi (2011).

	KIELTEN RIKAS MAAILMA	ILMAISUN MONET MUODOT	MINÄ JA MEIDÄN YHTEISÖMME	TUTKIN JA TOIMIN YMPÄRISTÖSSÄNI	KASVAN, LIIKUN JA KEHITYN
1.Kokoon- tuminen	X			X	X
2.Toistuva- leikki	X	X	X	X	
3.Yhteis- leikki	X	X			X
4.Yhteis- toiminta		X		X	
5.Mehu- hetki	X		X		
6.mietintä- myssy	X			X	
Vapaa leikki	X	X	X	X	X

Pohdintaa:

Yhteisessä rakentamisessa oli alun perin mielessä hiekkalaatikko. hiekkalaatikko oli suunnitelmia tehdessä vielä aivan sula. Lapset olivat toivoneet rakentelua hiekkalaatikolla. Tämä muuntui lumilinnan rakentamiseksi yhdessä. Tutkimuksellista näkökulmaa saatiin miettimällä lumen koostumusta. Vertailimme myös pieni, suurempi ja suurin koko eroja. En halunnut rajata tässä liian tiukasti, mitä pitää rakentaa. Se ei ollut olennaista, vaan kokoero. Joillekin lapsista ohje oli liian abstrakti. Autoin ehdottamalla kakun rakentamista. Veden olomuodon muutosta seurattiin myös konkreettisella kokeella. Varhaiskasvattajien näkemys on kulkenut mukana kautta linjan, pedagogisen ryhmätoiminnan kehittämisessä lähiympäristöömme.

Lapset innostuivat jo pöllö-lorusta ja leikkivät mukana. Tikka-loru kulki mukana edelleen.

Karhu nukkuu -leikissä on mukana takaa-ajo leikkiä, joka oli lasten toivomaa tekemistä. Tässä on hyvä harjoitella edelleen yksinkertaisia sääntöjä. Laulua saatiin myös mukaan. On hyvä toistaa leikkejä, niin säännöt jäävät paremmin lapsille mieleen. Näin opitut leikit kulkeutuvat vapaaseen leikkiin mukaan.

Lumilinnan rakentaminen on fyysistä puuhaa. Lapset touhusivat yhdessä ja tekivät sopimuksia, mihin lunta lisätään. Yhteistä päätöksentekoa tarvittiin. Oppimisen alueet toteutuivat tuokiossa hyvin. Keskustelimme kulttuurissamme tärkeästä saunomisesta. Kaikkien tämän ryhmän lapsien elämään kuului saunominen.

Ulkoilua yhdessä n. 1,5 h. mukana ohjattua toimintaa ja vapaata leikkiä. Lapsia oli mukana 6.

8. Kävelyretki jätelajittelupisteelle 31.10.2017.

1.Kokoontuminen:

Aiheena on kierrättäminen. Luetaan lapsille kirja: Miina ja Manu kierrättävät (Henttonen 2009).

Kysellään lapsilta sadusta: Millaisia roskia lapset lajittelivat? (esim. banaanin kuoret, paperi, kartonki, auton akku, lasipullo.)

Mitä lapset tekivät rannalla? (Lapset järjestävät siivoustalkoot. Leikin ohessa lapset opettelivat roskien lajittelua.)

Mitä maatuva tarkoittaa? Entä ongelmajäte? keskustelemme siitä, onko lasten kotona erilaisia jätteiden lajitteluastioita, sekä päiväkodilla tapahtuvasta lajittelusta.

Tämä toiminta on suoraan lainattu kierrätyskasvatus sivustolta. <https://kierratyskasvatus.wordpress.com/opetustuokio-3/>

2.Toistuva leikki:

Pöllö ei saunomasta lakkaa, lakkaa X2 (taputetaan tasaista rytmiä reisiin)

Löylyä, löylyä höpöttää pöllö X2 (taputetaan tasaista rytmiä reisiin)

Vettä tshii, kiukaalle nakkaa x2 (heitetään tshii- kohdalla löylyä)

Lauteilla kellii (kellahdetaan selälle kippurassa ja takaisin)

Ja vihdalla hakkaa (vihdotaan vihdalla kainaloa).

3.yhteisleikki:

Laatikkoon on kerätty päiväkodista löytyvää tavaraa. (leikkiruokia, nukenvaatteita, tyhjiä maitotölkkejä, lasipurkki, kartongin palasia, lelulehti ym.) Istutaan piirissä. Jokainen lapsi saa vorollaan ottaa laatikosta yhden esineen ja kertoa miten se pitää hävittää, jotta säästetään luontoa. Ohjaaja ja muu ryhmä auttavat tarvittaessa. Sovimme, että tässä leikissä leikkiruuat ovat oikeita ruokia.

4.Yhteistoiminta:

Tyhjennetään päiväkodin lasten tiloista paperinkierrätys- sekä pahvinkierrätys astiat. Tyhjennetään myös henkilökunnan taukotilasta metallin-, muovin- ja lasinkeräyslaatikot. Lastaataan kuormamme kahteen pulkkaan. Touhutessamme laskemme samalla kierrätysastioiden määriä, lapsia ja aikuisia. Lähdemme kävelyretkelle jätelajittelupisteeseen kaupan pihaan.

Ohjaajat ja lapset vetävät pulkkaa. Matkalla löydämme vielä karkkipaperin, jonka keräämme mukaan. Kierrätyspisteellä mietimme yhdessä mihin astioihin jätteet kuuluvat. Ohjaajat auttavat lapsia lajittelemaan jätteitä.

5.Mehuhetki:

Palattuamme päiväkodin pihaan, kaivellaan repusta värikkäät matkamukit. Pyydetään lapsia avuksi jakamaan mukeja. Kaadetaan mehua mukeihin. Opetellaan hyviä tapoja ja odotellaan, että kaikki ovat saaneet mehut ja voidaan yhdessä tehdä ryhmäkipistelyt.

- minä ja muut yhdessä

- levähdyshetki

6.Mietintämyssy:

Olen kerännyt soveltaen kierrätyskasvatus sivustolta väitteitä. Esitän lapsille väitteitä ja heidän tulee vastata, onko väite totta vai tarua:

-Karkkipapereita saa heittää maahan

-Tyhjiä pulloja voi viedä kaupan pullonpalautusautomaattiin ja niistä saa rahaa.

-Retkellä ollessani tyhjän pillimehu purkin voi jättää kivelle

-Pieneksi jääneet vaatteet voi myydä kirpputorilla

-Pitkällä retkellä metsässä voin pissata puun juurelle

-Kierrättäminen on vaikeaa

Vapaata leikkiä: Lapset saavat leikkiä päiväkodin pihassa.

Iltapäivällä halukkaat saavat jatkaa aihetta, askartelemalla vessapaperirullista eläimiä. On mahdollista tehdä myös aiheeseen liittyviä värityskuvia.

Tarvikkeet: Tyhjiä vessapaperirullia, tukevaa kartonkia, värikyniä, erivärisiä villalankoja, liimaa ja sakset. Vessapaperirullista tehdään esim. kissoja ja koiria. Kartongista leikataan ensin eläimen etupää (pää ja jalat edestäpäin katsottuna) takapää (häntä ja jalat takaapäin katsottuna), jonka jälkeen paperirulla liimataan näiden väliin vartaloksi. Eläimille piirretään silmät, suu, nenä ja viikset. Rullat voi värittää, liimata paperia tai niihin voi liimata langanpätkiä turkiksi ja hännäksi. Ohje löytyy em. kierrätyskasvatus sivustolta.

	KIELTEN RIKAS MAAILMA	ILMAISUN MONET MUODOT	MINÄ JA MEIDÄN YHTEISÖMME	TUTKIN JA TOIMIN YMPÄRISTÖSSÄNI	KASVAN, LIIKUN JA KEHITYN
1.Kokoon- tuminen	X			X	
2.Toistuva- leikki	X	X			
3.Yhteis- leikki	X	X	X	X	
4.Yhteis- toiminta	X		X	X	X
5.Mehu- hetki	X		X		
6.mietintä- myssy	X			X	
Vapaa leikki	X	X	X	X	X
iltapäivällä		X		X	

Kirja oli hyvä johdatus aiheeseen. Samalla saatiin harjoitusta muistiin palauttamisesta, kun kyselin lastenmuistikuvia sadusta. Retkellä käytimme apuna pulkkaa, koska oli satanut lunta. Kalliorinteellä on jaettu kuukausittain kierrätysvuorot kaikille päiväkodin osastoille. Tahdoin mukaan tähän minulle uuteen toimintaan ja tämä sopi mukavasti aiheeseemme. Kierrätyskasvatus sivustolta löytyi valmista hyvää materiaalia lasten kanssa toteutettavaksi.

Yhteisleikissä lapset keskustelivat innoissaan siitä, miten jätteiden hävittäminen tapahtuu.

Saimme mukavan kävelyretken käydessämme jätteidenlajittelupisteellä. Kierrätysluukut olivat niin korkealla, että aikuiset joutuivat nostamaan lapsia luukulle. Iltapäivän touhuihin halusin lisätä vielä ilmaisua askarrella. Oli mahdollisuus väritellä myös värityskuvia aiheesta. Oppimisen alueet toteutuivat tässä toimintatuokiassa myös hyvin.

Kävelyretkellämme oli mukana lapsia 10 ja aikuisia 2. Retken jälkeen ulkoilimme vielä päiväkodin pihassa. Yhteinen ulkoilumme kesti n. 1,5h.

